

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Lina Kudriavcevaitė

Edukologijos (*specializacija vaiko teisių apsaugos vadyba*) studijų programos II kurso
magistrantūros studentė

**AUTENTIŠKO MOKYMO(SI) VERTINIMAS UŽTIKRINANT VAIKŲ
TEISĘ Į KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ (RADVILIŠKIO RAJONO ATVEJIS)**

Magistro darbas

Darbo vadovė
prof. dr. A. Kazlauskienė

Šiauliai, 2014

Darbas originalus.....Lina Kudriavcevaitė
(studento parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
1.AUTENTIŠKO MOKYMO(SI) VERTINIMO UŽTIKRINANT VAIKŲ TEISĘ Į KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ TEORINIS PAGRINDIMAS.....	10
1.1.Autentiško mokymo(si) samprata.....	10
1.2.Asmenybė ir autentiškas mokymas(is).....	15
1.3.Vaikų teisės į kokybišką ugdymą užtikrinimas	18
1.4.Šiuolaikinio mokytojo ir mokinio vaidmenys	21
1.5.Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas kaip autentiško ugdymo(si) organizavimo prielaida	23
1.6.Autentiško mokymo(si) vertinimo apraiškos:	25
1.6.1.Besimokančiojo pažinimas užtikrinant autentiškumą	25
1.6.2.Besimokančiojo mokymosi motyvacija užtikrinant autentiškumą.....	30
1.6.3.Besimokančiojo pasiekimų vertinimas užtikrinant autentiškumą	32
1.6.4.Besimokančiojo laisvė ir atsakomybė užtikrinant autentiškumą.....	35
1.7.Autentiško mokymo(si) teorinis modelis	37
2.TYRIMO METODOLOGIJA	39
2.1.Tyrimo metodologija	39
2.2.Tyrimo organizavimas ir etika.....	41
3.AUTENTIŠKO MOKYMO(SI) VERTINIMO UŽTIKRINANT VAIKŲ TEISĘ Į KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI	42
3.1.Tiriamųjų charakteristika.....	42
3.2.Tyrimo rezultatai ir jų analizė	43
IŠVADOS	69
REKOMENDACIJOS	71
LITERATŪROS SĄRAŠAS	72
PRIEDAI	79

SANTRAUKA

Temos pavadinimas. AUTENTIŠKO MOKYMO(SI) VERTINIMAS UŽTIKRINANT VAIKŲ TEISĘ Į KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ (RADVILIŠKIO RAJONO ATVEJIS).

Magistro darbas.

Temos aktualumas. Kadangi pakito mokymosi proceso suvokimas, todėl ypač pabrėžiama mokymo(si) strategijų, suteikiančių mokiniams tyrinėjimo, abstraktaus mąstymo, problemų sprendimo, įvairių mokymosi šaltinių paieškos ir bendradarbiavimo gebėjimų, svarba. Akcentuojamas mokymas(is) „realiam pasauliui“, atsižvelgiant į tikrus poreikius, kai vertingiausi tampa rizikavimas, reagavimas ir naujovių atradimas (Easley, Mitchell, 2007).

Tyrimo objektas – autentiško mokymo(si) vertinimas.

Tyrimo tikslas – teoriškai pagrįsti ir empiriškai įvertinti autentišką mokymą(si) užtikrinant vaikų teisę į kokybišką ugdymą.

Tyrimo metodologija remiasi šiomis esminėmis nuostatomis: autentiško mokymo(si) nuostata ir vaikų teisės į kokybišką ugdymą nuostata.

Tyrimo metodai: *teoriniai* - mokslinės literatūros šaltinių analizė ir dokumentų analizė; *empiriniai* - anketinė apklausa; *statistiniai* - kompiuterinė programa Microsoft Office Excel 2007.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo Radviliškio bendrojo ugdymo mokyklų 116 mokytojų ir 165 mokiniai, besimokantys 8 – 10 klasėse.

Išvados. Autentiškas mokymas(is) apima ugdymosi būdus bei besimokančiojo įtraukimą į mokymąsi, turi ryšį su realiu pasauliu bei suteikia mokiniams galimybę tyrinėti/analizuoti užduotį iš skirtingų perspektyvų, naudojant įvairius išteklius, bendradarbiauti, apmąstyti. Visa tai sukuria nepriekaištingą rezultatą, kuris įgalina sprendimų ir rezultatų įvairovės raišką bei užtikrina vaiko teisę į kokybišką ugdymą. Puoselėjant autentiškumą yra svarbi mokinio autonomija.

Ugdymo procese pasigendama mokinių poreikio patiems sau vadovauti bei gebėjimo save motyvuoti. Taip pat pamokų turinys retai derinamas su mokiniais, kad jie turėtų galimybę mokytis to, ko nori. Besimokantieji nenoro mokytis priešastis labiau sieja su ugdymo procesu (per sunkios programos, per platus mokymo turinys). Dažniausiai dominuojantis pamokose vertinimo būdas – pažymys, mokymasis vyksta klasėje. Mokiniai retai gali pasirinkti užduoties atlikimo būdus, eigą, mokymosi turinį, stilių bei skirtingo sudėtingumo klausimus bei užduotis, o nurodo, jog labiausiai atsakingumą ugdantis veiksnys – galimybės laisvai pasirinkti.

Darbo struktūra: santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, 3 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas, 8 priedai. Duomenis iliustruoja 17 lentelių ir 12 paveikslų.

SUMMARY

Thesis theme. AUTHENTIC LEARNING EVALUATION ENSURING CHILDREN'S RIGHT TO QUALIFIED EDUCATION (THE CASE IN RADVILIŠKIS DISTRICT).

Master's thesis.

The relevance of the topic. Since the change in the perception of the learning process, and highlights strategies for learning, enabling the students to research, abstract thinking, problem solving, and cooperation in the various learning resources search engine skills. Emphasis is placed on learning, the real world ", taking into account the actual needs, some of the most valuable is the discovery of the origins, responsiveness and innovation (Easley, Mitchell 2007).

Research object - authentic learning evaluation.

Research goals – in theory-based and empirical assess authentic learning ensuring children's right to qualified education.

Research methodology: the authentic learning provision and the children's rights to qualified education provision.

Research methods: theoretical - scientific literature analysis of sources and analysis of documents; a questionnaire - based survey of the empirical; statistical - computer program Microsoft Office Excel 2007.

To take the survey. The study involved 116 teachers in general education schools in Radviliškis and 165 students studying in classes 8-10.

Conclusion. Authentic learning includes educational methods and the inclusion of lifelong learning, the learner has a connection to the real world, and gives students the opportunity to explore/analyze the task from different perspectives, using a variety of resources, work together to ponder. All of this creates a flawless performance, which enables decisions and results in the field of diversity and ensure the child's right to a quality education. The authenticity of the pupil's autonomy is an important element in fostering.

Education of students and the need for themselves is in the lead, and the ability to self motivate. As well as the contents of the lessons are rarely combined with the students that they should have the opportunity to learn what you want. The reasons for the reluctance displayed by the learners learn more links with the education process (through a tough training program, a wide range of content). Learning mostly takes place in the classroom. Students rarely can choose ways of performing the task, workflow, content, style of learning, and the complexity of the different issues and tasks, and indicate that the accountability factor in both the most options to choose freely.

Job structure: the summary of the Lithuanian and English languages, an introduction, 3 chapters, conclusions, recommendations, bibliography, 8 annexes. The data illustrated in tables 17 and 12 paintings.

IVADAS

Tyrimo aktualumas. E. Martišauskienės (2006) įsitikinimu, informacinis technologinis šuolis, globalizacijos procesai pažadino ne tik sparčią gamybos procesų plėtotę, bet ir ekonominių interesų pirmumą žmogaus būtyje. Kartu vis daugiau žmonių patiria egzistencinę krizę, kai sunku suvokti pokyčių prasmę, išvelgti pozityvias asmenines sąsajas su jais. Kitaip sakant, plečiasi pasaulio pažinimo horizontas, didėja žmogaus galimybės, bet siaurėja jų įprasminimas, laiduojantis žmogaus kaip asmenybės gyvenimą, nes išjudinami jo vertybiniai pagrindai. Neatsitiktinai vis daugiau tyrėjų gilinasi į autentiškumo problemas.

Taip pat pastaraisiais metais pakito mokymosi proceso suvokimas, kadangi ypač pabrėžiama mokymo ir mokymosi strategijų, suteikiančių mokiniams tyrinėjimo, stebėjimo, abstraktaus mąstymo, problemų sprendimo, įvairių mokymosi šaltinių paieškos ir grupinio darbo bei bendradarbiavimo gebėjimų, svarba. Akcentuojamas mokymas ir mokymasis „realiam pasauliui“, atsižvelgiant į tikrus poreikius, kai vertingiausi tampa supratimas, rizikavimas, reagavimas ir naujovių atradimas (Easley, 2007).

Mokymosi mokytis, kaip vienos iš bendrųjų kompetencijų, svarba pabrėžiama įvairiuose Europos ir Lietuvos švietimo dokumentuose¹, kuriuose nurodoma, kad gebėjimai ir parengtis išmokti mokytis turi būti ugdomi nuolat ir įtraukiami į visus mokomuosius dalykus bei neformalųjį ugdymą. Mokymasis mokytis yra kildinamas iš savarankiško, savireguliuojančio, autonominio mokymosi idėjų (Pukevičiūtė, 2010). Todėl svarbiausia šiandieninės didaktikos nuostata – orientuotis į vaiką kaip unikalų, autonomišką asmenį, laukiantį kompetentingos, suprantančios, sąveikaujančios suaugusiojo pagalbos, kad galėtų pats veikdamas ugdytis pagal savo prigimtį (Lukavičienė, Šilėnienė, 2005). O R. Gaučaitės, A. Kazlauskienės, E. Masiliauskienės (2012) teigimu, žmogui yra būdingas vienas pagrindinių psichologinių poreikių – būtent autonomiškumas, kuris ir yra tas pagrindinis veiksnys autentiškumui skleisti.

Šiuo metu kaip tik yra pastebima itin sparčiai besiplečianti mokymosi mokytis strategijų įvairovė, kurių efektas priklauso nuo to, kaip yra išlaikytas autentiškumas. Analizuojant dokumentus² pastebėta, jog šie siūlo atkreipti dėmesį į vaiko asmenybę, jo autonomiškumą, taip laiduodami teisę į kokybišką ugdymą. Vadinasi, kuo labiau orientuojamasi į vaiko individualumą – tuo stipriau atsispindi poreikis taikyti autentiškas mokymosi strategijas, t.y. individualizuoti ir diferencijuoti. Visa tai įrodo, jog autentiškumas itin remiasi individualumo principu.

---

¹ ETK rekomendacija dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų, 2006; Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos, 2008; Bendrieji Europos kalbų metmenys, 2008 ir kt.

² Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai, 2003; LR Konstitucija, 1992; Vidurinio ugdymo bendrosios programos, 2011; Vaiko teisių deklaracija, 1959; Vaiko teisių konvencija, 1989; LR Švietimo įstatymas, 2011; LR Vaiko teisių pagrindų įstatymas, 1996.

Remiantis G. Šliumpiene (2013), veiklos procese turi būti akcentuojamas būtent individualumas – kai kiekvienas mokinys, atlikdamas užduotis, dirba savo ritmu, tempu. Pateikiant veiksmų laisvės galimybę, sukuriama mokymo(si) draugiška atmosfera, kurioje netvyro jokia įtampa. Todėl šiandieninėje mokykloje neišvengiamai susiduriame su stereotipų griūtimi – mokytojas nėra vien tik figūra, stovinti priešais klasę. Atvirksčiai, norėdamas sėkmingai ugdyti savo mokinius, jis privalo būti drauge su jais ir iš visų jėgų stengtis kiekvieną išties pažinti. Tik tada mokytojas žinos, ko mokyti ir kokius reikalavimus kelti konkrečiu atveju. Šis mokymo proceso individualizavimas sukuria ypatingus ryšius: klasėje kiekvienas gali jaustis svarbus, pastebėtas; nėra įtampos, kuri iškreipia mokymosi procesą ir, žinoma, neišvengiamai blogina jo kokybę.

Principinė savivaldaus mokymosi nuostata yra pripažinimas, kad kiekvienas mokinys yra unikali asmenybė, kuri turi teisę mokytis individualiai, individualiai įsitraukti į naujų žinių kūrimą, realizuoti save kaip novatorišką ir kūrybingą asmenybę, priimančią savitus sprendimus. Mokytojas padeda mokiniui rasti individualų ir tik jam tinkantį mokymosi kelią, grįstą jo individualiais polinkiais, interesais, gebėjimais. Tokiu būdu mokytojas padeda mokiniui ugdytis kaip asmenybei, realizuoti save, o mokymosi procese būti iniciatyviam, aktyviam dalyviui (Kazlauskienė, Pocevičienė, Gaučaitė ir kt., 2013).

Kadangi kiekvienas žmogus – individualybė, todėl ne visi vienodai gabūs vienai ar kitai veiklai. Dėl to pamokoje turi būti sudarytos kuo geresnės sąlygos individualiam kiekvieno mokinio ugdymui, t.y. kad kiekvienas dirbtų aukščiausių sunkumų lygiu, pagal savo galias, kad būtų maksimaliai patenkinti kiekvieno mokinio interesai (Rajeckas, 1999). Lietuva, kaip ir daugelis kitų šalių, švietimo sistemoje teikia pirmenybę ugdymui, orientuotam į asmenybę, jos gebėjimus, polinkius ir interesus (Lukavičienė, Šilėnienė, 2005). Todėl šiuolaikinio ugdymo dėmesio centre – mokymo individualumas ir nuolatinis mokymasis. Mokymasis apibrėžiamas kaip saviugdosa procesas, susijęs su besimokančiojo savybėmis, mokymosi aplinka, mokymosi medžiaga, kurią galima pasirinkti. Todėl ugdymo institucijos domisi ugdytinių gebėjimais, atsižvelgiama į jų individualybę, orientuojamasi į besimokančiųjų poreikius, sudarant jiems specifines mokymosi sąlygas (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Temos iširtumas. Autoriai, kurie atstovauja laisvojo ugdymo/si paradigmą, analizuoja įvairius autentiško mokymo/si procesus (nuo ugdymo proceso planavimo iki vertinimo: Burke, 2009; Herrington, Oliver, Rieves, 2003; Knoblock, 2003; Mims, 2003; Rule, 2006 ir kt.). Kiti autoriai, E. Martišauskienės (2006) įsitikinimu, autentiškumo ugdymo tiesiogiai nenagrinėja, tačiau galima aptikti jo apraiškas, ypač sietinas su prasmės suvokimu, vertybėmis, savarankiškumu ir t.t., (Lickona, 1991; Nomuro, 2000; Caple, 2000) ir Lietuvos (Aramavičiūtė, 2005; Ivanauskienė, 2002; Martišauskienė, 2004; Tijūnėlienė, 2005 ir kt.) autorių. Filosofai

(Taylor, 1996; Giddens, 2000; Kuzmickas, 2001 ir kt.) autentiškumo būvį sieja su moraliniu idealu, prasmės horizontais, apibrėžiančiais, kas mes esame, iš kur ateiname, su dialogiškumu. Psichologai (Erikson, 1996; Frankl, 1990; Paškus, 2002; Vaičiulienė, 2004; Zajančauskaitė, 1998 ir kt.) nagrinėja identiško, gyvenimo prasmės, saviaktualizacijos problemas; pedagogams tenka rūpintis autentiškumo puoselėjimu, persmelkiančiu visą žmogaus egzistenciją, esmingiausiai sujungiančią išorinį ir vidinį pasaulį. Taip pat ir šio darbo autorė kartu su bendraautorėmis (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė, Pocevičiūtė, 2012) analizavo autentišką mokymą(si), užtikrinantį vaikų teisę į kokybišką ugdymą. Darbe akcentavo, jog organizuojant autentiško mokymo(si) procesą, sudaromos galimybės besimokančiojo raiškai bei sąlygos mokiniams atlikti įvairius vaidmenis taip formuojant autentišką patirtį, kurios pasekoje užtikrinama vaiko teisė į kokybišką ugdymą.

Šiame darbe analizuojant mokymosi autentiškumą dažnai dominuoja sąvokos - autonomiškumas ir individualumas, nes:

- autonomiškumas yra pagrindinis veiksnys autentiškumui skleisti;
- autentiškumas remiasi individualumo principu.

Tyrimo problema. Analizuojant mokslinę literatūrą pastebėta, jog nėra ištirta, kokios yra autentiško mokymo(si) dedamosios dalys, t.y. ką reikia ugdymosi procese padaryti, kad būtų užtikrintas autentiškas mokymas(is). Taip pat nėra įvertinta, kaip reiškiasi autentiško mokymo bei mokymosi patirtis. *Todėl šiame darbe keliamas klausimas* – kokia yra autentiško mokymo ir mokymosi raiška?

Tyrimo objektas – autentiško mokymo(si) vertinimas.

Tyrimo hipotezė. Tikėtina, jog:

- Vertinant pedagogų autentiško mokymo raišką, reiškiasi aspektai, kurie riboja mokinių aktyvias mokymosi galimybes; laisvą pasirinkimą siekti mokymosi tikslų; galimybę derinti bent dalį pamokų turinio su mokytojais; poreikį patiems sau vadovauti; savimotyvaciją.
- Vertinant mokinių autentiško mokymosi raišką, menkai reiškiasi aspektai, kurie būdingi autentiško mokymosi procesui: asmeninės pažangos siekimas; galimybės laisvai pasirinkti; autonomiškumas; gebėjimas planuoti, organizuoti ir atsakyti už savo mokymąsi.

Tyrimo tikslas – teoriškai pagrįsti ir empiriškai įvertinti autentišką mokymą(si) užtikrinant vaikų teisę į kokybišką ugdymą.

Tyrimo uždaviniai:

1. Apibendrinti mokslinę literatūrą ir sukurti autentiško mokymo(si) teorinį modelį.
2. Įvertinti mokytojų autentiško mokymo raišką (8 – 10 klasėse).
3. Įvertinti mokinių autentiško mokymosi raišką (8 – 10 klasėse).
4. Palyginti mokytojų ir mokinių autentiško mokymo(si) raišką.

Tyrimo metodologija remiasi šiomis esminėmis nuostatomis:

1. *Autentiško mokymo(si) nuostata.* Šiame darbe laikomasi nuostatos, kad autentiškumas įvyksta ne moksleivio, užduoties ar aplinkos, bet dinamiškose sąveikose tarp šių komponentų (Barab, Squire and Dueber, 2000). Organizuojant autentiško mokymo(si) procesą, sudaromos galimybės besimokančiojo raiškai, sąlygos mokiniams atlikti įvairius vaidmenis taip formuojant autentišką patirtį, kurios pasekoje užtikrinama vaiko teisė į kokybišką ugdymą (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

2. *Vaikų teisės į kokybišką ugdymą nuostata.* Remiantis Lietuvos švietimo reformos dokumentais, svarbiausia yra laiduoti kuo įvairiapusiškesnę žmogaus fizinių, psichinių ir dvasinių galių plėtotę, sudaryti sąlygas atsiskleisti jo individualybei. Siūloma vis labiau sutelkti dėmesį į patį vaiką, kaip į asmenybę, jo autonomiškumą, taip laiduojant teisę į kokybišką ugdymą, nes kokybiškas švietimas suvokiamas kaip visuomenės gerovės kūrimo pagrindas. Lietuvoje kokybės užtikrinimą visoje švietimo sistemoje įteisina LR Švietimo įstatymas (2011), kuriuo valstybė įsipareigoja užtikrinti švietimo paslaugų kokybę, o švietimo sistema – siekti geros kokybės rezultatų.

Tyrimo metodai:

1. *Teoriniai:* mokslinės literatūros šaltinių analizė, kuri leido išanalizuoti autentiško mokymo(si) ypatumus ir sukurti autentiško mokymo(si) modelį. *Dokumentų analizė*, kuri leido apibendrinti LR teisės aktus, reglamentuojančius vaiko teisę į kokybišką ugdymą.

2. *Empiriniai:* siekiant įvertinti autentišką mokymą(si) (8 – 10 klasėse) buvo naudojama *anketinė apklausa*, kuri sukurta pagal autentiško mokymo(si) modelio rodiklius.

3. *Statistiniai:* siekiant apdoroti tyrimo duomenis buvo naudojama kompiuterinė programa Microsoft Office Excel 2007 ir darbe pateikiama procentine išraiška paveiksluose ir lentelėse.

Tyrimo imtis ir organizavimas. Tyrime dalyvavo Radviliškio rajono bendrojo ugdymo (gimnazijų, vidurinių, pagrindinių) mokyklų mokytojai ir mokiniai. Iš viso apklausta 116 pedagogų ir 165 moksleiviai, besimokantys 8 – 10 klasėse. Imtis sudaryta remiantis atsitiktinės atrankos būdu. Apklausa atlikta 2014 m. balandžio mėn. laiką suderinus su mokyklų vadovybe.

Tyrimo etapai.

- *Pirmas etapas (2012 m. lapkričio mėn. – 2013 m. gruodžio mėn.)* – atlikta mokslinės literatūros šaltinių ir dokumentų analizė. Visa tai leido tikslinti darbo temą, išryškinti problemą, suformuluoti tikslus bei uždavinius.

- *Antras etapas (2014 m. vasario – kovo mėn.)* – tyrimo instrumento parengimas, t.y. anketų sudarymas mokytojams ir mokiniams.

- *Trečias etapas (2014 m. balandžio mėn.)* – atlikta Radviliškio rajono bendrojo ugdymo mokyklų mokytojų ir mokinių anketinė apklausa.

- *Ketvirtas etapas (2014 m. balandžio – gegužės mėn.)* - atliekama tyrimo duomenų analizė, pateikiamos išvados bei rekomendacijos.

Darbo naujumas/ reikšmingumas. Pedagoginių autentiškumo tyrimų dar nėra gausu. Pasigendama informacijos apie tai, kokios yra autentiško mokymo(si) dedamosios dalys, t.y. ką reikia ugdytosi procese padaryti, kad būtų užtikrintas autentiškas mokymasis. Taip pat nėra įvertinta, kaip reiškiasi autentiško mokymo(si) patirtis. Į visa tai atsižvelgiant buvo sukurtas teorinis autentiško mokymo(si) modelis, kurio pagrindu atlikta apklausa. Šio tyrimo išvados gali būti naudingos patiems mokytojams bei mokyklų vadovams, į kurias atsižvelgiant būtų planuojamas labiau į autentiškumą orientuotas mokymas(is).

Darbo aprobacija. Kazlauskienė A., Pocevičienė R., Masiliauskienė E., Gaučaitė R., Kudriavcevaitė L. (2012). Autentiškas mokymas/is užtikrinant vaikų teisę į kokybišką ugdymą. *Mokytojų rengimas XXI amžiuje: pokyčiai ir perspektyvos. X tarptautinės mokslinės konferencijos, skirtos Edukologijos katedros 50 - mečiui paminėti, medžiaga.*

Darbo struktūra. Darbą sudaro: santraukos lietuvių ir anglų kalbomis, įvadas, trys skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros šaltinių sąrašas, 8 priedai. Darbe pateikiama 17 lentelių, 12 paveikslų.

1. AUTENTIŠKO MOKYMO(SI) VERTINIMO UŽTIKRINANT VAIKŲ TEISĘ Į KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ TEORINIS PAGRINDIMAS

1.1. Autentiško mokymo(si) samprata

Šioje darbo dalyje bus aiškinamasi, koks yra šiuolaikinis ugdymas, kaip suprantamas autentiškas mokymas(is) ir kodėl jis svarbus šiandieninėje mokykloje. Taip pat akcentuojama, kad autentiško mokymosi strategija yra orientuota į kiekvieną mokinį, t.y. atrandant ir dalyvaujant pačiam.

Pasak L. Šiaučiukėnienės, O. Visockienės, P. Talijūnienės (2006), šiuolaikinės didaktikos objektas – ne tik mokymas, bet ir mokymasis, kuris suprantamas kaip interaktyvus dinamiškas individualus procesas.

Remiantis O. Vaščenkiene (2012), šiuolaikinio ugdymo esmę trumpai nusakyti galima taip: svarbiausia dėmesį sutelkti į mokinio asmenybės ugdymą, į jo paties aktyvų, sąmoningą mokymąsi, suteikiant mokiniui tinkamą paramą, kad jis išsiugdytų gyvenimui svarbių kompetencijų. Šiuolaikinis mokymas(is) turėtų atitikti šiuos principus: būti tikroviškas, aktualus, patrauklus, motyvuojantis; būti aiškus, tikslus, t.y. nukreiptas į konkretų tikslą ir adresatą; suteikti mokiniams savarankiškumo; pritaikytas skirtingų mokymo(si) poreikių ir stilių mokiniams; sudaryti galimybių prisiimti skirtingus vaidmenis ir atsakomybę; plėsti akiratį ir skatinti siekti daugiau.

Kiekvienas mūsų yra unikalus individas, kito tokio pasaulyje nėra, nebuvo ir nebus. Į klasę mes atsinešame savo gabumų, rūpesčių, patyrimų, įsitikinimų derinį. Kiekvienas mokinytis yra savitas, turi savų sugebėjimų, interesų, problemų. Todėl yra būtina atsižvelgti į kiekvieną mokinį, kaip į individą ir pritaikyti mokymą(si) (Černius, 2006). Dėl šios priežasties yra siūloma taikyti labiau autentišką mokymąsi.

Remiantis Ch. Taylor (1996), autentiškumas yra palyginti nesenas ir moderniajai kultūrai būdingas dalykas. Gimęs XVIII a. pab., jis atsispiria nuo ankstesniųjų individualizmo formų, tokių kaip išsilaisvinusio racionalumo individualizmas, pradėtas Descarteso ir iš kiekvieno asmens reikalaujantis suvokti savo atsakomybę, arba politinis Locke'o individualizmas, asmenį ir jo valią siekiantis padaryti pirmesnę už socialinę įsipareigojimą. Tačiau kai kuriais atžvilgiais autentiškumas taip pat ir kirtosi su šitomis ankstesnėmis formomis. Jis yra romantizmo epochos kūdikis, o ši epocha kritiškai vertino išsilaisvinusio racionalumą ir bendruomeninių ryšių nepripažįstantį atomizmą.

Autentiškumas – viena svarbiausių humanistinės psichologijos sąvokų – teisingumas, tikrumas, natūralumas. Autentiškai gyvenantis žmogus yra nuoširdus sau pačiam ir kitiems, sugeba reikšti savo subtiliausius jausmus, siekia realių tikslų, atitinkančių jo galimybes ir

aplinkos reikalavimus, jaučia savo vertę ir save gerbia (Augis, 1993). Tikrumas arba autentiškumas – vienas iš brandžios asmenybės ypatumų. Būti autentišku, vadinasi, iki minimumo sumažinti apsimetinėjimą (Lepeškienė, 2001).

Buvimas savimi reiškia ištikimybę savo originalumui, o tai vien tik aš tegaliu artikuliuoti ir atrasti. Artikuliuodamas savo originalumą, kartu apibrėžiu save. Aš suvokių galimybes, kurios priklauso vien man. Toks yra šiuolaikinio autentiškumo idealo supratimo pagrindas, o kartu ir kontekstas, leidžiantis suprasti jį išreiškiančius pilnatvės ar savirealizacijos tikslus. Būtent tai suteikia prasmę pasakymams „daryk savo“ arba „realizuok save“ (Taylor, 1996).

Žodis „autentiškas“ (gr. *authentikos*) reiškia tą, kuris atitinka tikrąjį, yra tikras, nekelia abejonių. Jau ankstyvoje vaikystėje stebime tą „tikrąjį“ vaiko mokymąsi. Ką jis tuo metu daro? Pats liečia, ima daiktus, juos tyrinėja tik jam priimtinais būdais, pvz.: kandžioja, apžiūrinėja, krapšto, nešiojasi su savimi ir pan. O ką daro suaugusieji? Atima iš vaiko įdomų daiktą, kur reikia ir kur nereikia padeda jam įveikti sunkumus, kartais perdėtai viską daro už vaiką, taip slopindami tą „tikrąjį“ jo mokymąsi. Nemažai mokslininkų vieningai teigia, kad niekuomet ne vėlu pradėti ieškoti to „tikrojo“ mokymosi, t. y. autentiško mokymosi (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Kaip teigia P. Jarvis (2001), autentiškas mokymasis vyksta tuomet, kai individai veikia laisvai ir stengiasi puoselėti vienas kito augimą ir tobulėjimą. Autentiška asmenybė – tai laisva asmenybė, todėl puoselėjant autentiškumą yra svarbi mokinio autonomija.

A. C. Rule (2006) akcentuoja, kad terminas „autentiškas mokymasis“ yra palyginti nesenas. Kad mokymasis taptų prasmingas realiame gyvenime - jis turi būti autentiškas. Daug mokomųjų teorijų susitelkia ties autentiškomis užduotimis, kurios padeda moksleiviams jungti būtinas žinias, įgūdžius bei požiūrius. Metodai, kurie susitelkia šiomis užduotimis apima: projektus, problemomis grįstą mokymąsi, atvejo metodą, pažintinį mokymąsi.

C. Mims (2003), remdamasis M. S. Donovan, J. D. Bransford & J. W. Pellegrino (1999), teigia, kad autentiškas mokymasis suteikia galimybę mokiniams ištirti, aptarti ir konstruoti sąvokas bei santykius kontekstuose, kurie apima realiojo pasaulio problemas. Jei mokymasis yra autentiškas, tai mokiniai turi gvildinti tikras ugdymo problemas, kurios leidžia daryti tiesioginius ryšius tarp naujos medžiagos ir ankstesnių žinių. Taip pat ši patirtis didina ir mokymosi motyvaciją, nes moksleiviai turi suprasti, kad jų pasiekimai tęsiasi ir už klasės ribų, ateityje. S. Knobloch (2003), remdamasis T. J. Shuell (1996), nustatė, kad autentiškas mokymasis atspindi tipą pažintinės patirties, kuri vyksta tikrame gyvenime.

Kiti autoriai taip pat bandė apibrėžti autentišką mokymąsi ir jo komponentus. F. W. Maina (2004) išskyrė elementus būdingus šiam mokymui: veiksmas pamėgdžioja realiojo pasaulio situacijas, mokymasis vyksta reikšmingoje, neįprastoje aplinkoje, kuri yra moksleivio pasaulyje,

o jis tame centre. Taip pat autorė teigia, autentiškas mokymasis apima mokinių didėjančią motyvaciją ir entuziazmą, padeda priimti sprendimus ir kt. Tai nėra vienintelis toks apibrėžimas, tačiau mokytojai turi patys interpretuoti su suvokti, kas turi didžiausią reikšmę besimokantiejiems.

R. Gaučaitės, A. Kazlauskienės, E. Masiliauskienės ir kt. (2012) teigimu, autentiško mokymosi strategijos esmė yra ta, kad asmenybė vystosi per asmeninę patirtį. Padidėjusi besimokančiojo laisvė leidžia ne tik aktyviai konstruoti savo mokymosi procesą, bei ir sudaro sąlygas prisiimti didesnę atsakomybę už mokymosi rezultatus, stiprinti motyvaciją ir labiau įsitraukti į mokymo(si) procesą. Tokiam mokymosi procesui teikiami ne tradiciniai, o inovatyvūs mokymosi metodai.

J.S. Renzulli, M. Gentry, S. M. Reis (2004) nurodė keturis tikro gyvenimo problemų kriterijus: pirmas – mokiniai individualiai tiria realaus gyvenimo problemą, antras – problema turėjo būti pradėta ir užbaigta spręsti be jokių nurodymų, trečias – mokiniai buvo motyvuoti išrasti sprendimus, kurie keistų žmonių veiksmus, tikėjimus ar požiūrius, ketvirtas – problema pasiekė tikrą auditoriją, net ir už klasės ribų.

D. Callison, A. Lamb (2004) identifikavo septynis elementus: centrinis mokinio mokymasis, daugialypių išteklių prieiga už mokyklos ribų, mokiniai įvardijami kaip moksliniai mokiniai, galimybė rinkti originalius duomenis, bendradarbiavimas, autentiškas vertinimas (Rule, 2006).

S. Revington (2001) nurodo, kad autentiškas mokymasis yra tikro gyvenimo mokymasis. Tai toks mokymosi stilius, kuris drąsina mokinius sukurti apčiuopiamą, naudingą rezultatą, turintį ryšį su jų pasauliu. Autorius akcentuoja, kad moksleiviai nuolat sėdintys savo darbo vietose, užsirašantys pastabas ir atgaminantys mokymosi turinį – panaudoja tik 3 % savo sugebėjimų. Optimalus mokymasis vyksta tada, kai visi pojūčiai maksimizuoja mokymosi patirtį. Tada besimokantieji turi galimybes bendrauti, bendradarbiauti, tirti, aptarti, kurti ir pan.

Mokiniai sako, kad juos motyvuoja realaus pasaulio problemų sprendimas. Jie dažnai pirmenybę reiškia darbui, o ne klausymui. Autentiškas mokymasis susitelkia ties realiuoju pasauliu, sudėtingomis problemomis ir jų sprendimo būdais. Autentiškas mokymasis „atneša“ į ugdymo procesą daugialypes disciplinas, perspektyvas, mokymosi būdus, įpročius, bendruomenes. Mokymosi aplinkos dažniausiai multidisciplininės. Jos nėra orientuotos išmokyti geometrijos ar filosofijos, bet panašios į kažkokią realiojo pasaulio discipliną – vadovavimą miestui, biudžeto nustatymą, nusižengimų sprendimą. Dar yra išskiriami aštuoni faktoriai, kurie garantuoja sėkmingą mokymąsi: tikslai, turinys, mokomasis projektas, užduotys, mokinio vaidmuo, mokytojo vaidmuo, technologijos, vertinimas (Lombardi, 2007).

Mokytojai, kurie praktikuoja autentišką mokymąsi, suteikia mokiniams aktyvias mokymosi galimybes, kurios skatina kritinio mąstymo gebėjimus bei žinių panaudojimą ne tik klasėje, bet ir už jos ribų. Taip pat sudaro tokias mokymosi sąlygas, kurios suteikia galimybę organizuoti, sintetinti, interpretuoti, paaiškinti, įvertinti, tyrinėti, analizuoti. Vykdam autentišką mokymąsi, mokiniai renka informaciją naudodami įvairius metodus. Autentiškoje klasėje mokiniai yra vertinami kaip individai, nes yra sudaroma galimybė jiems išreikšti savo individualumą.³ Taip pat yra akcentuojama, kad mokytojams yra labai svarbu pažinti besimokančiuosius, analizuoti jų gebėjimus, taip pat kaip mokymosi tikslus, standartus. Kadangi autentiškas mokymasis vyksta su įvairaus amžiaus ir gebėjimų mokiniais, tai mokytojas turi atsižvelgti į skirtingus jų poreikius, išklausti nuomones.⁴

N. A. Knobloch (2003), remdamasis J.T. Collins (1991) nustatė, kad autentiškas mokymasis naudingas, nes mokiniai išmoksta pritaikyti žinias, mokymosi aplinka ugdo išradingumą ir kūrybiškumą, įsisavinama žinių reikšmė.

T. C. Reeves, J. Herrington, R. Oliver (2002) susitelkia ties autentiškos veiklos savybių apibūdinimu:

- *Autentiška veikla turi realiojo pasaulio tinkamumą:* sprendžiamos realiojo pasaulio užduotys, atitinkančios šiuo metu vykstančius procesus.
- *Autentiška veikla yra neapibrėžta:* ji atsiveria į daugialypes interpretacijas, o ne į lengvai išsprendžiamas problemas. Mokiniai turi savarankiškai identifikuoti užduotis, kad jas išspręstų, užbaigtų bei įgyvendintų tikslą.
- *Autentiška veikla apima sudėtingas užduotis, kurios ištiriamos moksleivių per ilgalaikį laikotarpį:* veikla gali būti užbaigta per kelias dienas, savaites ar mėnesius, o ne kelias minutes ar valandas. Jiems reikalingos laiko investicijos.
- *Autentiška veikla moksleivius aprūpina galimybe nagrinėti užduotį skirtingomis perspektyvomis, naudojant išteklių įvairovę:* užduotis suteikia moksleiviams galimybę nagrinėti problemą nuo teorinių iki praktinių perspektyvų įvairovės. Išteklių įvairovė naudojama tam, kad mokiniai atskirtų tinkamą informaciją nuo nereikšmingos.
- *Autentiška veikla aprūpina galimybe bendradarbiauti:* sėkmė nepasiekama dirbant vienam mokiniui individualiai. Pedagogas turi skatinti mokinių bendradarbiavimą.
- *Autentiška veikla aprūpina galimybę apgalvoti:* veiksmas turi įgalinti moksleivius daryti sprendimus ir apgalvoti mokymąsi individualiai ir socialiai.

---

³ <http://k20center.ou.edu/authentic>

⁴ http://www.cec.sped.org/AM/Template.cfm?Section=Experiential_Learning&Template=/TaggedPage/TaggedPageDisplay.cfm&TPLID=24&ContentID=4697

- *Autentiška veikla gali būti integruota į įvairius dalykus:* autentiškos veiklos integravimas suteikia mokiniams galimybę įgauti žinių kokybę, o ne kiekybę.

- *Autentiška veikla yra sujungta su vertinimu:* veiklos vertinimas yra vientisai sujungtas su pagrindine užduotimi, kuri atspindi realiojo pasaulio vertinimą, užuot skyrusi dirbtinį vertinimą.

- *Autentiška veikla artima nepriekaištingam rezultatui:* svarbus rezultatas, o ne tam tikras ėjimas iki jo.

- *Autentiška veikla leidžia konkuruoti sprendimais ir rezultatų įvairove:* ji atvira daugialypiems sprendimams, o ne vienam teisingam atsakymui.

Trys principai iliustruoja mokslinio tyrinėjimo ir autentiško mokymosi palyginimą:

- Moksleiviai ieško ryšių: kai susiduriama su tema pirmą kartą, bandoma naujas sąvokas suprasti siejant jas su ankstesne patirtimi.

- Sąsajos su praktika: sąvokos ir nauja informacija turi būti nuolat siejamos su naujais kontekstais, nes kitaip jos užmiršamos ir dingsta.

- Nauji kontekstai turi būti ištirti: tyrimas turi būti atliktas su skirtingais žmonėmis, kitomis aplinkybėmis (Lombardi, 2007).

Petraglia (1998) teigia, kad autentiškumas negali būti iš anksto nulemtas. Moksleiviai turi būti įsitikinę, kad jie dalyvauja autentiškoje mokymosi aplinkoje. Kai kuriems iš pradžių visa tai atrodo nesuprantamai, visai kas kita nei akademiniai metodai, kuriuos jie žino. Autentiškumas įvyksta ne moksleivio, užduoties ar aplinkos, bet dinamiškose sąveikose tarp šitų įvairių komponentų (Herrington, Oliver, Rieves, 2003).

Organizuojant autentiško mokymo(si) procesą sudaromos galimybės besimokančiojo raiškai bei sąlygos mokiniams atlikti įvairius vaidmenis, taip formuojant autentišką patirtį, kurios pasekoje užtikrinama vaiko teisė į kokybišką ugdymą (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Dažnai yra diskutuojama, ar įmanoma sukurti autentiško mokymosi patirtį mokyklose. M.M. Lombardi (2007) teigimu, autentišką mokymąsi buvo sudėtinga ir šiuo metu nėra lengva įgyvendinti, nes tam tikri bandymai yra per pavojingi, sudėtingi ar brangūs, todėl jų neįmanoma panaudoti klasėje. Tačiau naujų technologijų dėka, galima pasiūlyti moksleiviams autentiškesnę mokymosi patirtį, pagrįstą eksperimentavimu ir veiksmu.

Apibendrinus galima teigti, kad mokymasis priklauso tik nuo paties mokinio, jo siekiamų tikslų. Autentiškas mokymasis – tai tarsi mokinio asmenybės atskleidimas, nes jis orientuotas į kiekvieno individualumą. Labai svarbu, kad mokytojai kuo daugiau atsižvelgtų į autentiškumą ir sudarytų moksleiviams sąlygas dirbti pagal savo jėgas bei poreikius.

Šiame darbe bus laikomasi pozicijos, kad autentiškumas įvyksta ne moksleivio, užduoties ar aplinkos, bet dinamiškose sąveikose tarp šitų įvairių komponentų (Barab, Squire and Dueber, 2000). Organizuojant autentiško mokymo(si) procesą, sudaromos galimybės besimokančiojo raiškai bei sąlygos mokiniams atlikti įvairius vaidmenis taip formuojant autentišką patirtį, kurios pasekoje užtikrinama vaiko teisė į kokybišką ugdymą (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

1.2. Asmenybė ir autentiškas mokymas(is)

Šioje darbo dalyje bus aiškinamasi autonomiškumo sąvoka, nes žmogui yra būdingas vienas psichologinių poreikių – būtent autonomiškumas, kuris yra pagrindinis veiksnys autentiškumui skleisti. Puoselėjant autentiškumą yra svarbi mokinio autonomija, nes kuo šis turi daugiau galimybių pasirinkti, tuo labiau jaučia savo autonomiškumą.

Pasak M. Barkauskaitės, M. Gaigalienės, V. Indrašienės (2005), įvairiuose švietimo dokumentuose šiuolaikinis ugdymas apibrėžiamas kaip prielaidų, sąlygų bei poveikių visuma, laiduojanti individo prigimtyje glūdinčių jėgų skleidimąsi, kūrybiškai perimant bei plėtojant tautos ir pasaulio kultūrą. Todėl šiuolaikinė didaktika orientuojama į savarankiško mokymosi ir veiklos gebėjimų ugdymą.

Informacinės visuomenės plėtra globalizacijos kontekste suponuoja nuolatinio mokymosi poreikį ir vyksmą. Tokia dabarties situacija stimuliuoja autonomiškos asmenybės tapsmą (Gailienė, Galinienė, 2004). Asmenybės autonomiškumas – viena svarbiausių asmenybės savybių - nepriklausymas nuo aplinkybių, gebėjimas savarankiškai spręsti, remtis savo jausmais, protu, gyvenimo tikslu ir idealais. Reiškiasi laisva valia, elgesio spontaniškumu, kūrybiniu polėkiu, sąmoningomis pastangomis išlaikyti ir didinti savo savarankiškumą (Augis, 1993). Autonomiškos asmenybės ugdymas – bene pagrindinė šiuolaikinio ugdymo problema. Autonomiška pripažįstama tik prosociali asmenybė. Individui, priklausomam nuo veiksmų, kuriuos visuomenė laiko socialiai nepriimtinais, nepriskiriamas autonomiškumo požymis. Taip traktuojamas autonomiškumas yra aukščiausia asmenybės laisvės raiška: juo sudėtingesnis individo vidinis pasaulis, juo geriau jis pažįsta pats save, tuo daugiau jis gali remtis pats savimi, tuo didesnės jo galimybės rinktis (Bitinas, 2000).

I. Gailienė, Galinienė (2004), remiantis H. Holec (1988), D. Little (1995), akcentuoja, kad autonomiško mokinio mokymasis yra nukreiptas į save. Tai reiškia, kad autonomiškas mokinys: numato sau mokymosi tikslus ir uždavinius, numato mokymosi turinį ir norimą progresą, pasirenka tinkamus mokymosi metodus ir technikas, kontroliuoja mokymosi procedūrą (tempą, vietą, laiką), įvertina savo išmokimą, pasiekimus.

L. Rupšienės (2000) įsitikinimu, autonomiškumo poreikis itin reikšmingas, turint mintyje mokymosi motyvaciją. Moksleivio apsisprendimas glaudžiai siejasi su galimybe rinktis mokymosi veikloje. Kuo jis turi daugiau galimybių pasirinkti, tuo labiau jaučia savo autonomiškumą ir tuo stipresnė mokymosi motyvacija. Ir priešingai, išorinės paskatos, įvertinimo akcentavimas menkina moksleivio savęs kaip autonomiško, kompetentingo asmens suvokimą ir lemia vidinės mokymosi motyvacijos silpnėjimą. Itin pabrėžiama, kad autonomijos moksleiviams suteikimas nereikalauja jokių ypatingų perversmų klasėje netgi menkiausios pasirinkimo galimybės padeda moksleiviui pasijusti darančiu sprendimus žmogumi. Tokiomis mažomis galimybėmis gali būti: pasirinkimas kaip dirbti (su partneriu ar savarankiškai), kaip pristatyti knygą (raštu, žodžiu) ir pan.

Anot N. L. Gage, D. C. Berliner (1994), ankstyvojoje vaikystėje vyksta priešpriešos tarp savarankiškumo ir gėdos, abejonių krizė. Vaikas tikrina savo tėvus ir aplinką, norėdamas sužinoti, ką jis gali valdyti, tvarkyti, o ko – ne. Kad atsirastų laisvos valios jausmas, turi būti išugdyta savikontrolė ir neprarastas savigarbos jausmas. Per didelę tėvų kontrolę sukelia ilgalaikes abejones dėl savo sugebėjimų, gėdos, dėl kurių nors savo poreikių ar kūno jausmų. Vaiko savarankiškumo jausmo pradžia – pirminis išsivadavimas iš motinos globos. Jis išsirutulioja iš ankstyvesniojo pasitikėjimo pojūčio (kai pasitikėjimas viršija nepasitikėjimą).

R. Žukauskienės (2007) įsitikinimu, E. Eriksonas teigė, kad žmogus save visiškai realizuoja tik tada, kai priimtinu būdu išsprendžia tam tikras krizes ir pagrindines psichosocialines problemas. Jo nuomone, ankstyvoje vaikystėje (antraisiais ir trečiaisiais gyvenimo metais) priešpriešinami autonomiškumas ir gėda, abejojimas savimi, nes šiuo laikotarpiu vaiko autonomiškumui kyla pavojus. Autonomijai siekti turi įtakos nauji motoriniai ir protiniai sugebėjimai. Jeigu tėvai supranta, kad vaikui yra būtina pačiam viską atlikti, yra pakankamai kantrūs, tai vaikas pamažu išmoksta kontroliuoti savo raumenis, savo norus ir šiek tiek – jį supančią aplinką. Vaikas įgyja autonomiškumo jausmą, išmoksta būti savarankiškas.

Taip pat remiantis E. Eriksono asmenybės vystymosi teorija, jau pirmaisiais gyvenimo metais pradeda reikštis vaiko autonomiškumas. Vaikas mokosi pats savimi pasirūpinti, o mokytis nori tik jam priimtinais būdais, t. y. autentiškais. Neleidžiant reikštis jo autonomiškumui, pasak mokslininko, kyla specifinių problemų. Kaip jos bus išspręstos, priklauso tolesnis asmenybės vystymasis. Taigi, sumenkinus vaiko autonomiškumą, žlugdoma valia ir „griaunami „tikrojo“ mokymosi pamatai“ (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Kaip teigia J. Šliogerienė (2008), pastaruosius dešimtmečius sąvoka besimokančiojo autonomiškumas buvo interpretuojama įvairiai ir šiuo metu dviprasmiškumas vis dar išlieka naudojimo srityje: ar tai yra mokymosi būdas ar kokybinis besimokančiojo įtraukimas į studijas. Pirmuoju atveju autonomiškumas reikštų savarankiškumo formas ar kryptingą mokymąsi, kai

mokytojo poveikis yra minimalus, mokymasis dažniausiai vyksta ne klasėje. Antruoju atveju kokybine prasme autonomiškumas sietinas su sąvokomis: mokymosi tikslų žinojimas, dalyvavimas priimant sprendimus ir asmeninė atsakomybė. Pastaruoju metu daugiau dėmesio kreipiami į antrąjį autonomiškumo aiškinimą.

D. Lukšaitė, G. M. Linkaitytė (2007), besiremdamos Candy (1991) teigia, kad besimokančiojo autonomijai būdingi tokie bruožai: bendradarbiavimas, abipusė pagarba, individualus kūrybingumas, lankstumas, racionalus kritiškumas, vidinis poreikis sau pačiam savarankiškai vadovauti, nepriklausomybė, savarankiškumas.

Pasak T. Bulajevos (2002), autonomija (gr. *autonomia* < *autos* „pats“ + *nomos* „įstatymas, dėsnis“) dažniausiai suvokiama kaip tam tikras nepriklausomumas, tam tikra vidinė laisvė nuo išorės jėgų. Taigi autonomiją reikėtų suprasti kaip gebėjimą būti savarankiškam, mokančiam kritiškai reflektuoti ir daryti savarankiškus sprendimus.

J. Šliogerienė (2008), remdamasi D. A. Crabbe (1993), išskiria tris pagrindines autonomiškumo puoselėjimo priežastis: ideologinis argumentas (individas turi būti laisvas pasirinkdamas mokymosi sritis), psichologinis argumentas (individas mokosi geriau, jei jis yra pats atsakingas už savo mokymąsi), ekonominis argumentas (visuomenė negali suteikti šaltinių visiems pagal asmeninius poreikius, todėl individai privalo tenkinti savo poreikius patys).

Remiantis I. Gailiene, L. Galiniene (2004), informacinės visuomenės plėtra globalizacijos kontekste suponuoja nuolatinio mokymosi poreikį ir vyksmą. Tokia dabarties situacija stimuliuoja autonomiškos asmenybės tapimą. Tačiau kiekvieno asmens prigimtinės galios autonomiškos asmenybės raiškos požiūriu turi būti plėtojamos. Todėl tai ir yra viena iš pagrindinių šiuolaikinio progresyvaus ugdytojo problemų.

J. Šliogerienė (2008), remdamasi L. Dickinson (1993), D. Little (1991), apibūdindama savarankiškus besimokančiuosius, akcentuoja šias penkias charakteristikas: supranta, ko yra mokomi, kad suvoktų pasirinkimo tikslą; sugeba formuluoti savo mokymosi tikslus; sugeba atrinkti ir naudoti tinkamą mokymosi strategiją; sugeba valdyti tų strategijų naudojimą; sugeba įvertinti save ir vadovauti savo mokymui.

Apibendrinus galima teigti, kad mokiniams labai svarbu yra tapti autonomiškais, nes tada gali savarankiškai priimti sprendimus, jaustis laisvais bei nepriklausomais. Autonomiška asmenybė pasižymi racionaliu, kritiniu mąstymu, kuri geba priimti atsakomybę už savo mokymąsi. Autonomiškumas suteikia tam tikrą laisvę veikti, apsispręsti bei priimti tai, kas tik pačiam aktualu.

1.3. Vaikų teisės į kokybišką ugdymą užtikrinimas

Šioje darbo dalyje bus pristatoma vaikų teisė į kokybišką ugdymą, analizuojami dokumentai, kurie užtikrina tai ir siūlo atkreipti dėmesį į vaiko asmenybę, jo autonomiškumą taip laiduodami šią teisę. Taip pat akcentuojama, kad požiūris į vaiko teisių apsaugą kinta: vis labiau dėmesys sutelkiamas būtent į patį vaiką, kaip į asmenybę.

Autoriai (Šalkauskis, 1992; Jovaiša 1993; Starkey 1996; Sakalauskas 2000; Juodaitytė 2002) laikosi nuomonės, jog vaiko teisių problemos buvo ir tebėra aktualios. Šiandien ryškėja, kad Vaiko teisių apsaugai skiriamas nepakankamas dėmesys. Tačiau požiūris į vaiko teisių apsaugą kinta: vis labiau dėmesys sutelkiamas į patį vaiką, kaip į asmenybę. Anot D. Bubelienės, T. Sakalauskaitės (2007), XXI a. – tai vaiko teisių realizavimo ir vaiko teisių apsaugos amžius. Turime įstatymus, ginančius vaiko teises, nevyriausybinės organizacijas, kurios ypatingą dėmesį skiria švietimui apie žmogaus teises, vaikų teisių apsaugos tarnybas, padedančias įgyvendinti įstatymų nurodytą atsakomybę. Lietuvos mokyklose pradėta domėtis vaiko teisėmis atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę, kai buvo pradėta reformuoti švietimo sistema, remiantis Vakarų Europos šalių edukacine patirtimi vaiko teisių įgyvendinimo srityje.

Anot Ž. Jonynienės, M. Teresevičienės (2003), būtinybę skatinti vaiko aktyvumą ir teises mokymo procese pabrėždavo daugelis lietuvių pedagogikos profesorių: Ž. Jonynienė (2000), L. Jovaiša (1995), J. Laužikas (1997), S. Šalkauskis (1992) ir kt. Vakaruose teoriniais ir praktiniais vaiko teisių tyrimais ypač rūpinasi tarptautinės organizacijos – UNISEF, UNESCO, Europos Taryba ir kt.

Žmonijos istorijos raidoje vaikai buvo suvokiami kaip maži suaugusieji, antrarūšiai žmonės, prilyginami vergams ir moterims. Šiuo metu vaikai suvokiami kaip visateisiai mūsų visuomenės nariai, jų teisių apsauga yra ne tik resursų, bet ir požiūrio klausimas. Požiūris į vaiko teises Lietuvoje keičiasi teigiama linkme. Ypač tai aktualu pedagogui, kuriam būtina suvokti, jog vaikas yra autonomiška asmenybė, kuri turi savo minties ir žodžio laisvę, teisę išreikšti savo nuomonę, teisę į laisvą apsisprendimą, poilsį ir laisvalaikį, saviraišką ir saviugdą, adekvatų mokymosi rezultatų vertinimą ir kt. Vaikas nėra kieno nors nuosavybė, bet asmuo, kurį reikia lygiateisiškai gerbti. Vaiko teisių pripažinimas svarbus bendraujant su suaugusiais, nes vaikas kartu su pedagogu turi dalyvauti modeliuojant ugdymo procesą (Bubelienė, Sakalauskaitė, 2007).

Remiantis R. Vasiliausku (2011), pastaraisiais dešimtmečiais mokymo kokybės samprata vis labiau siejama su mokinių aukštais pasiekimais ir gerove, t.y. tokiu mokymo proceso organizavimu, kai pasiekiami mokinio asmenybės ir gebėjimų ugdymo tikslai, atitinkantys visuomenės poreikius. Mokymas tampa veiksmingu arba kokybišku, kai mokantis einama nuo konkretaus prie abstraktaus, ypač žemesnėse klasėse, įsitraukiama į mokymąsi įvairiais pojūčiais

– regėjimu, klausymu, lytėjimu, mokomasi vertinti kitų žmonių elgesį, gebama susitapatinti ir suprasti kito asmens situaciją, jausmus ir motyvus.

Kaip teigia M. Barkauskaitė, K. Mišeikytė (2006), kalbant apie kokybišką mokymąsi, šiandien būtina akcentuoti mokinių adaptacijos įtaką mokymosi motyvacijai. Vaiko noras mokytis stiprėja, kai: mokykloje jauku, kai jis nepavargsta ir visada būna darbingas, kai nauja mokymosi medžiaga ir patraukli mokymosi forma patenkina jo smalsumą, kai per pamokas patiria sėkmę ir džiaugsmą, o ne baimę gauti blogą pažymį ar būti pažemintam mokytojo, klasės draugų ar vyresniųjų mokinių.

Siekiant nustatyti svarbiausius vaiko interesus, svarbu išklausyti ir patį vaiką. Vaikui augant ir bręstant, turi augti vaiko įtaka ir galimybė priimti sprendimus. Šis akivaizdus dalykas dažnai pamiršamas. Suaugusieji yra linkę diskutuoti dėl to, kas vaikams yra geriausia, neklausdami jų nuomonės ir net jų nesiklausydami. Vertinant tai, kas vaikui geriausia, svarbu, kad pačiam vaikui būtų leidžiama pareikšti savo nuomonę ir jo nuomonės būtų paisoma (Lengvinas, 2007).

R. Želvys (2001) apibrėžia pagrindinius veiksnius, lemiančius ugdymo kokybę (žr. 1 lentelė).

1 lentelė

Veiksniai, lemiantys ugdymo kokybę (pagal R. Želvį, 2001)

VEIKSNIAI	APIBŪDINIMAS
Ugdymo organizavimas	Orientuotas į šiuolaikinę visuomenę, kur sparčiai plėtojantis technologijoms, vykstant visuotinei globalizacijai, nuolat didėjant darbo jėgos judrumui vienu iš svarbiausių socialinio gyvenimo veiksnių tampa gerai organizuotas švietimas.
Mokymosi motyvacija	Grįsta veiksmy, elgesio skatinimu, vykstančiu žmogaus psichikoje. Ji paaiškina, kas elgesį gali pastiprinti, orientuoti į tikslą. Motyvacija priežastiniais ryšiais susieta su mokslo rezultatais.
Pedagogų kvalifikacija	Orientuota į svarbiausius pedagogo gebėjimus: metodinį pasirengimą, profesinį, dalykinį pasirengimą, psichologinį pasirengimą.
Mokslo įstaigų aprūpinimas	Orientuotas į racionalų materialinių išteklių paskirstymą, naujausių informacinių technologijų diegimą.
Besimokančiųjų pasiekimai ir vertinimas	Orientuoti į ugdymo vientisumą ir tikslą, užtikrinant mokymosi grįžtamąjį ryšį.

Remiantis LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu (1996), galima teigti, kad vaiko teisę į mokslą garantuoja: LR Konstitucija (1992), LR Švietimo įstatymas (2011), LR Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (1996) ir kiti įstatymai bei teisės aktai. Tuo remiantis toliau yra analizuojami dokumentai, kurie užtikrina moksleivių teisę į kokybišką ugdymą:

➤ *Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai (2003)*, kuriuose akcentuojama būtinybė užtikrinti ugdymo kokybę: tobulinti mokyklos veiklą; žadinti moksleivių norą mokytis, atliepti jų poreikius bei galias, susieti mokymąsi su praktiniu gyvenimu.

➤ *LR Konstitucija (1992)*, kurioje teigiama, kad žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti bei jam neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas.

➤ *Vidurinio ugdymo bendrosios programos (2011)*, kuriose akcentuojama, kad mokytojai

mokymo metodus ir mokymosi veiklas parenka ir organizuoja taip, kad mokymasis atitiktų mokinių patirtį, gebėjimus, polinkius, poreikius, mokymosi stilių, pasirengimą mokytis, turimus išteklius ir priemones, emocinį klasės klimatą. Mokykla siūlo mokiniui rinktis jo poreikius atitinkančias mokymosi galimybes, orientuotas į pasirengimą gyvenimui.

➤ *Vaiko teisių deklaracija (1959)*, kurioje nurodoma, kad vaikas turi gauti tokį išsimokslinimą, kuris ugdytų jo bendrą kultūrinį išprusimą ir kurio dėka jis galėtų vienodų galimybių pagrindu ugdyti savo sugebėjimus, pažiūras, dorovinės bei socialinės atsakomybės jausmą ir tapti naudingą visuomenės nariu. Taip pat kiek įmanoma rūpintis vaiko interesais - tai pagrindinis principas tiems, kas atsako už jo lavinimą ir mokymą; pirmiausia ši atsakomybė tenka vaiko tėvams.

➤ *Vaiko teisių konvencija (1989)*, kurioje akcentuojama, kad svarbiausia – vaiko interesai. Vaiko interesai paprastai nėra vienintelis aspektas, tačiau turėtų būti vienas pagrindinių, į kurį būtina atsižvelgti, ir priimant vaikui turinčius įtakos sprendimus jo turi būti paisoma. Taip pat valstybės dalyvės garantuoja vaikui, sugebančiam suformuluoti savo pažiūras, teisę laisvai jas reikšti visais jį liečiančiais klausimais; be to, vaiko pažiūroms, atsižvelgiant į jo amžių ir brandumą, skiriama daug dėmesio. Vaikas turi teisę laisvai reikšti savo nuomonę; todėl ši teisė apima laisvę ieškoti, gauti ir perduoti bet kokio pobūdžio informaciją ir idėjas nepaisant sienų žodine, rašytine arba spausdinta forma, meno kūriniais arba kitais vaiko pasirinktais būdais. Valstybės dalyvės pripažįsta kiekvieno vaiko teisę turėti tokias gyvenimo sąlygas, kokių reikia jo fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam ir socialiniam vystymuisi bei susitaria, jog vaiko lavinimo tikslas yra kuo visapusiškiau ugdyti vaiko asmenybę, talentą ir protinius bei fizinius sugebėjimus.

➤ *Lietuvos Respublikos Vaiko teisių pagrindų įstatymas (1996)*, kuriame nurodoma, kad vaikas turi teisę į asmeninį gyvenimą, bendravimą, susirašinėjimo slaptumą, į asmens neliečiamybę ir laisvę. Taip pat į mokslą, kuris ugdytų jo bendrą kultūrinį išprusimą, intelektą, sugebėjimus, pažiūras, dorovinę bei socialinę atsakomybę, sudarytų sąlygas asmenybei vystytis.

➤ *Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas (2011)*, kuriame teigiama, kad mokiniui yra suteikiama galimybė pagal gebėjimus ir polinkius rinktis švietimo programas, skirtingus jų variantus, švietimo programą modulius, dalykų kursų programas.

Išanalizavus dokumentus galima teigti, jog šie nurodo, kad pagrindinis švietimo sistemos tikslas – laiduoti kuo įvairiapusiškesnę žmogaus fizinių, psichinių ir dvasinių galių plėtotę, sudaryti sąlygas atsiskleisti jo individualybei (Šiaučiukėnienė, 1997).

Apibendrinus galima teigti, jog dokumentai siūlo atkreipti dėmesį į vaiko asmenybę, jo autonomiškumą, taip laiduodami teisę į kokybišką ugdymą. Šiuolaikinėje visuomenėje mažai dėmesio yra skiriama vaikų teisėms, tačiau yra nemažai dokumentų, kurie užtikrina šias. Vaikų

teisę į kokybišką ugdymą turi užtikrinti mokytojas, atsižvelgdamas į kiekvieną mokinį, jo poreikius bei galimybes, kuris turėtų būti kompetentingas savo srityje. Norint užtikrinti kokybišką ugdymą, turi būti atsižvelgiama į kiekvieno vaiko autentiškumą.

1.4. Šiuolaikinio mokytojo ir mokinio vaidmenys

Šioje darbo dalyje bus pateikiami bei analizuojami šiuolaikiniai mokytojo ir mokinio vaidmenys. Taip pat akcentuojama, jog naujas moksleivio vaidmuo keičia ir pedagogo funkcijas. Nurodoma, jog labiau orientuojamasi į šiuolaikinę, o nebe tradicinę pedagogiką.

Pažymėtina, kad tradicinėje pedagogikoje, kuri vadovaujasi ugdymo paradigma, telkiamasi į mokytoją kaip į pagrindinį žinių ir informacijos šaltinį. Jis nustato mokymo sąlygas, numato drausminimo ir skatinimo priemones šiame procese. Šiuolaikinėje didaktinėje kultūroje, kuri grindžiama ugdymosi paradigma, mokytojas perduodant žinias nebėra lyderis, keičiasi jo funkcijos – jis tampa konsultantu, skatintoju, žadintoju mokytis. Ir tai suprantama, nes ugdymosi paradigmoje manoma, kad žmogus sąveikaudamas su aplinka ir remdamasis savo patirtimi, kuria savo individualų žinojimą. Mokymosi procese, kuris yra integrali ugdymo/si proceso dalis, besimokantysis tampa aktyviu dalyviu. Jis, remdamasis savo unikalia patirtimi, anksčiau įgytomis žiniomis, formuojasi naujas sąvokas, prasmes. Taigi ugdymosi paradigmoje iš esmės kinta pedagogo ir besimokančiojo vaidmenys bei tikslai (Targamadžė, 2010). R. Čiužo (2007) nuomone, mokinio ir mokytojo vaidmenų samprata evoliucionuoja – mokytojo manymu, mokinio vaidmuo mokymėsi darosi vis aktyvesnis.

Ugdymo procese, iš esmės pakitus mokymo ir mokymosi sampratai, kai akivaizdžiai pirmenybė teikiama mokymuisi, pasikeičia ir besimokančiojo vaidmuo. Iš ugdymo proceso objekto ar tik deklaruojamo kaip ugdymo subjekto besimokantysis tampa realiu ir aktyviu ugdymo proceso dalyviu, t. y. subjektu, kuris ne tik siekia kokybiškai įsisavinti ugdymo turinį ir išsiugdyti kompetencijas, bet ir aktyviai dalyvauja kuriant patį mokymo(si) procesą. Į besimokantįjį orientuoto mokymo(si) esmė yra ne tik mokymo(si) turinio konstravimas, atliepiant besimokančiojo interesus, sudarant sąlygas jam mokytis pagal savo mokymosi stilių ir individualius mokymosi poreikius ir pan., bet ir aktyvi jo, kaip lygiaverčio partnerio pozicija visuose mokymo(si) proceso etapuose: ir formuluojant mokymo(si) tikslus, ir numatant turinį, ir kuriant bei taikant praktikoje atitinkamą mokymo(si) metodiką ir pan. Todėl atsiranda viena galimybių – nuo pasyvių mokymosi formų pereiti prie aktyvių (t. y. suaktyvinti mokymo procesą), kurios palaiko besimokančiojo autentiškumą. Suaktyvinę mokymosi procesą ir išryškinę autentiškumą besimokantieji turi siekti rezultato, naudodami tokias turinio formas, priemones ir mokymosi aplinkas, kurios padėtų skatinti susidomėjimą, savarankiškumą, kūrybinį

aktyvumą, formuoti kompetencijas ir pritaikyti jas praktikoje (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Svarbiausias mokyklos rūpestis – ugdyti brandžią asmenybę, kuri būtų pasirengusi perimti geriausią savo tautos ir pasaulio patirtį ir jaustų pareigą ją gausinti, nuolat mokydama ir tobulėdama. Todėl mokykla pirmiausia leidžia moksleiviui išbandyti pačiam save ir suvokti savo gebėjimus ir galimybes. Mokiniam suteikiama teisė patiems rinktis mokymosi turinį ir mėginti įvairius darbo būdus. Tai laisva paties moksleivio pasirinkta dalykų mokymosi ir užduočių atlikimo seka žemesniosiose klasėse ir profilio bei kitų dalykų pasirinkimas aukštesniosiose. Taip ugdomas moksleivių savarankiškumas, skatinamas jų aktyvumas bei atsakomybė sau, savo ateičiai, šeimai, visuomenei. Taigi moksleivis ne tiek mokomas (ugdomas), kiek mokosi pats, o visiems kitiems, ypač mokytojui, čia tenka kitas labai svarbus vaidmuo – patarėjo, vadovo, labiau patyrusio vyresniojo draugo (Kret, 2001).

Prieš keletą dešimtmečių gera mokykla buvo suvokiama kaip intelektualių mokytojų kolektyvas, sugebantis gerai išmokyti, o mokymosi rezultatus buvo nesunku išmatuoti – reikalauta akademinų žinių. Keičiantis požiūriui į mokyklą, jos bendruomenę bei aplinką, vaikui tampant ugdymo centru, kinta ir svarbiausi mokyklos vertinimo kriterijai: kokias galimybes, kokią aplinką sukuria mokykla, kad sėkmingai atsiskleistų vaiko individualybė, bręstų jo asmenybė. Mokiniam gera mokykla ta, kurioje tvarkomasi demokratiškai, kurioje nėra įtampos, tarp mokytojų ir mokinių vyrauja tolerantiškumas, kurioje yra tiesiog geros sąlygos mokytis. Nereikėtų pamiršti, kad vaikas – individualybė, o vienas svarbiausių tikslų yra formuoti vaiko vertybinį santykį su jį supančia gamtine ir sociokultūrine aplinka. Reikėtų siekti, kad naujai įgytas patyrimas sietųsi su jau turimu ir papildytų jį, kad vaiką suptų patrauklios ugdymo priemonės, funkcionalūs daiktai (Zulumskytė, 2003).

Padidėjusi besimokančiojo laisvė aktyviai konstruoti savo mokymosi procesą skatina pačiam prisiimti dar didesnę atsakomybę už mokymosi rezultatus, didinti savimotyvacijos poreikį ir ragina dar labiau įsitraukti į mokymo(si) procesą (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Kadangi kinta besimokančiojo vaidmuo, tai ir mokytojo atliekami vaidmenys į vaiką orientuotoje klasėje yra: sprendimus priimantis mokytojas, mokytojas – mokymosi pagalbininkas, mokytojas – vaiko mokymosi stebėtojas ir vertintojas, mokytojas – elgesio modeliotojas. Šiuos vaidmenis dar būtų galima pavadinti mokytojo pareigomis. Jos yra būtinoji dalis to, ką turi padaryti mokytojas į vaiką orientuotoje klasėje, kad būtų patenkintos vaikų reikmės ir skatinama jų raida. Kai mokytojai suvokia šių vaidmenų reikšmę ir įsijaučia į juos, ugdymas tampa sėkmingas, dinamiškas, kūrybiškas ir orientuotas į vaiką (Burke, 2001).

Apibendrinus galima teigti, kad šiuolaikinėje visuomenėje kartu su besimokančiojo vaidmeniu, keičiasi ir mokytojo vaidmuo. Mokiniai įgauna daugiau laisvės, savarankiškumo, tampa atsakingi už savo veiksmus, tuo tarpu mokytojai tampa jų pagalbininkais, draugais, patarėjais. Atsižvelgiant į šiuos naujus vaidmenis, galima teigti, jog toks mokymosi procesas suartina šias dvi puses, skatina bendradarbiauti, mokytis vieniems iš kitų.

1.5. Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas kaip autentiško ugdymo(si) organizavimo prielaida

Šioje darbo dalyje bus pristatomas mokymo individualizavimas ir diferencijavimas. Taip pat akcentuojama, jog kuo labiau orientuojamasi į vaiko individualumą – tuo stipriau atsispindi poreikis taikyti autentiškas mokymosi strategijas – būtent individualizavimą ir diferencijavimą.

Kaip teigia N. L. Gage, D. C. Berliner (1994), pastaraisiais metais pedagoginės psichologijos specialistai vis labiau reiškia nepasitenkinimą įprastine klase, pagrindiniais jos darbo principais, mokymo efektyvumu. Šio nepasitenkinimo priežastis iš dalies yra noras atsižvelgti į individualias mokinių skirtybes. Atskleista, kad įprastinėje klasėje mokinių intelektas ir jų pažangumas yra labai nevienodi. Paaiškėjo, kad geriausiai eilinės klasės mokiniai gali išmokyti daug daugiau ir greičiau negu silpnieji tos klasės mokiniai. Šie skirtumai sunkina mokytojo darbą. Užduotys, kurios tinka vieniems, netinka kitiems. Taip pat ir mokomoji medžiaga, aiškinimai, temos, pokalbiai ir daug kitų darbo klasėje komponentų. Buvo nuspręsta, kad reikia individualizuoti mokymą: suteikti mokiniui galimybę atlikti tokias užduotis, kurios atitinka jo individualius gabumus ir interesus, naudoti tokius mokymo būdus ir stilių, kurie atitinka mokinio temperamentą, eiti į priekį konkrečiam mokiniui tinkamu individualiu tempu.

Remiantis O. Vaščenkiene (2012), žmonės yra skirtingi - to įrodinėti nereikia, tačiau į tai būtina atsižvelgti organizuojant ugdymo procesą, siekiant mokymosi tikslų. Kitaip tariant individualizuotas ugdymas – tai pripažinimas, kad mokiniai yra skirtingi ir skirtingais būdais pasiekia geriausių rezultatų, kad jie mokosi ir patirties įgauna ne tik per pamokas, bet ir namuose, neformalioje veikloje. Be to, individualizavimas padidina mokinių mokymosi motyvaciją, pasitikėjimą ir savigarbą, yra būtina sąlyga kompetencijoms ugdyti.

Anot V. Rajecko (2004), pedagogui žinoti vien amžiaus tarpsnių ypatybes nepakanka – kiekvienas ugdytinis yra savitas, turi individualių bruožų. Taigi ugdymo procesas vyksta žymiai sėkmingiau, jeigu numatant jo turinį, organizavimo formas ir metodus, įvairius bendravimo būdus kreipiamas dėmesys ne tik į amžiaus, bet ir į individualias savybes.

Pastaruosiu metu susidomėjimas mokinio autonomiškumu, savivalda, mokymosi proceso individualizavimu išaugo. J. Šliogerienė (2007), remdamasi P. Jucevičiene (1988), siūlo ugdymo procese individualizavimą realizuoti taikant modulinio mokymosi sistemą ir pateikia šias

mokymo proceso individualizavimo sritis: mokymosi turinio individualizavimas, mokymo tempo individualizavimas, įsisavinimo kelių individualizavimas, kontrolės ir savikontrolės individualizavimas, tiesioginio pedagogo poveikio mokiniui ar studentui individualizavimas.

Anot V. Indrašienės (2004), pedagoginėje teorijoje ir praktikoje diferencijavimo ir individualizavimo sąvokos artimos, o neretai ir sutapatinamos. Juo labiau orientuojamės į vaiko individualumą, tuo poreikis individualizuoti ir diferencijuoti yra didesnis. Šių sąvokų aiškinimą galima pradėti nuo J. Laužiko minties: mokykloje mokiniams poveikį daro mokytojas, o tą poveikį kiekvienas mokinys patiria individualiai.

Pasak L. Šiaučiukėnienės (1997), jau XX a. pradžioje pedagogikoje susiklostė aiški nuomonė, kad standartizuota, vienoda mokymo organizacija yra pažangos stabdys, pradeda keistis požiūris į vaiką, jo psichiką, į mokymo turinį bei organizavimą, vis labiau pradedamas akcentuoti prieštaravimas tarp mokymo organizavimo formų, būdų ir individualaus žinių suvokimo pobūdžio. Mokykla vis labiau buvo kritikuojama už atotrūkį nuo gyvenimo ir nuo vaiko, ypač už nepaisymą jo prigimties, interesų, individualių jo psichinių savybių bei skirtumų, už pasyvų, mechaninį mokymąsi. Buvo aišku, kad ne visi vaikai per tą patį laiką tiek pat išmoka ir gali pereiti iš klasės į klasę. Vadinasi, nepasiekiami, kad visi vienu metu perimtų tą patį mokymo turinį, įsigytų tokį patį išsilavinimą. Pripažįstama, jog toje pačioje klasėje susidaro tam tikros tipinės mokinių grupės, ir organizuojant mokymosi procesą, reikia į jas atsižvelgti.

Kaip teigia V. Bernotas (2002), mokymą būtina diferencijuoti ir dėl to, kad skiriasi mokinių gabumai, interesai, pagaliau gyvenimo sąlygos. Vadinasi mokymas diferencijuojamas individualiu požiūriu į besimokantįjį – yra glaudus mokymo diferencijavimo ir individualizavimo ryšys. Diferencijuoto mokymo turinys, metodai ir formos turi atitikti ugdytinio individualybės ir amžiaus tarpsnio ypatumus. Tai leidžia kiekvienam mokytis pagal savo potencines galimybes ir užtikrina mokymosi sėkmę.

Pagal K. Kaluinaitę (2002), diferencijuotą mokymą būtų galima apibūdinti kaip didaktinę sistemą, kai, remiantis individualiu požiūriu bei grupiniu besimokančiųjų darbu, siūlomas mokymas, laiduojantis sąlygas atsiskleisti žmogaus individualybei, skatinant jo saviraišką ir savirealizaciją. Ši sistema suteikia teisę pasirinkti mokymąsi, atsižvelgiant į asmenybės skirtumus, interesus bei gebėjimus, taip pat į šalies, regiono situaciją, tradicijas atitinkančią švietimo įstaigų struktūrą. Kadangi žmogaus individualybė bei jos pažinimo metodai yra gana sudėtingi, diferencijuotas mokymas, sudarantis sąlygas dirbti norimu tempu, metodu, leidžiantis pasirinkti tam tikrą mokymosi turinį ir jo lygį bei atsiskaitymo būdus, teikia galimybių susiformuoti savarankiškam individualaus darbo stiliui, padeda panaudoti kiekvieno žmogaus potencialias galimybes.

Anot L. Šiaučiukėnienės (1997), diferencijuoto mokymo sistema grindžiama idėja, kad svarbiausia yra ne mokymas, ne žinių, mokėjimų ir įgūdžių formavimas, bet pats mokymasis. Diferencijuoto mokymo sistemoje visi pedagoginiai susitikimai (pamokų, pratybų metu) remiasi teiginiu, jog užsiėmimo metu bus leista pasirinkti tą veiklą, kurią mokinys nori ir sugeba atlikti, kad jis nebus bauginamas blogu pažymiu. Pedagogas gali pats pasirinkti mokymo būdus, metodus, formas, užduočių turinį atskirose situacijose, žinodamas individo ar grupės ypatumus.

V. Lamanauskas (1999) įsitikinimu, per pamoką visiems moksleiviams turi būti sudarytos sąlygos tobulinti savo gebėjimus. Tai gali būti pasiekta maksimaliai įtvirtinant vaiko savarankiškumą, jo, kaip asmenybės, laisvą pasirinkimą: ko, kaip ir kiek mokytis. Tikslinga ir būtina pateikti visapusišką informaciją, visiems moksleiviams keliant skirtingus reikalavimus. Visi moksleiviai turėtų pasiekti būtiną minimalų lygį (gauti patenkinamą įvertinimą), o norintys, besidomintys ir turintys gebėjimų galėtų pasiekti kur kas daugiau. Ir nesvarbu, kokia vertinimo sistema (penkiabalė, dešimtbalė ar kita). Aišku tik viena – ji taip pat turėtų būti diferencijuojama.

Apibendrinus galima teigti, kad būtina ugdyti diferencijuoti ir individualizuoti, nes mokiniai mokosi skirtingai, daro skirtingą pažangą, skiriasi jų fizinės, psichinės, socialinės savybės. Todėl būtina atsižvelgti į kiekvieno vaiko individualumą, jo galimybes. Tokiu atveju mokiniai galėtų mokytis kiekvienas pagal savo išgales, nereikėtų skubėti ar palikti spragas iš kokio nors mokojo dalyko, t.y. mokymas(is) būtų pritaikytas pagal kiekvieno išgales, sugebėjimus.

1.6. Autentiško mokymo(si) vertinimo apraiškos:

1.6.1. Besimokančiojo pažinimas užtikrinant autentiškumą

Šioje darbo dalyje bus nurodoma, kodėl pedagogai turi visapusiškai pažinti mokinius, o ir patys moksleiviai – pažinti save kaip besimokančiuosius. Taip pat pateikiama, kokie dažniausiai dominuoja mokinių pažinimo būdai, kokios labiausiai akcentuojamos pažinimo sritys bei mokymosi stilių įvairovė.

Mintį, jog būtina pažinti mokinio individualybę, kėlė įvairių šalių pedagogai ir psichologai. Tarp jų ir Lietuvos pedagogas J. Laužikas ne kartą akcentavo, kad tik gerai pažindamas kiekvieną mokinį, mokytojas gali sugebėti individualiai priartėti prie mokinių ir individualiai juos veikti (Aramavičiūtė, 1998).

Anot V. Rajecko (2004), yra būtina pažinti ugdytinius – to turi siekti tiek tėvai, tiek ir mokytojai, visų pirma klasių auklėtojai. Suprantama, pažinti mokinį ir visą jų grupę – sudėtingas uždavinys, juo labiau, kad jie nuolat keičiasi. Todėl siekiant visapusiško pažinimo, norint padėti sėkmingai kiekvieno raidai, svarbu žinoti ne tik mokinių gebėjimus ir interesus, bet ir daugelį psichinių savybių. Kitaip tariant, labai reikalingas visapusiškas mokinio pažinimas. Pažinti

mokinį visų pirma reikia tam, kad būtų galima skatinti kiekvieno ir visų norą mokytis, padėti suprasti mokslo svarbą asmenybės bei visuomenės gyvenime ir kt.

Mokinio asmenybės, jo individualybės pažinimas – mokytojo darbo pradžių pradžia. Svarbiausios mokinių pažinimo sritys:

- Charakterio ypatumai (geranoriškumas, palankumas kitiems, empatija, atkaklumas, valia, vyraujanti emocinė būsena);
- Polinkiai, gabumai ir interesai (ką mėgsta, kuo domisi, ką ir kaip skaito, kokių turi gabumų);
- Aplinka (sociokultūrinė, pedagoginė namų aplinka);
- Socialumas (draugiškumas, mokėjimas bendrauti ir bendradarbiauti, atsakomybės jausmas, dalyvavimas bendroje veikloje);
- Mokymosi ypatumai (požiūris į mokymąsi, motyvacija, pažintiniai gabumai ir pan.)⁵.

Jau mokydamasis mokykloje vaikas turi ne tik įgyti žinių, gebėjimų, kompetencijų, vertybių ir pan., bet ir pasirengti būti savivaldžiu mokiniu, kai pirma būtina sąlyga yra geras savęs, kaip asmens, kaip asmenybės, kaip besimokančio, pažinimas. Kuo geriau moksleivis pažins save, tuo lengviau jam seksis pasirinkti tinkamas mokymosi strategijas, tuo sėkmingesnis bus mokymasis, o tokiu būdu bus geriau užtikrinamas asmenybės autentiškumas (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012). Todėl galima teigti, kad ne vien mokytojams yra svarbu pažinti mokinius, bet ir patiems besimokantiejiems pažinti save.

Vienas iš besimokančiųjų pažinimų yra per jo mokymosi stilius. Pagal E. Jensen (1999), mokymosi stilius – tai pamėgtas galvojojimo, informacijos apdorojimo ir supratimo būdas. Yra nustatyta, kad mokinių, kurie mokosi mėgstamu būdu, testų rezultatai daug geresni. Anot W. K. Burke (2001), žinios, supratingumas ir individualaus vaikų mokymosi stiliaus pažinimas mokytojui, kuriančiam prasmingą mokymosi aplinką, yra būtini.

Egzistuoja skirtingi mokymosi būdai siekti tų pačių tikslų, skirtingos nuostatos, įgalinančios siekti mokymosi rezultatų. Net ir būdami įvairūs, jie nepaneigia vienas kito, neužima vienas kito atžvilgiu hierarchinės pozicijos, t. y. nė vienas mokymosi stilius pats savaime nėra nei geresnis, nei blogesnis už kitus. Tačiau konkrečiame mokymo(si) kontekste konkretus asmuo skirtingiems mokymosi metodams teiks skirtingus prioritetus. Kitaip sakant, pasiekti tų pačių tikslų (o gal net dar geresnių) mokymosi rezultatų vieniems pavyksta lengviau ir greičiau, t. y. su mažesnėmis laiko ir jėgų sąnaudomis, sekasi taikant vienus, kitiems – kitus mokymosi būdus – tokius, kurie labiausiai atitinka jų mokymosi stilių. Kita vertus, tai jokių būdu nereiškia, kad dirbdami ne pagal savo stilių, mokiniai negali pasiekti teigiamų mokymosi

---

⁵ <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/pradinis/vertinimas/failai/Situacijos%20%C4%AFvertinimas.pdf>

rezultatų. Tiesiog tokiu atveju darbas (ir mokymasis) pareikalaus didesnių laiko ir/ ar jėgų sąnaudų, o besimokantys asmenys nepatirs jau minėtų teigiamų emocijų. Suvokiama, kad jau vien dėl savo mokymosi stiliaus ypatumų kiekvienas besimokantis asmuo yra individualus ir todėl turi teisę kelti į savo ugdymosi poreikius orientuotus mokymo(si) tikslus, rinktis individualizuotas mokymo(si) strategijas, reflektuoti ir tobulinti savo mokymo(si) procesą ir t. t. Mokymosi stilių įvairovės pripažinimas tiesiog pagrindžia ir pačių mokinių skirtumus (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Mokslinėje literatūroje yra pateikiamos įvairios mokymosi stilių klasifikacijos. Viena iš jų – kai mokymosi stiliai skiriami pagal daugialypį intelektą. Dominuojantis žmogaus intelekto tipas nulemia jam tinkamų mokymosi būdų įvairovę. Todėl yra skiriami mokymosi stiliai *pagal 8 pagrindinius intelekto tipus* (žr. 2 lentelė).

2 lentelė

Mokymosi stilių klasifikacija (pagal H. Gardner)

1.	Loginis – matematinis	- geri loginių problemų sprendimo ir matematinio skaičiavimo įgūdžiai.
2.	Lingvistinis	- geri žodžių skambėjimo, ritmo suvokimo įgūdžiai ir turtingas žodynas.
3.	Kūno valdymo – kinestetinis	- gebėjimas puikiai koordinuoti kūną ir meistriškai manipuliuoti daiktais.
4.	Muzikinis	- gebėjimas išgauti toną, laikytis ritmo ir suvokti muziką.
5.	Erdvinis	- gebėjimas vaizduotėje kurti konkrečius objektus ir įvairiai juos modeliuoti.
6.	Žmonių pažinimo	- gebėjimas analizuoti kitų žmonių elgesį, jausmus, motyvus ir tinkamai į juos reaguoti.
7.	Asmenybės (savęs) pažinimo	- gebėjimas suvokti savo jausmus, motyvus ir pasinaudoti šiuo suvokimu atitinkamai keičiant elgesį.
8.	Gamtos pažinimo	- jautrumas natūraliai aplinkai.

Šaltinis: Berns R. (2009). Vaiko socializacija: šeima, mokykla, visuomenė. Vilnius: Poligrafija ir informatika.

Visi vaikai mokosi skirtingai, todėl mokytojams rekomenduojama ugdymo programą kurti remiantis daugialypio intelekto teorija. H. Gardner teigia, kad intelektą sudaro ne vienas, bet daug lygiaverčių sugebėjimų, kurių kiekvienam būdinga sava sistema (Berns, 2009).

Taip pat mokymasis priklauso *nuo informacijos priėmimo bei tvarkymo būdo*. Visi žmonės priima ir tvarko informaciją trimis pagrindiniais būdais: vizualiniu (regėjimo), audialiniu (klausymosi), kinestetiniu (lytėjimo). Mokymosi stiliai taip pat gali priklausyti *nuo smegenų veiklos funkcijų* ir kt. (žr. 3 lentelė).

3 lentelė

Mokymosi stilių klasifikacija (iš E. Jensen, 1999).

Bandlerio ir Grinderio	Herrmanno	Dunn ir Dunno	Gregorco ir Butlerio	„Keturių klausimų sistema“
Vizualinis	Dominuojanti kairiojo smegenų pusrutulio veikla	Fizinis	Konkretus atsitiktinis	Jeį (nuo to, kas konkreću, prie veiklos)
Audialinis	Dominuojanti dešiniojo smegenų pusrutulio veikla	Psichologinis	Konkretus nuoseklus	Kodėl (nuo to, kas konkreću, prie apmąstymų)
Kinestetinis	Dominuojanti kairiosios pusės limbinės sistemos veikla	Socialinis	Abstraktus nuoseklus	Koks (nuo to, kas abstraktu, prie apmąstymų)
	Dominuojanti dešinėsios pusės limbinės sistemos veikla	Priklausomas nuo aplinkos	Abstraktus atsitiktinis	Kaip (nuo to, kas abstraktu, prie veiklos)
		Emocinis		

Galima teigti, kad dažniausiai vyrauja Bandlerio ir Grindlerio mokymosi stilius, kuris akcentuoja, kad vizualams būdinga labai gera vaizdinė atmintis, audialai pirmenybę teikia garsinei informacijai, kinestetikai pasaulį pažįsta lytėdami ir dalyvaudami. Vadinasi, jeigu mokiniai priima ir apdoroja informaciją vienu iš šių būdų, žinoma, mokosi skirtingai nuo kitų.

Mokymosi stiliai pagal smegenų veiklos funkcijas. G. Petty (2006) įsitikinimu, žmogus yra kontroliuojamas skirtingų smegenų pusrutulių. Smegenų pusrutuliai kontroliuoja įvairius veiksmus ir atlieka skirtingas minties funkcijas. *Kairiuoju smegenų pusrutuliu* mąstantiems mokiniams labiausiai patinka: mokytis žingsnis po žingsnio, didelio tikslo siekti mažais žingsneliais, siauras dėmesio laukas, išmokti žingsnelius eilės tvarka ir kiekvieną atskirai, taisyklės ir struktūra, logika labiau nei intuicija, faktai daugiau nei jų pačių patirtis. *Dešiniuoju smegenų pusrutuliu* mąstantiems moksleiviams labiausiai patinka: matyti bendrą vaizdą, turintį aiškų tikslą ir prasmę, eiti nuo visumos prie dalies, gilintis išskirtiniu, asmeniniu, intuityviu būdu, vengti taisyklių, struktūrų, detalių, jungti ir sieti skirtingas temas, matyti modelius. Anot R. Gaučaitės, A. Kazlauskienės, E. Masiliauskienės ir kt. (2012), yra įrodyta, kad žmogaus kairysis ir dešinysis smegenų pusrutuliai atlieka skirtingus veiksmus, - o tai taip pat daro įtaką mokantis. Nustatyta, kad kairysis smegenų pusrutulis atskiras informacijos dalis telkia į visumą, o dešinysis – apima visuminį pasaulio paveikslą. Žmogui mokantis tuo pat metu dalyvauja ir dešinysis, ir kairysis smegenų pusrutuliai. Kiekvienas asmuo informaciją priima, apdoroja ir perteikia skirtingais būdais, priklausančiais nuo individualių smegenų veiklos ypatumų, todėl žmonės teikia pirmenybę tam tikro tipo funkcijoms.

Taip pat yra skiriami mokymosi stiliai *pagal asmenybės tipą* (žr. 4 lentelė).

4 lentelė

Mokymosi stilių klasifikacija (pagal Myers – Briggs)⁶:

Ekstravertas Intravertas	- išmėgina daiktus, susitelkia ties išoriniu žmonių pasauliu; - apsvarsto daiktus, susitelkia ties vidiniu minčių pasauliu;
Pojūčiai Intuicija	- praktiški, į detalę orientuoti, susitelkia ties faktais ir procedūromis; - lakios vaizduotės, į sąvoką orientuoti, susitelkia ties reikšmėmis ir galimybėmis;
Mąstymas Jausmai	- skeptiški, linkę priimti sprendimus, pagrįstus pagal logiką ir taisykles; - įvertinantys, linkę priimti sprendimus, pagrįstus asmeniniu ir humanistiniu apsvarstymu;
Sprendimas Suvokimas	- nusistato ir laikosi darbotvarkės; - prisitaiko prie besikeičiančių aplinkybių.

Galima teigti, kad šis tipas gali būti jungiamas siekiant suformuluoti 16 skirtingų mokymosi stilių tipų. Pavyzdžiui, vienas mokinys gali būti (jausmingas, ekstravertas, mąstytojas, suvokėjas), o kitas gali būti (intravertas, intuityvusis, teisėjas, suvokėjas) ir pan.⁷ Intravertai energijos randa vidiniame idėjų, teorijų, abstrakcijų pasaulyje. Ekstravertai energijos pasisemia

⁶http://www.cec.sped.org/AM/Template.cfm?Section=Experiential_Learning&Template=/TaggedPage/TaggedPageDisplay.cfm&TPLID=24&ContentID=4697

⁷http://www.cec.sped.org/AM/Template.cfm?Section=Experiential_Learning&Template=/TaggedPage/TaggedPageDisplay.cfm&TPLID=24&ContentID=4697

iš daiktų ir žmonių. Pojūčių žmonės kreipia dėmesį į detales, nori faktų, jais tiki. Intuicija pasikliaujantys žmonės renka faktus, modelius, ryšius, pasitiki nuojauta. Mąstymu pasikliaujantys mokiniai vertina teisingumą. Jausmais pasikliaujantys mokiniai vertina harmoniją. Vieni žmonės mėgsta neskubėti veikti ir ieško, kiek įmanoma, daugiau duomenų, o kiti – greitai priimti sprendimus (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Gali būti mokymosi stiliai skiriami pagal *mokymosi iš patirties ciklą* (žr. 5 lentelė).

5 lentelė

Mokymosi stilių klasifikacija (pagal D. A. Kolb):

Aktyvistas	- per konkrečią patirtį ir įgyjant naują.
Mąstytojas	- reflektuojančiajam stebint tiek kitų, tiek savo veiklą, reflektyvus stebėjimas.
Teoretikas	- suprantant abstrakčią koncepciją ir kuriant teorijas, paaiškinančias stebėjimų rezultatus.
Pragmatikas	- aktyviai eksperimentuojant, sprendžiant problemas remiantis teorijomis

Šaltinis: Petrulytė A. (2008). *Suaugusiųjų mokymas ir konsultavimas: mentoriaus rengimo vadovėlis: dėstytojo knyga*. Kaunas: Technologija.

Galima teigti, kad keturi mokymosi stiliai pagal D. A. Kolb yra viena žinomiausių ir dažniausiai naudojamų klasifikacijų, nes aktyvistui patinka veiksmas, nori valdyti, būti dėmesio centre ir pasirodyti lyderiu. Mąstytojui reikia laiko atsikvėpti, pamąstyti ir nuspręsti, būdingas dėmesys detalei, galimybė keistis požiūriais. Teoretikui patinka idėjos, teorijos, modeliai, sąvokos, sistemos ir kitos abstrakcijos, jam svarbu logika, sistema, tikslas. Pragmatikui patinka matyti naudą, jis mėgsta veiklą, kuri duoda profesinės, akademinės ar praktinės naudos (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Įvertinti kiekvieno mokinio poreikius, išgales ir galimybes galima stebint, kalbant, diskutuojant, užduodant klausimus, vertinant atliktus darbus, galima išsiaiškinti anketų, klausimynų, testų pagalba. Skirtingi metodai turėtų vienas kitą papildyti. Tuomet galėtume sukaupti įvairiapusiškesnės medžiagos, kuri padėtų tinkamai interpretuoti surinktą informaciją ir padaryti teisingesnes išvadas. Dažniausiai mokytojų naudojami metodai yra stebėjimas, pokalbis, diskusija, užduotys ir atliktų darbų įvertinimas⁸.

Apibendrinus galima teigti, kad mokymosi stilių yra labai daug ir įvairių, todėl kiekvienas vaikas jį renkasi pagal savo individualias savybes. Mokymosi stilius padeda mokytojui geriau pažinti moksleivius, jų poreikius, gebėjimus. Tik pažįstant besimokančiuosius, pedagogas geba tiksliau parinkti mokymo formas, metodus, kurie atitinka besimokančiųjų galimybes. Taip pat mokinį pažinti svarbu ir todėl, kad neprimestume jam kitų mokymosi būdų, kad gerbtume jo asmenybę, tuo pačiu užtikrindami jo teisę į kokybišką ugdymą. Be to, nereikia pamiršti, jog ir pačiam moksleiviui labai svarbu pažinti save.

⁸ <http://www.upc.smm.lt/ugdymas/pradinis/vertinimas/failai/Situacijos%20%C4%AFvertinimas.pdf>

1.6.2. Besimokančiojo mokymosi motyvacija užtikrinant autentiškumą

Šioje darbo dalyje bus pristatoma mokinių mokymosi motyvacija, kuri priklauso nuo individualių kiekvieno mokinio tikslų, minčių. Taip pat akcentuojami mokymosi motyvai bei vidinės ir išorinės motyvacijos svarba. Nurodoma ir mokymosi motyvacijos teorijų įvairovė bei šių taikymas pedagoginėje praktikoje.

Mokymosi mokykloje poveikis mūsų vaikų ir jaunimo raidai yra perdėm specifinis. Nors psichologinės mokymosi sąlygos dabar jau gana gerai iširtos, patį mokymosi procesą dažnai lydi būkštavimai ir įtampa, kurių kaltininkai – mokytojai ir auklėtojai. Vaikantis pernelyg gerų mokymosi rezultatų, siekiant sėkmės per prievartą, keliant isteriją dėl pažymių daugeliu atvejų ilgam nuslopinamas noras ir pastangos mokytis, taigi užveriamas kelias sėkmei (Kret, 2001). Moksleivio mokymosi motyvacijos lygmuo priklauso nuo reikšmingų jam žmonių: tėvų, draugų, mokytojų ir kt. Jie gali ne tik padėti teigiamai mokymosi motyvacijai formotis, bet gali ją ir slopinti (Ozolaitė, Zablockytė, 2008).

Moksle motyvacijos sąvoka nėra nauja. Sąvoka motyvacija kildinama iš lotynų kalbos veiksmazodžio *movere*, kuris reiškia judėjimą, t.y. tą, kuris yra motyvuotas, kuris ką nors pa(judina), yra išvermingas ir susikoncentravęs. Motyvacija yra tai, kas teikia mums energijos ir kreipia tam tikra linkme mūsų elgesį. Nuo jos priklauso, kodėl mokinys esant skirtingoms sąlygoms, nevienodai atlieka tą pačią užduotį ir kodėl to paties išsimokslinimo ir gabumų mokiniai tą pačią užduotį atlieka skirtingai (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

V. J. Pukevičiūtė (2008), remdamasi P. Pintrich, D. Schunk (1996), teigia, kad mokymosi motyvacija dažniausiai priklauso nuo individualių siekiančio mokslo minčių, jausmų, ne tik inicijuoja mokymosi procesą, bet ir užtikrina jo ilgalaikiškumą.

Mokymosi motyvacija padeda mokiniui orientuotis į tikslą, suvokti, kiek laiko reikės tikslui pasiekti, ar reikės pastiprinimo ir kokio, aktualizuoja būtinas mokinio žinias, sugebėjimus ir įgūdžius, pažadina jo jautrumą pagalbai iš išorės, turi įtakos mokymosi kokybei ir mokymosi pasekmėms. Motyvacija sąlygoja mokymosi rezultatus, dalyvaudama pasirenkant ir įsisąmoninant konkrečius mokymosi tikslus bei būdus (Butkienė, Kepalaitė, 1996).

Vidinė ir išorinė motyvacija. Vidinė motyvacija remiasi savaiminiais veiksniais. Kiekvienas mokinys tam tikrą dalyką mano esant jam svarbiu, todėl norėdamas šį dalyką pasiekti, nukreipia į jį savo veiksmus. Išorinės motyvacijos pagrindas – veiksniai, kuriuos lemia išorė, pvz., finansiniai paskatinimai. Išorinius vaiko motyvacijos požymius galima lengvai atpažinti: tai spindinčios akys, veržlus įkvėpimas arba tylus įsigilinimas. Iš prigimties žmogaus smegenys užprogramuotos mokymosi motyvacijai: suvokus, supratus kažką naują arba įgijus tam tikrą gebėjimą, jos išskiria laimės hormonus. Jeigu mokinys tiksliai dar nežino, ar gebės atlikti jam skirtą užduotį, bet jam atrodo, kad vis dėlto turėtų pavykti, tuomet sėkmės potyris būna

didžiausias. Tačiau jeigu tikėtino atlygio ar pripažinimo mokinys nesulaukia arba jaučiasi per daug apkrautas, sutrinka atlygio cirkuliacija. Kai sėkmė tampa savaime suprantamu dalyku, atlygio sistema taip pat nebefunkcionuoja (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Pasak A. Saylik (2011), mokinių mokymosi motyvacija – tai vidinių mokymosi paskatų sistema. Mokymosi motyvai gali būti susiję ne tik su pačiu mokymusi, bet ir su požiūriu į mokomuosius dalykus ir mokymosi veiklas, domėjimusi mokykla, mokyklos aplinka, gyvenimo, profesijos perspektyvomis. Anot R. Želvio (2001), motyvavimas – žmogaus aktyvumą skatinantis ir jo veiklos kryptį lemiantis procesas. Motyvai yra susiję su individo poreikių patenkinimu, todėl motyvacija besidomintys mokslininkai daugiausia dėmesio skiria žmonių poreikiams ir jų patenkinimo būdams.

Mokslininkai, tirdami moksleivių mokymąsi, kėlė klausimą apie mokymosi motyvų tipus, rūšis (t.y. skirstymą pagal tam tikrus požymius). Pastebėta, jog moksleivių mokymąsi lemia įvairūs motyvai (vadovavimo, sėkmės, partnerystės, ateities, pažintiniai ir kt.). Tačiau aiškėja, kad įvairių motyvų vertė nevienoda: vieni motyvai labiau skatina mokytis, kiti – mažiau, vieni motyvai turi daugiau motyvacijos galių jaunesniajame mokykliniame amžiuje, kiti – viduriniame ar vyresniajame (Rupšienė, 2000).

Egzistuoja nemažai motyvacijos teorijų, tačiau pagal žmogaus elgsenos priežasčių aiškinimą visas jas sąlyginai galima skirti į kelias grupes (žr. 6 lentelė).

6 lentelė

Motyvacijos teorijos ir jų taikymas pedagoginėje praktikoje

Teorijos	Požiūriai į žmogaus elgseną	Taikymas pedagoginėje praktikoje
Bihevioristinė operantinio determinavimo teorija	Elgsena – reakcija į išorinius pastiprinimus, susijusi su situacijos ypatumais	Pastiprinimais siekiama pageidautino moksleivių mokymosi (dėmesys pamokų metu, rūpestingas užduočių atlikimas ir pan.).
Poreikių teorija	Reakcija į jaučiamą vidinių poreikių spaudimą.	Užtikrinama, kad konkuruojantys poreikiai būtų patenkinti arba nors netrukdytų pasireikšti aukštesniems poreikiams – meistriskumo ir pasiekimo; programos ir instrukcijos sudaromos taip, kad tenkintų esamus poreikius.
Tikslų teorija	Reaktyvumas ir proaktyvumas formuluojantis tikslus, siekiant tenkinti poreikius ir troškimus.	Klasės klimato, programų, instrukcijų, vertinimo praktikos koordinavimas, siekiant skatinti, kad moksleiviai išsikeltų sau mokymosi tikslus, o ne vien tik užduoties atlikimo arba darbo vengimo tikslus.
Vidinės motyvacijos teorija	Autonomiškumas išsikeliant tikslus ir reguliuojant veiksmus, paremtas interesų tenkinimu	Pabrėžiamas su moksleivių interesais susijęs ugdymo programų turinys ir mokymasis; sudarymas sąlygų moksleiviams patiems pasirinkti, ko mokytis ir koku būdu.

Šaltinis: Butkienė O. G., Kepalaitė A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas: pedagoginės psichologijos įvadas studentams, mokytojams, tėvams*. Vilnius: Margi raštai.

Motyvacijos teorijų įvairovė rodo, koks sudėtingas ir kintantis reiškinytis yra mokymosi motyvacija, priklausanti nuo daugelio skirtingų veiksnių. Mokinio motyvacinė sfera yra

sudėtinga jo veiklos skatulių sistema, apimanti įvairius asmenybės aktyvumo lygius. Nuo jos priklauso, kodėl ta pati užduotis atliekama nevienodai (Butkienė, Kepalaitė, 1996).

Apibendrinant galima teigti, kad mokymosi motyvacija priklauso nuo daugelio veiksnių, taip pat ir reikšmingų žmonių. Kiekvienas vaikas pagal save pasirenka, ar jis nori mokytis, ar ne. Šiuo atveju svarbiausia – skatinimas, nes nuo to priklauso vaiko poreikis mokytis. Dažniausiai jeigu vaikai yra neskatinami, tai jie iš vis nenori mokytis, arba jei paskatinimas neatitinka jų lūkesčių. Atsižvelgiant į autentišką mokymąsi, išryškėja besimokančiųjų savimotyvacijos svarba ugdymo procese.

1.6.3. Besimokančiojo pasiekimų vertinimas užtikrinant autentiškumą

Šioje darbo dalyje bus pristatoma, kuo skiriasi tradicinis ir autentiškas vertinimas, išskiriamas jų palyginimas. Taip pat nurodoma, jog labai svarbu yra ir mokinio paties savęs vertinimas. Akcentuojama, kad turi būti taikomas subalansuotas vertinimas.

Mokinių mokymosi rezultatų vertinimas visais laikais buvo ir yra aktuali viso ugdymo proceso problema. Pasitaiko atveju, kai mokytojai, neobjektyviai vertindami mokinius, griaua darnius mokinių ir mokytojų santykius, o tada mokymas ir mokymasis tampa nemėgstamas net vengiamas (Šventickas, 2002).

Anot R. I. Arends (1998), vertinimo terminas paprastai siejamas su visa mokytojo surinkta ir apibendrinta informacija apie savo mokinius ir klases. Informaciją apie mokinius galima surinkti neformaliais būdais, pavyzdžiui, stebint arba kalbant. Ją taip pat galima gauti formaliais būdais, tokiais kaip namų darbai, testai, atsiliepimai raštu. Veiklos vertinimas reikalauja iš mokinių pademonstruoti tam tikrus veiksmus arba įgūdžius testuojant, o autentiškas vertinimas žengia toliau ir reikalauja juos pademonstruoti gyvenime.

Pasak W. K. Burke (1998), vertinant mokinius tradiciškai, kartais sunku pasiekti patį vertinimo tikslą, tai yra optimalaus mokymo. Autentišku vertinimu siekiama daugiau nei vien parašyti pažymį už rašomuosius darbus: ieškoma būdų, kaip praplėsti intelektinių gabumų skalę. Klasėje galima taikyti įvairaus autentiško vertinimo metodus. Jie padeda mokytojui susidaryti tikrovišką visų vaiko laimėjimų paveikslą. *Mokinio paties savęs vertinimas – svarbi autentiško vertinimo dalis.* Jis padeda moksleiviui geriau suvokti savo pažangą ir pačiam atsakyti tiek už mokymosi procesą, tiek už jo rezultatus.

Remiantis S. D. Easley, K. Mitchell (2007), taikant subalansuoto mokymosi programą mokinio pažangai matuoti nebepakanka tradicinių vertinimo procedūrų. Aplinkoje, kur siūloma daugiau autentiško mokymosi galimybių, pedagogams būtina perimti daugelį vertinimo strategijų ir būdų ir taip papildyti tradicinio testavimo metodiką. Todėl autorė išskiria tradicinio ir autentiško vertinimo palyginimą (žr. 7 lentelė).

Tradicinio ir autentiško vertinimo palyginimas

<i>Tradicinis vertinimas</i>	<i>Autentiškas vertinimas</i>
Tikrina aiškiai apibrėžtą žinių kiekį;	Pateikia užduotis, kuriose atsispindi realios, gyvenimiškos situacijos;
Pasyvus procesas;	Aktyvus procesas;
Mokymasis atmintinai/ pagal parinktus klausimus;	Kritinis, vertinamasis mąstymas, klausinėjimas, tyrinėjimas;
Nustatytos laiko ribos, kada turi būti atliktas įvertinimas;	Laipsniškas pažangos vertinimas;
Asmeninės pastangos;	Asmeninės pastangos ir bendradarbiavimas;
Vertinimą kontroliuoja mokytojas;	Atsakomybę už vertinimą dalijasi mokytojas ir mokinys;
Perdėtas vertinimo pažymiais sureikšminimas;	Vertinamos mokymosi programos užduotys;
Nėra įsivertinimo.	Vertinamas mokinių įsivertinimas.

Anot J. Mueller (2003), tradicinis ir autentiškas vertinimas papildo vienas kitą, tačiau tradicinis siekia išmatuoti mokinių žinių mastą (kiekybę), o autentiškas – mokinių supratimą ir sugebėjimą pritaikyti žinias (kokybę). Todėl ši autorė dar yra išskyrusi ir kitokį autentiško ir tradicinio vertinimo palyginimą⁹ (žr. 8 lentelė). S. D. Easley, K. Mitchell (2007) papildo J. Mueller (2003) idėją ir teigia, jei taikysime vien tradicinį arba vien autentišką vertinimą, gausime tik dalinį mokinio pasiekimų vaizdą. Vertinimo programa, kur taikomas tik vienas metodas, nėra subalansuota. Mokytojai gali taikyti labiau subalansuotą vertinimą, sujungdami įvairius galimus metodus. Tada jų atliekamas mokinių vertinimas bus sėkmingesnis ir tikslesnis.

Autentiško ir tradicinio vertinimo palyginimas

<i>Autentiškas vertinimas</i>	<i>Tradicinis vertinimas</i>
Mokiniai atlieka užduotį;	Mokiniai pasirenka atsakymą;
Apima realaus gyvenimo užduotis (dominuoja realus pasaulis);	Yra modeliuojamas ir puoselėjamas (dominuoja išgalvotas pasaulis);
Vyrauja paraiška ir pirminės žinių statybos (interpretacija, analizė, gebėjimas pritaikyti);	Vyrauja pripažinimas arba atšaukimas (atgaminimas, atkartojimas);
Dominuoja mokiniai	Dominuoja mokytojas
Tiesioginiai įrodymai	Netiesioginiai įrodymai
Vyksta per ilgą laiką	Užbaigiama nurodytu laiku
Integruotas vientisai per mokymąsi	Baigiamas, kai mokymasis yra baigtas

Yra išskiriami tokie autentiško vertinimo kūrimo etapai: pirmiausia reikia nustatyti standartus (turi būti reikšmingi pritaikant juos realiame gyvenime), tada plėtoti mokymosi tikslus (turi būti konkretūs, aiškūs), nustatyti tikslinius veiklos rezultatus (turi atitikti iškeltus mokymosi tikslus), sukurti veiklos kriterijus (aiškius, glaustus), sukurti taškų rubriką (išsami, aiški), suprojektuoti mokymo veiklą (instrukcija tiesiogiai turi vadovauti mokiniams siekiant užsibrėžto tikslo), autentiško vertinimo įgyvendinimas (vertinimas turėtų būti kartotinis procesas).¹⁰

Taip pat yra išskiriama, kas gali būti vertinama (žr. 9 lentelė)¹¹:

⁹ <http://www.brighthubeducation.com/student-assessment-tools/103531-types-of-authentic-assessment/>

¹⁰ <http://www.park.edu/cetl/quicktips/authassess.html>

¹¹ <http://educ6040fall10.wikispaces.com/Authentic+Assessment>

Autentiško vertinimo tipai

Portfelis	- mokinio darbo kolekcija specialiai pasirinkta išryškinti pasiekimams;
Autentiška užduotis	- užduotis, kuria siekiama įvertinti mokinių gebėjimus taikyti standartinės žinias ir įgūdžius į realaus pasaulio iššūkius;
Savęs vertinimas	- gebėjimas vertinti savo veiklą, nustatyti stipriąsias ir silpnąsias puses, taip pat svarstyti, ką galima patobulinti, sustiprinti;
Interviu	- mokytojas klausinėja mokinių apie išmoktą temą;
Atpasakojimas	- mokinys išgirdęs ar perskaitęs pasakojimą, atpasakoja pagrindines idėjas;
Rašymas	- mokinys sukuria pasakojimą, paaiškinantį, įtikinantį ar orientacinį dokumentą;
Projektai	- mokiniai kuria projektą grupėse, kuris pristatomas žodžiu, raštu, multimedijos pagalba;
Ekspperimentai	- tai rodo procedūrą, norint užbaigti užduotį ir pateikti veiksmų rezultatus;
Atsakymai	- mokinys atsako raštu į atvirus klausimus;
Mokytojų pastabos	- mokytojas pastebi ir užfiksuoja mokinių dėmesį ir sąveiką klasėje, reagavimą į mokomąją medžiagą ir bendrą veiklą su kitais mokiniais.

Autentiškam vertinimui yra būdingi šie pagrindiniai elementai: moksleiviai turi išmąstyti atsakymus, o ne juos pasirinkti, todėl privaloma sintetinti, interpretuoti informaciją. Apima įvairius vertinimo metodus, kurie atskleidžia mokinių gebėjimus daugeliu aspektų: žodžiu, garsu, judesiu, portfelio, projektu ir kt. Naudojami moksleivių darbai, kurie buvo surinkti per tam tikrą laiką (aplankai). Remiamasi aiškiais kriterijais, mokiniams sudaromos sąlygos įsivertinti savo darbą.¹²

Autentiškas vertinimas neskatina pamėgdžiojimo, nes neegzistuoja vienas teisingas atsakymo variantas, kurį būtų galima nukopijuoti. Praktikuojant autentišką vertinimą, ypatingas dėmesys skiriamas tiesioginiams mokinio žinių ir įgūdžių įrodymams, sudarant realaus veikimo situacijas (pvz., apskaičiuoti santaupas, kalbėtis užsienio kalba ir pan.). Todėl mokytojams svarbu siekti, kad mokinys, baigęs mokyklą, ne tik žinotų vieno ar kito mokomojo dalyko turinį, bet kad ir įgytas žinias bei įgūdžius gebėtų pritaikyti realiame gyvenime. Tai turi liudyti ir mokykloje, klasėje praktikuojama į(si)vertinimo sistema – vertinimas turi aiškiai atspindėti, pademonstruoti, kaip besimokantis vaikas geba (remdamasis turimomis žiniomis ir įgūdžiais) veikti realioje (autentiškoje) situacijoje (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Autentiškas vertinimas turi privalumų ir trūkumų¹³:

- *privalumai*: dėmesys sutelkiamas į analitinių įgūdžių ir žinių integraciją, skatina kūrybingumą, ragina bendradarbiauti, pagerina rašytinius ir žodinius pristatymo įgūdžius, mokiniai prisiima aktyvų vaidmenį vertinimo procese. Autentiško vertinimo uždaviniai yra įdomesni ir atsispindi mokinio kasdiniame gyvenime, todėl požiūris į mokyklą ir mokymąsi gali keistis. Autentiškas vertinimas skatina mokymąsi labiau orientuotą į mokinį. Taip pat suteikiama vertingos informacijos apie mokinių pažangą, tėvams yra lengviau suprasti autentiškus vertinimus.

¹² <http://educ6040fall10.wikispaces.com/Authentic+Assessment>

¹³ <http://www.teachervision.fen.com/assessment/resource/5946.html>

- *trūkumai*: užima daug laiko valdyti, kontroliuoti, nelengva koordinuoti su privalomais mokymo standartais, sunku užtikrinti nuoseklią vertinimo sistemą, subjektyvus rūšiavimo pobūdis gali sukelti šališkumą, unikalus pobūdis gali būti nepažįstamas moksleiviams, gali būti nepraktiškas.

Apibendrinant galima teigti, kad autentiškas vertinimas labai svarbus mokiniams, nes jis orientuojasi ne į žinių kiekybę, bet į kokybę. Tuo atveju moksleiviams ne taip svarbu daug įsisavinti žinių, bet svarbiausia jas suprasti. Taip pat atsižvelgiant į autentišką mokymąsi, išryškėja įsivertinimo svarba mokinių atžvilgiu. Ir kaip matome, autentiškas vertinimas turi daugiau privalumų nei trūkumų.

1.6.4. Besimokančiojo laisvė ir atsakomybė užtikrinant autentiškumą

Šioje darbo dalyje bus nurodoma, jog šiandieninėje mokykloje mokiniams turi būti suteikiama kuo daugiau laisvės, o tai skatina priimti atsakomybę. Taip pat akcentuojama, kad kuo moksleiviai jaučia didesnę laisvę, tuo jie tampa aktyvesniais ugdymo proceso dalyviais.

Demokratinėje visuomenėje egzistuoja laisvo ir atsakingo pasirinkimo laisvė. Kasdienio gyvenimo analizė kaskart patvirtina asmenybės atsakingumo, kaip gebėjimo laisvai ir atsakingai pasirinkti ir realizuoti vienokį ar kitokį sprendimą, ugdymo svarbą. Tačiau visuomeninėje sąmonėje atsakingumo sąvoka vis dar dažnai asocijuojasi su išorine įtaka, kažkieno primesta valia, kitų deleguotais įpareigojimais ir pan. Akivaizdu, jog taip suprantama ši asmenybės savybė mažai siejama su vaikyste ir vaiko samprata. Tačiau pastaruoju metu vis labiau akcentuojama atsakomybė sau, kaip iš anksto apgalvotas veikimas, kai asmuo, dar tik ieškodamas problemos sprendimo varianto, jau suvokia, jog pats ir atsakys už savo pasirinkimo ir veiklos padarinius. Vadinasi, atsakingumo samprata evoliucionavo nuo išorinės iki vidinės, nuo kolektyvinės iki individualiosios, nuo atsakomybės kitiems prie atsakomybės sau. Taigi šiandien atsakingumą tikslinga būtų traktuoti kaip asmenybės savybę, pasireiškiančią ne tik mokėjimu savarankiškai ir laisva valia priimti sprendimus, kurie labiausiai atitiktų dorovines vertybes, duotą situaciją ir asmens mokėjimus, bet ir ryžtu bei mokėjimu įgyvendinti priimtą sprendimą (Pocevičienė, 2007).

Bendriausias laisvės apibūdinimas siejamas su individo galimybe elgtis pagal savo norą. Laisvės problema yra žmogaus valios laisvės problema. Ji apibūdinama kaip individo galimybė rinktis veiksmus, elgseną. Ugdymo realybėje svarbus valios laisvės praktinis aspektas – žmogaus atsakomybė už savo veiksmus. Jei žmogus negalėjo veikti kitaip, galimybė rinktis buvo ribota, jo elgsena negali būti vertinama remiantis dorovės kriterijais. Vadinasi, ugdymo procese laisvė yra tada, kai ugdytiniai patys nusiteikę pedagogiškai tikslingai veiklai bei elgsenai. Tokiai

pedagoginės laisvės sampratai realizuoti reikia nemažo pedagoginio meistriškumo, grindžiamo šiuolaikine ugdymo teorija (Bitinas, 2000).

Laisvės neišaiškinsi, nepatobulinsi ir neapsaugosi tuščiomis frazėmis, net stipriais reikalavimais. Ugdytiniai turėtų aktyviai dalyvauti priimant sprendimus, kurie lemia jų laisvus pasirinkimus, interesų kryptis, o tuo tarpu pedagogas tampa pagalbininkas, kuris vaiko akyse turi savo teises ir akademinį autonomiškumą, tačiau vaiko akyse jis nėra autoritetas. Ugdytojas suteikia vaikui laisvę veikime, padeda atsiskleisti vaiko asmenybei, jo galioms. Vaiko ir pedagogo bendradarbiavimas kuria ugdymo planus, skatinančius vaiko aktyvumą, bet tuo pačiu ugdančius atsakomybės prisiėmimą už individualios veiklos rezultatus. Pedagogas ugdymo procese atlieka pagalbininko ir vedlio vaidmenį, kai vaikas laisvai mokosi to, kas jam įdomu ir atitinka individualius interesus (Ruškus, Žvirgždauskas, 2010).

Vaikų ankstyvosios atsakomybės kaip teisės į laisvą apsisprendimą samprata remiasi į asmenybę orientuoto ugdymo paradigma, kurioje aiškiai teigiama, kad net ir labai maži vaikai geba rinktis, suprasti savo veiksmų pasekmes ir, padedami pedagogų, gali išmokti gerbti skirtingas savo bendraamžių nuomones. Atsakingumas čia traktuojamas kaip asmenybės savybė, pasireiškianti ne tik mokėjimu savarankiškai ir laisva valia priimti sprendimus, kurie labiausiai atitiktų dorovines vertybes, duotą situaciją ir asmens mokėjimus, bet ir ryžtu bei mokėjimu įgyvendinti priimtą sprendimą (Pocevičienė, 2007).

Vadinasi, vaikui turi būti suteikiama daug atsakomybės, nepaisant vaiko amžiaus, nes atsakomybės jausmas užtikrina dvasinį saugumą ir ugdo vaiko pasitikėjimą savimi. Tačiau vaikas negali prisiimti atsakomybės už tai, kam jis dar nėra pasiruošęs ir atsakomybės prisiėmimas negali būti siejamas su amžiumi. Pedagogo dialogas su vaiku padeda vaikui prisiimti atsakomybę už savo veiklą (Ruškus, Žvirgždauskas, 2010). Tačiau yra pastebima, jog net ir labai maži vaikai geba rinktis, suprasti savo veiksmų pasekmes ir, padedami pedagogų, gali išmokti gerbti skirtingas savo bendraamžių nuomones. Tuo tikslu labai svarbu, kad vaikai išsiugdytų asmeninės laisvės ir su ja susijusios atsakomybės pojūtį. Jie turėtų išmokti rinktis ir savarankiškai spręsti, nes tyrimais įrodyta, kad dažnai žinios ir jausmai netampa veikimu dėl atitinkamų gebėjimų stokos ar žemo jų išsivystymo lygio (Pocevičienė, 2007).

Vaikų interesų, gebėjimų, individualaus mokymosi stiliaus bei kultūrinių nuostatų pripažinimas ir gerbimas yra svarbiausi mokymosi, orientuoto į vaiką, momentai. Lygiai taip pat svarbu mokyti vaikus, kaip mokytis (o ne ko mokytis), ir skatinti juos plėtoti savo galimybes. Pasirinkimo laisvė klasės veikloje leidžia atsižvelgti į individualius vaikų poreikius bei mokymosi stilius. Tai atspindi mokytojo siekimą ieškoti kitokių mokymosi būdų, kurie padėtų plėtoti tam tikrą įgūdį (Burke, 2001).

Apibendrinus galima teigti, jog labai svarbu yra besimokančiajam suteikti kuo daugiau laisvės, nes tada yra ugdomas atsakomybės jausmas. Kiekvienas žmogus individualiai prisiima atsakomybę už savo poelgius. Laisvė mokymosi procese suteikia galimybę nevaržomai, pagal savo galimybes rinktis ką, kaip, kur mokytis. Tačiau nereikia pamiršti atsakomybės būtent sau.

1.7. Autentiško mokymo(si) teorinis modelis

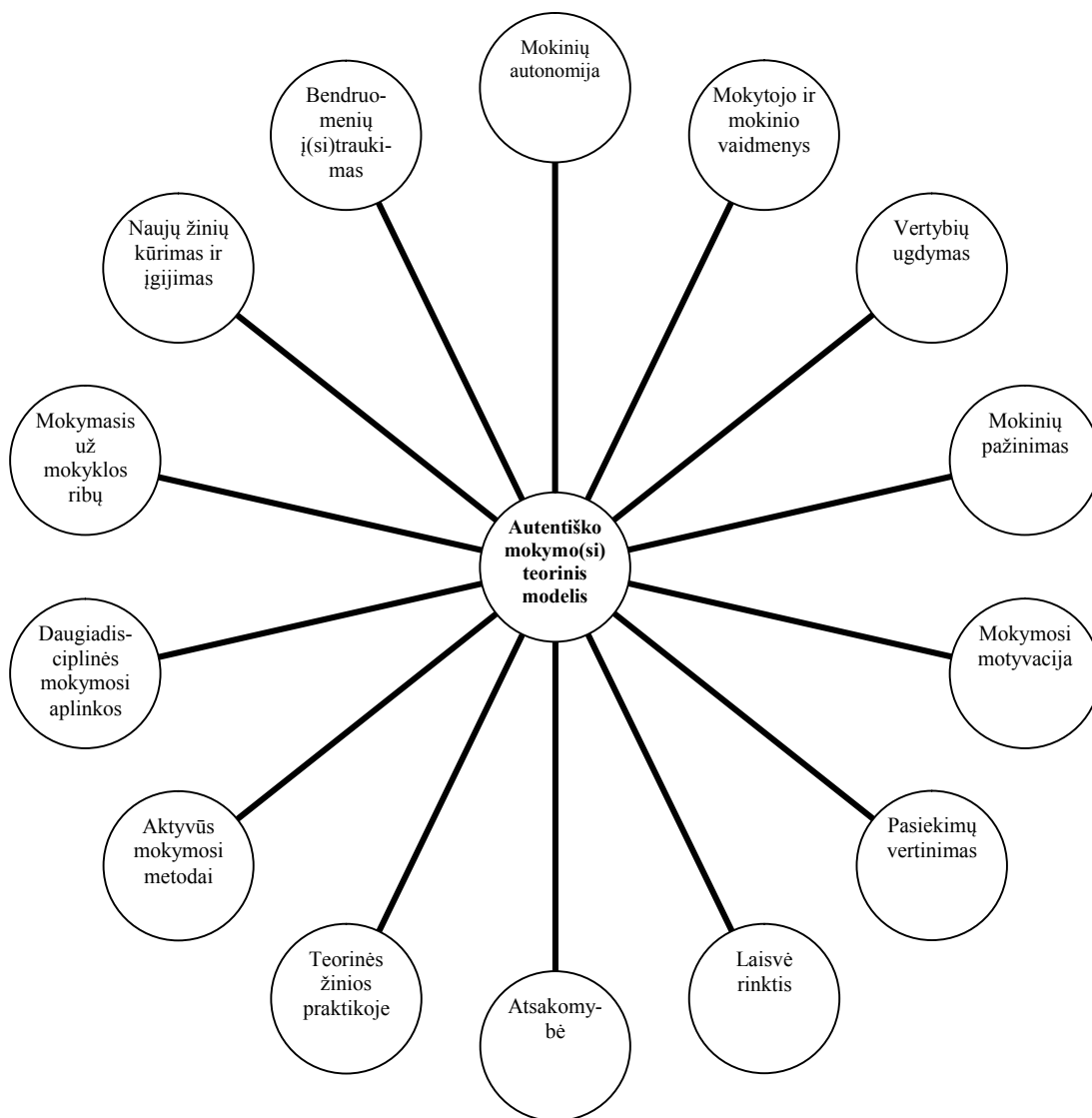
Šioje darbo dalyje pateikiamas autentiško mokymo(si) modelis, užtikrinantis vaikų teisę į kokybišką ugdymą. Mokslinės literatūros analizė leido išskirti ir susisteminti autentiško mokymo(si) rodiklius, būdingus mokytojams ir mokiniams. Autentiškumo mokymosi veikloje identifikavimui buvo išskirti rodikliai, atspindintys mokinių savarankiškumą, jų pažinimą, mokymosi motyvaciją, pasiekimų vertinimą ir kt. Remiantis išskirtais rodikliais, buvo sukurtas tyrimo instrumentas – anketa mokytojams (žr. 1 priedas) ir anketa mokiniams (žr. 2 priedas).

Autentiško mokymo(si) modelį sudaro 14 rodiklių, būdingų mokytojams ir mokiniams (žr. 1 pav). Jie išskiriami remiantis moksline literatūra:

- *Besimokančiojo autonomiškumas* (Gailienė, Galinienė, 2004; Bagdonas, Jankauskienė, 2010; Šliogerienė, 2008; Lukšaitė, Linkaitytė, 2007; Rupšienė, 2000; Bulajeva, 2002; Petty, 2007).
- *Šiuolaikinio mokinio ir mokytojo vaidmenys* (Targamadzė, 2010; Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012; Gadliauskienė, Jautakytė, Staknienė ir kt., 2010; Čiužas, 2007).
- *Vertybių ugdymas* (Vasiliauskas, 2011, 2004, 2005).
- *Besimokančiojo pažinimas* (Aramavičiūtė, 1998; Burke, 2001; Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012; Rajeckas, 2004; Prieiga per internetą¹⁴).
- *Mokymosi motyvacija* (Petty, 2007; Rupšienė, 2000; Barkauskaitė, Motiejūnienė, 2004; Ozolaitė, Zablockytė, 2008; Juodeikaitė, Pocevičienė, 2003; Saylik, 2011).
- *Pasiekimų vertinimas* (Easley, Mitchell, 2007; Burke, 1998, 2009; Petty, 2007; Mueller, 2003; Arends, 1998; Rule, 2006; Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).
- *Laisvė rinktis* (Burke, 2001; Petty, 2007; Kret, 2001; Lukšaitė, Linkaitytė, 2007).
- *Atsakomybė* (Pocevičienė, 2007; Ruškus, Žvirgždauskas, 2010).
- *Teorinių žinių taikymas praktikoje* (Petty, 2007; Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).
- *Perėjimas nuo pasyvių prie aktyvių mokymosi formų* (Petty, 2007; Girdzijauskienė, Gudynas, Jakavonytė ir kt., 2010; Neifachas, 2013).

¹⁴ <<http://www.upc.smm.lt/ugdymas/pradinis/vertinimas/failai/Situacijos%20%C4%AFvertinimas.pdf>>

- *Daugiadisciplinės mokymosi aplinkos* (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).
- *Mokymasis ne tik klasėje, bet ir už jos ribų* (Vaščenkienė, 2012; Mims, 2003).
- *Naujų žinių kūrimas ir įgijimas* (Petty, 2007; Čiužas, 2007; Zulumskytė, 2003).
- *Bendruomenių į(si)traukimas į mokymąsi* (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

1 pav. **Autentiško mokymo(si) teorinis modelis** (sudaryta darbo autorės)

Apibendrinus galima teigti, kad kuo labiau bus užtikrintas kiekvienas iš šių 14 rodiklių, tuo mokiniams bus galima pasiūlyti labiau autentišką, su mokymosi patirtimi pagrįstą mokymąsi. Kiekvienas rodiklis yra svarbus, nes užtikrina tam tikrą dalį autentiškumo. Vadinasi, kuo labiau jie dominuos pamokose, tuo mokiniai turės didesnes galimybes mokytis pagal savo individualius sugebėjimus, o tai užtikrins kiekvieno iš jų teisę į kokybišką ugdymą.

2. TYRIMO METODOLOGIJA

Tyrimo tikslas – empiriškai įvertinti autentišką mokymą(si) užtikrinant vaikų teisę į kokybišką ugdymą.

2.1. Tyrimo metodologija

Tyrimo metodika. Buvo pasirinktas *kiekybinis tyrimas*, kuris yra orientuotas į kiekybinę surinktų duomenų analizę, jam būdinga didelė respondentų imtis, duomenų reprezentatyvumas, statistinė gautų rezultatų analizė, duomenys paprastai pateikiami procentine išraiška, dažniais ir kitais statistiniais vienetais. Šiame tyrime dalyvaujantys tiriamieji vadinami respondentais (Bobrova, Kazlauskienė, Lukavičienė ir kt., 2008).

Tyrimui atlikti buvo naudojamas kiekybinis tyrimo metodas – *anketinė apklausa*. Remiantis B. Bitinu (2000), anketinė apklausa leidžia per palyginti trumpą laiką apklausti pakankamai daug tiriamųjų, t.y. greitai surinkti daug informacijos, kurią galima apdoroti matematiniais, statistiniais metodais. Buvo sudarytos dvi anketos moksleiviams (žr. 1 priedą) ir mokytojams (žr. 2 priedą).

Anketas sudaro 2 blokai:

I – asis yra demografinis blokas, kuriame pateikiami demografinio tipo klausimai. Mokinių buvo prašoma nurodyti šiuos demografinius duomenis (lytį; amžių; klasę bei mokyklą, kurioje mokosi), o mokytojų (lytį; amžių; darbo stažą; kvalifikacinę kategoriją; mokyklą, kurioje dirba).

II – ajame bloke pateikiami klausimai, kurie leidžia įvertinti mokytojų ir mokinių požiūrį į autentiško mokymo(si) realizavimą pamokose. Klausimai sudaryti pagal autentiško mokymo(si) modelyje išskirtus rodiklius:

➤ *Besimokančiojo autonomiškumas* (Gailienė, Galinienė, 2004; Bagdonas, Jankauskienė, 2010; Šliogerienė, 2008; Lukšaitė, Linkaitytė, 2007; Rupšienė, 2000; Bulajeva, 2002; Petty, 2007).

➤ *Šiuolaikinio mokinio ir mokytojo vaidmenys* (Targamadžė, 2010; Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012; Gadliauskienė, Jautakytė, Staknienė ir kt., 2010; Čiužas, 2007).

➤ *Vertybių ugdymas* (Vasiliauskas, 2011, 2004, 2005).

➤ *Besimokančiojo pažinimas* (Aramavičiūtė, 1998; Burke, 2001; Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012; Rajeckas, 2004; Prieiga per internetą¹⁵).

➤ *Mokymosi motyvacija* (Petty, 2007; Rupšienė, 2000; Barkauskaitė, Motiejūnienė, 2004; Ozolaitė, Zablockytė, 2008; Juodeikaitė, Pocevičienė, 2003; Saylik, 2011).

¹⁵ <<http://www.upc.smm.lt/ugdymas/pradinis/vertinimas/failai/Situacijos%20%C4%AFvertinimas.pdf>>

- *Pasiekimų vertinimas* (Easley, Mitchell, 2007; Burke, 1998, 2009; Petty, 2007; Mueller, 2003; Arends, 1998; Rule, 2006; Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).
- *Laisvė rinktis* (Burke, 2001; Petty, 2007; Kret, 2001; Lukšaitė, Linkaitytė, 2007).
- *Atsakomybė* (Pocevičienė, 2007; Ruškus, Žvirgždauskas, 2010).
- *Teorinių žinių taikymas praktikoje* (Petty, 2007; Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).
- *Perėjimas nuo pasyvių prie aktyvių mokymosi formų* (Petty, 2007; Girdzijauskienė, Gudynas, Jakavonytė ir kt., 2010; Neifachas, 2013).
- *Daugiadisciplinės mokymosi aplinkos* (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).
- *Mokymasis ne tik klasėje, bet ir už jos ribų* (Vaščenkienė, 2012; Mims, 2003).
- *Naujų žinių kūrimas ir įgijimas* (Petty, 2007; Čiužas, 2007; Zulumskytė, 2003).
- *Bendruomenių į(si)traukimas į mokymąsi* (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Analizuojant duomenis lentelėse pasirinkimo variantai: *visada, dažnai, kartais, niekada* buvo sujungiami ir pateikiami tik dviem variantais – *dažnai* ir *kartais*. Visa tai padaryta dėl to, nes didžiąją dalį pasirinkimų respondentai dažniausiai žymėjo *dažnai* arba *kartais*. Todėl viską suvedus dviem variantais, duomenys nesikeičia.

Buvo išdalinta 100 popierinių anketų mokytojams, tačiau grąžinta – tik 63, sugadinta - 4. Taip pat gauta 57 mokytojų užpildytos anketos internetinėje prieigoje. Susumavus yra gauta 116 mokytojų anketų. Taip pat iš viso gauta 165 mokinių užpildytos anketos internetinėje prieigoje.

Duomenims apdoroti buvo naudojama *kompiuterinė programa* Microsoft Office Excel 2007 ir darbe pateikiama procentine išraiška lentelėse ir paveiksluose.

Tyrimo metodologija remiasi šiomis esminėmis nuostatomis:

1. *Autentiško mokymo(si) nuostata*. Šiame darbe laikomasi nuostatos, kad autentiškumas įvyksta ne moksleivio, užduoties ar aplinkos, bet dinamiškose sąveikose tarp šių komponentų (Barab, Squire and Dueber, 2000). Organizuojant autentiško mokymo(si) procesą, sudaromos galimybės besimokančiojo raiškai, sąlygos mokiniams atlikti įvairius vaidmenis taip formuojant autentišką patirtį, kurios pasekoje užtikrinama vaiko teisė į kokybišką ugdymą (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

2. *Vaikų teisės į kokybišką ugdymą nuostata*. Remiantis Lietuvos švietimo reformos dokumentais, svarbiausia yra laiduoti kuo įvairiapusiškesnę žmogaus fizinių, psichinių ir dvasinių galių plėtotę, sudaryti sąlygas atsiskleisti jo individualybei. Siūloma vis labiau sutelkti dėmesį į patį vaiką, kaip į asmenybę, jo autonomiškumą, taip laiduojant teisę į kokybišką ugdymą, nes kokybiškas švietimas suvokiamas kaip visuomenės gerovės kūrimo pagrindas.

Lietuvoje kokybės užtikrinimą visoje švietimo sistemoje įteisina LR Švietimo įstatymas (2011), kuriuo valstybė įsipareigoja užtikrinti švietimo paslaugų kokybę, o švietimo sistema – siekti geros kokybės rezultatų.

Tyrimo metodai:

1. *Empiriniai*: siekiant įvertinti autentišką mokymą(si) (8 – 10 klasėse) buvo naudojama *anketinė apklausa*, kuri sukurta pagal autentiško mokymo(si) modelio rodiklius.

2. *Statistiniai*: siekiant apdoroti tyrimo duomenis buvo naudojama kompiuterinė programa Microsoft Office Excel 2007 ir darbe pateikiama procentine išraiška paveiksluose ir lentelėse.

2.2. Tyrimo organizavimas ir etika

Tyrimo organizavimas. Tyrimas buvo atliktas 2014 m. balandžio mėn. Radviliškio rajono bendrojo ugdymo mokyklose. Organizuojant tyrimą tam tikroje mokykloje, iš pradžių buvo prašoma pagalbos direktorės (-iaus). Šiam (-iai) sutikus, buvo kreipiamasi į 8 – 10 klasių mokinius bei mokytojus. Kai kuriose mokyklose mokytojai geranoriškai pildė popieriniuose lapuose anketas, kitose – buvo išdalinti lapeliai su internetinės prieigos adresu¹⁶ (žr. 3 priedas), kad galėtų bet kada (nebūtinai pamokų metu) ir bet kur (nebūtinai mokykloje, gali ir namuose) – tiesiog laisvu laiku užpildyti anketą. Mokiniai anketas pildė tik internetinėje prieigoje, nes kai kuriose mokyklose buvo sudarytos sąlygos jas užpildyti tiesiog informatikos pamokų metu, kitose – tiesiog buvo išdalinti lapeliai su internetinės prieigos adresu¹⁷ (žr. 4 priedas), kad mokiniai galėtų anketas užpildyti namuose, nes mokytojai tokių sąlygų, kad užpildytų pamokų metu – nesudarė.

Tyrimo etika. Atliekant tyrimą buvo vadovautasi šiais pagrindiniais principais:

- **Savanoriškumo.** Respondentai nebuvo verčiami dalyvauti tyrime. Kiekvienas iš jų turėjo pasirinkimo teisę – pildyti anketą ar ne. Mokyklų sutikimas dalyvauti tyrime buvo gaunamas žodžiu iš mokyklos direktorių.

- **Anonimiškumo.** Respondentai buvo supažindinami, jog anketos yra anoniminės, todėl nereikia rašyti vardo ir pavardės. Buvo pranešama, jog gauti duomenys bus apibendrinti ir panaudoti tik moksliniais tikslais. Anonimiškumas garantuotas tyrimo metu ir po jo.

- **Geranoriškumo.** Kadangi tyrimo paskirtis buvo sukaupti žinių, plėsti supratimą šia tema, todėl buvo vertinama tik respondentų nuomonė, nesiekiant apšmeižti, apkaltinti ir pan.

- **Tikslus paaiškinimas.** Respondentai prieš pildant ar išdalinant pildyti anketas buvo supažindinami su tyrimo tema ir trumpai buvo papasakota, kodėl yra atliekamas būtent toks tyrimas. Taip pat buvo paminėta, jog duomenys reikalingi baigiamajam magistro darbui atlikti.

¹⁶ <<http://www.manoapklausa.lt/apklausa/563891954/>>

¹⁷ <<http://www.manoapklausa.lt/apklausa/561521516/>>

3. AUTENTIŠKO MOKYMO(SI) VERTINIMO UŽTIKRINANT VAIKŲ TEISĘ Į KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI

3.1. Tiriamųjų charakteristika

Imties charakteristika. Tyrime dalyvavo Radviliškio rajono bendrojo ugdymo mokyklų mokytojai ir 8 – 10 klasių mokiniai. Buvo apklausiami būtent vyresnieji paaugliai, nes vyresniųjų klasių mokiniai jau yra pasiekę tam tikrą brandos lygį, išsiugdę individualias charakterio savybes, suformavę vertybines orientacijas. Svarbiausias šių moksleivių bruožas – jie vis labiau tampa savarankiškesni, nori nepriklausomybės ir siekia turėti daugiau teisių bei laisvių. Remiantis E. Martišauskiene (2006), autentiškumo raida svarbi visais amžiaus tarpsniais, bet ypatingas jos vaidmuo, pasak Eriksono, išryškėja būtent paauglystėje, kai tapatumo paieška įprasmina visą būtį. Šiuo laikotarpiu paaugliai aktyviai ieško savojo aš, tai yra tokio aš, kuriuo norėtų ir galėtų būti įvairiose gyvenimo situacijose, nepriklausomai nuo išorinių aplinkybių.

Anketoje moksleivių buvo prašoma nurodyti savo lytį, amžių, klasę bei mokyklą (žr. 10 lentelė).

10 lentelė

Duomenys apie mokinius (N = 165)

Kintamieji	Kintamųjų kategorijos	N	%
Lytis	Mergaitės	91	55
	Berniukai	74	45
Amžius	14 m.	36	22
	15 m.	56	34
	16 m.	58	35
	17 m.	14	8
	18 m.	1	1
Klasė	8 klasė	52	31
	9 klasė	54	33
	10 klasė	59	36
Mokykla	Gimnazija	149	90
	Vidurinė mokykla	5	3
	Pagrindinė mokykla	11	7

Išanalizavus gautus duomenis, galima teigti, kad anketas daugiau pildė mergaitės (55 %) nei berniukai (45 %). Dažniausiai anketas užpildė respondentai buvo 16 m. amžiaus (35 %), besimokantys 10 klasėje (36 %) bei lankantys gimnaziją (90 %).

Mokytojų anketoje buvo prašoma nurodyti savo lytį, amžių, darbo stažą, kvalifikacinę kategoriją, mokyklą, kurioje dirba (žr. 11 lentelė).

11 lentelė

Duomenys apie mokytojus (N = 116)

Kintamieji	Kintamųjų kategorijos	N	%
Lytis	Moteris	104	90
	Vyras	12	10

Amžius	Iki 25 m.	22	18
	26 – 35 m.	18	16
	36 – 45 m.	29	25
	46 – 55 m.	29	25
	56 – 65 m.	18	16
Darbo stažas	Iki 5 m.	34	30
	6 – 10 m.	10	9
	11 – 15 m.	4	3
	16 – 20 m.	20	17
	21 – 25 m.	19	16
	26 – 30 m.	9	8
	31 – 35 m.	6	5
	36 – 40 m.	10	9
Kvalifikacinė kategorija	41 m. ir daugiau	4	3
	Mokytojas	38	33
	Vyresnysis mokytojas	21	18
	Mokytojas metodininkas	52	45
Mokykla, kurioje dirba	Mokytojas ekspertas	5	4
	Gimnazija	59	51
	Vidurinė mokykla	26	22
	Pagrindinė mokykla	31	27

Remiantis gautais tyrimo rezultatais, galima teigti, jog daugiau anketas pildė moterys (90 %) nei vyrai (10 %). Dažniausiai anketas užpildę respondentai buvo 36 – 45 m. ir 46 – 55 m. amžiaus (po 25 %), darbo stažas - iki 5 m. (30 %), kvalifikacinė kategorija – mokytojas metodininkas (45 %) ir dirba gimnazijoje (51 %).

3.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė

Pirmuoju anketų klausimu buvo siekiama sužinoti, kaip išvardintos mokinių savybės ir gebėjimai reiškiasi pamokose. Pagal tai galima spręsti, ar mokytojai sudaro sąlygas reikštingam besimokančiųjų autonomiškumui pamokose.

BESIMOKANČIOJO AUTONOMIŠKUMAS

Autonomiją reikėtų suprasti kaip gebėjimą būti savarankiškam, mokančiam kritiškai reflektuoti ir daryti savarankiškus sprendimus. Besimokantysis, turintis asmeninę autonomiją, laisvai pasirenka tikslus ir planus, yra savarankiškas. Jis nepasiduoda kitų spaudimui, jo sprendimai ir veiksmai paremti laisvu mąstymu. Jis savarankiškai įveikia iškilusias problemas ir nesėkmes, save suvokia kaip autonomišką žmogų (Bulajeva, 2002).

Remiantis gautais tyrimo duomenimis, galima teigti, jog daugeliu atvejų mokytojų ir mokinių nuomonės sutapo. Savybės, kurios mokiniams pamokose būdingos **dažnai**, buvo išskiriamos šios: savarankiškumas; atsakomybė; aktyvumas; refleksija; sprendimų priėmimas; nepriklausomybė; nebijojimas klausti, rizikuoti, kurti, analizuoti, vertinti, tyrinėti; pasitikėjimas savimi; teisė pačiam apsispręsti; savo požiūrio išreiškimas; abipusė pagarba; kūrybingumas; laisvas, racionalus, kritinis mąstymas. Gebėjimai, kurie mokiniams pamokose būdingi **dažnai**, buvo išskiriami šie: tarpusavio pagalba mokantis, bendradarbiavimas; mokymosi tikslų ir

uždavinių numatymas; mokymosi metodų ir technikų pasirinkimas; mokymosi procedūros (tempo, vietos, laiko) kontroliavimas; savo išmokimo, pasiekimų įvertinimas; gebėjimas atrinkti ir naudoti tinkamą informaciją; gebėjimas analizuoti ir vertinti informaciją.

Tačiau buvo atvejų, kai *mokytojų ir mokinių nuomonės nesutapo*. Nustatyta, jog *poreikis sau pačiam vadovauti; gebėjimas save motyvuoti* – tai savybės, kurios, anot mokytojų, pamokose reiškiasi tik **kartais**, o, pasak mokinių - **dažnai**. Taip pat *mokymosi turinio numatymas; gebėjimas atpažinti problemą; plataus požiūrio į problemą turėjimas; ieškojimas problemos sprendimo būdų, remiantis įvairiais šaltiniais; klaidingų nuostatų suvokimas ir gebėjimas jas pakeisti naujomis* – tai gebėjimai, mokytojų nuomone, pasireiškiantys tik **kartais**, o mokinių – **dažnai** (žr. 12 lentelė).

12 lentelė

Mokinių autonomiškumas ugdymo procese (proc.) (N = 281)

Asmeninės savybės/ Gebėjimai, susiję su mokymosi procesu		Dažnai		Kartais	
		M	m	M	m
S A V Y B Ė S	Savarankiškumas;	71	86	28	14
	Atsakomybė;	54	82	46	18
	Aktyvumas;	83	70	17	30
	Refleksija;	51	72	49	28
	Poreikis sau pačiam vadovauti;	35	63	64	37
	Sprendimų priėmimas;	62	69	38	31
	Nepriklausomybė;	68	65	32	35
	Nebijojimas klausti, rizikuoti, kurti, analizuoti, vertinti, tyrinėti;	82	68	18	32
	Pasitikėjimas savimi;	81	74	19	26
	Gebėjimas save motyvuoti;	45	64	54	36
	Teisė pačiam apsispręsti;	73	80	27	20
	Savo požiūrio išreiškimas;	85	69	16	31
	Abipusė pagarba;	74	78	26	22
	Kūrybingumas;	59	64	41	36
Laisvas, racionalus, kritinis mąstymas;	62	68	39	32	
G E B Ė J I M A I	Tarpusavio pagalba mokantis, bendradarbiavimas;	79	76	22	24
	Mokymosi tikslų ir uždavinių numatymas;	56	60	44	40
	Mokymosi turinio numatymas;	49	57	51	43
	Mokymosi metodų pasirinkimas;	51	60	49	40
	Mokymosi tempo, vietos, laiko kontroliavimas;	56	62	43	38
	Savo išmokimo, pasiekimų įvertinimas;	65	72	36	28
	Gebėjimas atrinkti ir naudoti tinkamą informaciją;	63	77	37	23
	Gebėjimas analizuoti ir vertinti informaciją;	57	77	43	23
	Gebėjimas atpažinti problemą;	49	78	51	22
	Plataus požiūrio į problemą turėjimas;	36	69	65	31
	Ieškojimas problemos sprendimo būdų, remiantis įvairiais šaltiniais;	49	68	51	32
	Klaidingų nuostatų suvokimas ir gebėjimas jas pakeisti naujomis;	39	68	61	32

M – mokytojai; m – mokiniai;

Išanalizavus duomenis, galima teigti, jog didžioji dalis mokinių savybių ir gebėjimų (net 20 iš 27) pamokose reiškiasi dažnai (abiejų grupių respondentų nuomone). Vadinasi, galima teigti, jog pedagogai dažnai sudaro sąlygas besimokančiųjų autonomiškumui pamokose reikštis. Remiantis R. Gaučaitė, A. Kazlauskienė, E. Masiliauskienė ir kt. (2012), žmogui yra būdingas

vienas pagrindinių psichologinių poreikių – autonomiškumas, kuris ir yra tas pagrindinis veiksnys autentiškumui skleisti. Pastebėta, jog neleidžiant reikštis vaiko autonomiškumui, kyla specifinių problemų. Kaip jos bus išspręstos, priklauso tolesnis asmenybės vystymasis. Taigi, sumenkinus vaiko autonomiškumą, žlugdoma valia ir „griaunami „tikrojo“ mokymosi pamatai“.

L. Rupšienės (2000) įsitikinimu, manoma, jog autonomiškumo poreikis itin reikšmingas, turint mintyje mokymosi motyvaciją. Moksleivio apsisprendimas glaudžiai siejasi su galimybe rinktis mokymosi veikloje. Kuo jis turi daugiau galimybių pasirinkti, tuo labiau jaučia savo autonomiškumą ir tuo stipresnė mokymosi motyvacija. Itin pabrėžiama, kad autonomijos moksleiviams suteikimas nereikalauja jokių ypatingų perversmų klasėje netgi menkiausios pasirinkimo galimybės padeda moksleiviui pasijusti darančiu sprendimus žmogumi. Tokiomis mažomis galimybėmis gali būti: pasirinkimas kaip dirbti (su partneriu ar savarankiškai), kaip pristatyti knygą (raštu, žodžiu) ir pan.

Analizuojant duomenis pastebėta, jog mokytojai teigia, kad tik kartais mokiniams pamokose yra būdingas poreikis sau pačiam vadovauti. Remiantis G. Petty (2007), jei mokytojai negali leisti mokiniams patiems nuspręsti, ko jie nori mokytis, o ko ne, tai bent jau gali skirti tokias užduotis, kad kiekvienas pasirinktų po kokį mielesnį darbelį. Taip pat pamėginti skirti daugiau užduočių, suteikiančių laisvės vaizduotei ir saviraiškai, o ne tokių, kur reikalaujama atkartoti faktus.

Apibendrinus galima teigti, kad didžioji dalis mokinių savybių ir gebėjimų (net 20 iš 27) pamokose dominuoja dažnai. Vadinasi, pedagogai sudaro sąlygas reikštis besimokančiųjų autonomiškumui ugdymo procese. Mokytojai dažnai suteikia mokiniams galimybes būti savarankiškais, aktyviais, nepriklausomais bei atsakingais už savo mokymąsi asmenimis, tačiau pasigendama jų poreikio sau pačiam vadovauti bei gebėjimo save motyvuoti. Taip pat trūksta gebėjimo atpažinti problemą, plataus požiūrio į ją turėjimo, ieškojimo problemos sprendimo būdų bei klaidingų nuostatų suvokimo ir gebėjimo jas pakeisti naujomis. Visa tai įrodo, kad moksleiviai dar nėra visiškai autonomiški asmenys ugdymo procese.

Taip pat buvo domėtasi, kokie yra mokytojų ir mokinių vaidmenys šiandieninėje mokykloje. Pagal tai galima spręsti, ar vis dar vadovaujama tradicine pedagogika, ar jau labiau šiuolaikine, kuri orientuota į besimokantįjį.

ŠIUOLAIKINIO MOKYTOJO IR MOKINIO VAIDMENYS

Pažymėtina, kad tradicinėje pedagogikoje, kuri vadovaujasi ugdymo paradigma, telkiamasi į mokytoją kaip į pagrindinį žinių ir informacijos šaltinį. Jis nustato mokymo sąlygas, numato drausminimo ir skatinimo priemones šiame procese. Šiuolaikinėje didaktinėje kultūroje, kuri grindžiama ugdymosi paradigma, mokytojas perduodant žinias nebėra lyderis, keičiasi jo funkcijos – jis tampa konsultantu, skatintoju, žadintoju mokytis. Ir tai suprantama,

nes ugdymosi paradigmoje manoma, kad žmogus sąveikaudamas su aplinka ir remdamasis savo patirtimi, kuria savo individualų žinojimą. Mokymosi procese, kuris yra integrali ugdymo/si proceso dalis, besimokantysis tampa aktyviu dalyviu. Jis, remdamasis savo unikalia patirtimi, anksčiau įgytomis žiniomis, formuojasi naujas sąvokas, prasmes. Taigi ugdymosi paradigmoje iš esmės kinta pedagogo ir besimokančiojo vaidmenys bei tikslai (Targamadžė, 2010).

Atsakinėjant į klausimą apie šiuolaikinį mokinį, *mokytojų ir besimokančiųjų nuomonės sutapo*. Net 75 % mokinių ir 82 % mokytojų atsakė, kad tai yra *vis labiau savarankiška asmenybė, turinti prigimtinį poreikį ir gebėjimą tobulėti*.

Įvairiuose švietimo dokumentuose šiuolaikinis ugdymas apibrėžiamas kaip prielaidų, sąlygų bei poveikių visuma, laiduojanti individo prigimtyje glūdinčių jėgų skleidimąsi, kūrybiškai perimant ir plėtojant tautos ir pasaulio kultūrą. Todėl šiuolaikinė didaktika orientuojama į savarankiško mokymosi ir veiklos gebėjimų ugdymą (Šiaučiukėnienė, 1997).

Ugdymo procese, iš esmės pakitus mokymo ir mokymosi sampratai, kai akivaizdžiai pirmenybė teikiama mokymuisi, pasikeičia ir besimokančiojo vaidmuo. Iš ugdymo proceso objekto ar tik deklaruojamo kaip ugdymo subjekto besimokantysis tampa realiu ir aktyviu ugdymo proceso dalyviu, t.y. subjektu, kuris ne tik siekia kokybiškai įsisavinti ugdymo turinį ir išsiugdyti kompetencijas, bet ir aktyviai dalyvauja kuriant patį mokymo(si) procesą (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012). Todėl galima teigti, jog mokinys kaip savarankiška asmenybė reiškiasi įvairiuose mokymo proceso etapuose. Toks aktyvus vaidmuo tik dar labiau pabrėžia kiekvieno iš jų savarankiškumą.

Į klausimą apie šiuolaikinį mokytojo vaidmenį, *pedagogų ir besimokančiųjų nuomonės taip pat sutapo*. 56 % mokinių ir net 85 % mokytojų teigė, jog mokytojas *vis labiau yra pagalbininkas, patarėjas, konsultantas*.

Remiantis V. Gadliauskiene, Ž. Jautakyte, I. Stakniene ir kt. (2010), šiuolaikinės didaktikos požiūriu, mokytojas mokiniui nėra teisėjas, nepakeičiamas ekspertas ar vienintelis sprendimų priėmėjas. Priešingai, jis turėtų tapti gyvenimo tiesų liudytoju, padėjėju, konsultantu, partneriu.

Remiantis R. Čiužu (2007), todėl neišvengiamai gausėja mokytojų, vienaip ar kitaip savo veikloje taikančių laisvojo ugdymo principus, besiorientuojančių į ugdytinio asmenybę, jo poreikius. Akivaizdu, kad mokytojui nebepakanka atlikti vien tik žinių perteikėjo, vertintojo ir teisėjo vaidmenis. Mokytojo vaidmuo suprantamas kaip pagalbininko, kuris turi rūpintis besimokančiojo žinių kūrimo procesu. Bendraudamas ir stebėdamas besimokančiuosius, mokytojas nusprendžia apie kiekvieno jų gebėjimus ir poreikius bei, remdamasis šiais

stebėjimais, kuria tokią demokratišką mokymosi aplinką, kuri sudarytų galimybes besimokantiejiems konstruoti prasmes, supratimą ir žinias.

Į klausimą, kaip mokiniai kreipiasi į mokytojus, *pedagogų ir besimokančiųjų nuomonės sutapo*. Didžioji dalis respondentų teigė, jog tiesiog žodžiu mokytojau. Visa tai rodo, kad vaikams yra priimtinausias toks kreipimasis, nes jau nuo pirmos klasės taip yra mokomi. Išryškėjo ir kreipinys „Jūs“, kuriuo visi dažniausiai ir kreipiasi. Galima spręsti, jog tai priimtinausias kreipinys ne tik mokykloje, bet ir kitose reikšmingose aplinkose.

Pasidomėjus, kaip mokytojai kreipiasi į mokytojus, *nuomonės taip pat sutapo*. Dažniausiai yra kreipiamasi vardu arba pavarde. Vadinasi, mokytojai nenaudoja jokių pravardžių ar kitų netinkamų žodžių, o tiesiog kreipiasi taip, kaip yra priimtina visiems.

Apibendrinus galima teigti, kad ir pedagogai, ir moksleiviai šiuolaikinį mokinį apibūdina kaip vis labiau savarankišką, o ne priklausomą asmenybę, o mokytojas suprantamas kaip jo draugas, patarėjas, o ne klasės viršininkas, žinių dalintojas. Vadinasi, pedagogų ir besimokančiųjų vaidmenys kinta, nes vis labiau orientuojamasi į šiuolaikinę, o ne tradicinę pedagogiką. Tačiau visa tai tik suartina šias dvi puses, skatina bendradarbiauti, mokytis vieniems iš kitų ir pan. Taip pat išsiaiškinta, jog dažniausiai mokiniai į mokytoją kreipiamasi žodžiu „Mokytojau“ arba „Jūs“, o pedagogai į besimokančiuosius – vardu arba pavarde. Galima teigti, jog tai yra priimtinausi kreipimosi būdai.

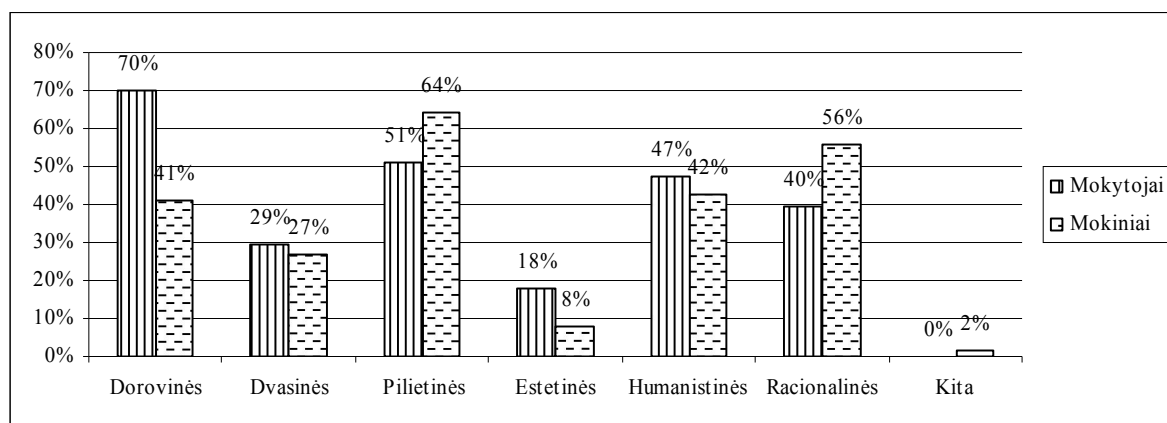
Trečiuoju anketų klausimu buvo siekiama sužinoti, kokios vertybės dažniausiai yra ugdomos mokykloje. Pagal tai galima spręsti, kurioms yra skiriamas didžiausias dėmesys, o gal iš vis jos nėra akcentuojamos ugdymo procese. Nuo viso to priklauso, ar visapusiškai yra užtikrinamas kokybiškas ugdymas.

VERTYBIŲ UGDYMAS

R. Vasiliauskas (2011), remdamasis (R. Carr, 2005, 2006; T. Lovat, 2009; N. Clement, 2006; R. Pring, 2004) atliktais tyrimais, nurodo, kad vertybių ugdymas yra neatskiriama veiksmingo mokymo sudedamoji dalis, nes mokymo kokybę daug lemia tai, į ką orientuotas mokymas – į turinį ar į mokinį, į procesą ar rezultatą. Vertybių ugdymo aktualumas ypač iškyla šiuolaikinėje situacijoje, kai vykdant švietimo reformą siekiama mažinti mokinių mokymosi krūvį, didinti dėmesį mokinių intelektui ugdyti, o vertybių ugdymas, kuriuo siekiama garantuoti mokinių dvasinį, kultūrinį ir socialinį ugdymą, dažnai paliekamas užribyje.

Tyrimu nustatyta, jog šiuo klausimu *šiek tiek besimokančiųjų ir pedagogų nuomonės nesutapo*. 64 % mokinių teigė, kad pilietinių, 56 % - racionalinių, 42 % - humanistinių, o 2 % akcentavo, jog kartais mokytojai tiesiog į nieką nekreipia dėmesio, tik pamoko naują temą ir

daugiau nieko nedaro, kas išvardinta šiame klausime. Pedagogai šiuo atveju nurodo, kad 70 % - dorovinių, 51 % - pilietinių, 47 % - humanistinių (žr. 2 pav.).

2 pav. **Vertybių ugdymas** (N = 281)

Analizuojant tyrimo duomenis pastebėta, kad mokytojai didžiausią dėmesį skiria dorovinių vertybių ugdymui, o mokiniai iš vis jų neakcentuoja savo atsakymuose. Remiantis R. Vasiliausku (2004), iš įvairių vertybių rūšių (humanistinių, dvasinių ir kt.) išskirtinė vieta tenka būtent dorovinėms vertybėms. Dorovė apima visą žmogų, jo santykį su kitu žmogumi, rūpinimąsi savo ir kitų žmonių gerove, gebėjimą skirti gėrį nuo blogio, pareigos ir atsakomybės jausmus. Tačiau, kaip pastebi autorius, vertybių ugdymui šiuolaikinės mokyklos praktikoje skiriama nevienoda reikšmė. Mokinius įtraukiant į mokymąsi, kai kuriose mokyklose pirmiausia siekiama mokymosi rezultatų, o mokinių dvasinių, dorinių, pilietinių, estetinių vertybių ugdymas dažnai neakcentuojamas kaip mokyklos sėkmingos profesinės veiklos sąlyga. Mokytojai dažnai apsiriboja mokinių žinių, racionalių mąstymo veiksnių vertinimu. Anot R. Vasiliausko (2005), mokyklos funkcija – teikti ne tik žinių, orientuoti mokinį ne tik į proto, mąstymo, gebėjimų sklaidą, bet ir į gėrybių pasaulį, kurio pažinimas padeda pajauti gamtos, žmogaus elgesio grožį, atrasti žmogaus kūrybinio aktyvumo prasmę, nutiesti santykius su kitu žmogumi, t.y. formuoti bazines vertybes (tačiau, kaip jau minėta, 2 % mokinių teigia, jog taip nėra).

Apibendrinus galima teigti, jog mokytojai akcentuoja vertybių ugdymą mokykloje, o 2 % mokinių nurodo, jog nėra atsižvelgiama į tai. Pedagogai ypatingą dėmesį skiria dorovinėms vertybėms, o moksleiviai išskiria pilietinių svarbą. Vadinasi, pedagogai stengiasi visapusiškai užtikrinti kokybišką ugdymą, akcentuodami vertybes ugdymo procese.

Taip pat tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, kokiais būdais mokytojai stengiasi pažinti mokinius, kokios besimokančiųjų pažinimo sritys jiems yra itin svarbios, ar skatina moksleivius pažinti save kaip besimokančiuosius, ar taiko jų mokymosi gebėjimus atitinkančias strategijas. Pagal visa tai galima spręsti, ar pedagogai atsižvelgia į kiekvieną mokinį kaip į individualybę, suteikdami galimybę jam mokytis pagal savo mokymosi stilių bei jį atitinkančias strategijas.

BESIMOKANČIOJO PAŽINIMAS

Mintį, jog būtina pažinti mokinio individualybę, kėlė įvairių šalių pedagogai ir psichologai. Tarp jų ir Lietuvos pedagogas J. Laužikas, kuris ne kartą akcentavo, kad tik gerai pažindamas kiekvieną mokinį, mokytojas gali sugebėti individualiai prie mokinių priartėti ir individualiai juos veikti (Aramavičiūtė, 1998).

Analizuojant duomenis apie besimokančiųjų pažinimą, buvo pastebėta, jog daugeliu atvejų *pedagogų ir moksleivių nuomonės sutapo*. Mokytojai **dažnai** siekia pažinti mokinius, jų mokymosi stilius ir taikyti palankias tam mokymosi strategijas. Taip pat pedagogai dažnai skatina ugdytis pagarbą, toleranciją kitų (kitokių) mokinių atžvilgiu. O tai yra svarbi autentiško mokymo(si) dalis, nes kitoniškumas turi būti suprantamas ir plėtojamas ne kaip trukdis, o kaip privalumas. Tačiau ir pedagogai, ir besimokantieji akcentavo, kad tik **kartais** yra derinamas pamokų turinys su mokiniais, kad jie turėtų galimybę mokytis to, ko jie nori. Vadinas, formuojant mokymosi turinį į mokinius yra nelabai atsižvelgiama, nepaisoma jų nuomonės bei siūlymų.

Taip pat buvo domėtasi, mokytojai labiau skatina bendradarbiavimu paremtą mokymąsi ar individualų mokymąsi ir konkurenciją tarp mokinių. Remiantis gautais tyrimo rezultatais, galima teigti, jog *pedagogų ir besimokančiųjų nuomonės sutapo*. Mokytojai dažnai naudoja ir individualų, pasižymintį konkurenciją, ir bendradarbiavimu paremtą mokymąsi. Todėl galima tik pastebėti, jog autentiškam mokymuisi būdingas bendradarbiavimu paremtas mokymasis, kuris skatina mokinius dirbti grupėse, keistis nuomonėmis tarpusavyje, diskutuoti, papildyti vienas kitą, išklausti (žr. 13 lentelė).

13 lentelė

Besimokančio asmens pažinimas (proc.) (N = 281)

TEIGINIAI	Dažnai		Kartais	
	M	m	M	m
Suteikiama mokiniams įvairovė ir galimybė rinktis;	91	60	9	40
Išsiaiškinami mokymosi būdai, kuriais mokiniai geriausiai mokosi ir labiausiai mėgsta;	87	57	13	43
Skatinama pačius mokinius labiau pažinti save kaip besimokančiuosius ir suvokti savo vaidmenį mokymosi procese;	87	65	13	35
Supažindinami mokiniai su mokymosi stilių ir jiems palankių mokymosi strategijų įvairove;	74	64	26	37
Mokomi mokiniai nusistatyti savo mokymosi būdą, pasirinkti jį atitinkančias strategijas;	51	59	49	41
Sudaromos sąlygos mokiniams daugiau dirbti pagal jų mokymosi stilių atitinkančias strategijas;	69	54	31	47
Išsiaiškinama, ar darbas, kuris skiriamas atlikti klasėje, yra tinkamas pagal sudėtingumą ir tempą kiekvienam mokiniui;	87	52	13	48
Skiriamos užduotys, kurios yra įvairios pagal sudėtingumą, kad sunkiau besimokantieji galėtų pasidžiaugti savo sėkme, o gerai besimokantieji turėtų dingsčių rungtyniauti;	79	57	21	44
Derinama bent dalis pamokų turinio su mokiniais, kad jie turėtų galimybę mokytis to, ko jie nori;	46	51	54	49
Skatinama ugdytis pagarbą, toleranciją kitų (kitokių) mokinių atžvilgiu;	91	67	9	33
Skatinamas bendradarbiavimu paremtas mokymasis;	92	67	8	34
Skatinamas individualus mokymasis ir konkurencija tarp mokinių;	58	57	42	43

M – mokytojai, m – mokiniai;

Remiantis gautais tyrimo rezultatais, galima teigti, kad mokytojai dažnai sudaro sąlygas mokiniams dirbti pagal jų mokymosi stilių atitinkančias strategijas. Remiantis W. K. Burke (2001), yra nustatyta, kad mokinių, kurie mokosi mėgstamu būdu, testų rezultatai daug geresni. O žinios, supratingumas ir individualaus vaikų mokymosi stiliaus pažinimas mokytojui, kuriančiam prasmingą mokymosi aplinką, yra būtini.

Taip pat pastebėta, jog pedagogai dažnai skatina pačius mokinius labiau pažinti save kaip besimokančiuosius ir suvokti savo vaidmenį mokymosi procese. Todėl galima teigti, kad jau mokydamasis mokykloje vaikas turi ne tik įgyti žinių, gebėjimų, kompetencijų, vertybių ir pan., bet ir pasirengti būti savivaldžiu mokiniu, kai pirma būtina sąlyga yra geras savęs, kaip asmens, kaip asmenybės, kaip besimokančio, pažinimas. Kuo geriau moksleivis pažins save, tuo lengviau jam seksis pasirinkti tinkamas mokymosi strategijas, tuo sėkmingesnis bus mokymasis, o tokiu būdu bus geriau užtikrinamas asmenybės autentiškumas (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Mokytojų anketoje buvo klausama, kokius mokinių pažinimo būdus dažniausiai naudoja savo darbe. Analizuojant tyrimo duomenis pastebėta, jog pedagogai **visada** taiko *ir stebėjimą, ir pokalbį bei diskusiją, ir užduotis bei atliktų darbų įvertinimą*. Iš viso šito galima spręsti, jog mokytojai neturi išsirinkę kurio nors vieno būdo, kuriuo naudotųsi visą laiką, tačiau naudoja įvairius, kurie labiau yra tinkami pagal situaciją.

Anketoje pedagogų taip pat buvo prašoma išranguoti mokinių pažinimo sritis, kurios labiausiai dominuoja jų darbe. Remiantis gautais tyrimo rezultatais, galima teigti, kad svarbiausia mokytojams yra *mokinių polinkiai gabumai ir interesai* (ką mėgsta, kuo domisi, kokių turi gabumų ir kt.). Antroje vietoje pagal svarbą – *mokinių charakterio ypatumai* (geranoriškumas, palankumas kitiems, empatija, atkaklumas, valia ir kt.). Trečioje – *mokinių mokymosi ypatumai* (požiūris į mokymąsi, motyvacija, pažintiniai gabumai ir kt.). Ketvirtojoje lieka – *socialumas* (draugiškumas, mokėjimas bendrauti ir bendradarbiauti, dalyvavimas bendroje veikloje, atsakomybės jausmas ir kt.). Ir mažiausiai svarbi mokytojams yra *aplinka* (sociokultūrinė, pedagoginė, namų aplinka ir kt.). Galima teigti, kad pedagogai, įvertinę šias sritis, susidaro bendrą vaizdą apie kiekvieną mokinį. Visa tai padeda labiau atsižvelgti į kiekvieno iš jų individualius sugebėjimus ir pasiūlyti labiau į autentišką mokymosi strategiją orientuotą mokymąsi.

Apibendrinus galima teigti, kad mokinių pažinimui pedagogai naudoja įvairius būdus: ir stebėjimą, ir pokalbius, diskusijas bei užduotis ir atliktų darbų įvertinimą. Labiausiai dominuojanti besimokančiųjų pažinimo sritis mokytojų darbe – tai moksleivių polinkiai, gabumai ir interesai. Pedagogai dažnai suteikia mokiniams įvairovę ir galimybę rinktis, sudaro sąlygas dirbti pagal savo mokymosi stilių, skiria užduotis ir jų atlikimo tempą atsižvelgdami į kiekvieną

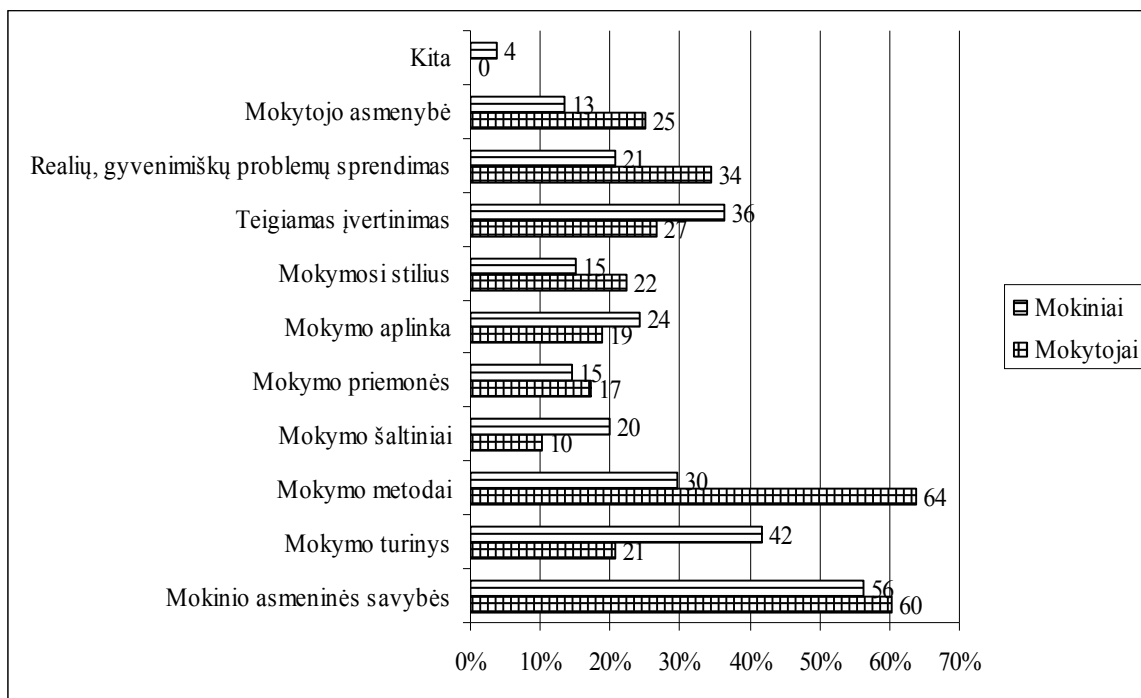
mokinį. Tačiau retai derina pamokų turinį su mokiniais, kad jie turėtų galimybę mokytis to, ko nori. Vadinasi, yra nelabai nepaisoma besimokančiųjų nuomonių bei siūlymų, o dažniausiai mokytojai viską nusprendžia patys.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kas lemia mokinių poreikį mokytis, kokie veiksniai tai įtakoja, kokie dažniausiai būdingi mokymosi motyvai, kokie asmenys labiausiai įtakoja mokymąsi, kaip mokytojai skatina mokytis ir kokios būdingos nenoro mokytis priežastys. Pagal visa tai galima spręsti, kas lemia kiekvieno individualų poreikį mokytis.

MOKYMOŠI MOTYVACIJA

Tiek patyrę, tiek nepatyrę mokytojai motyvaciją laiko svarbiausiu efektyvaus mokymosi veiksnium. Sunkiausias mokytojo uždavinys – įkvėpti mokiniams norą mokytis. Jei mokiniai nenorės mokytis, jie beveik nieko ir neišmoks. Jei mokate motyvuoti mokinius, galite smarkiai kilstelėti jų išmokimo lygį (Petty, 2007).

Į klausimą, kas labiausiai lemia mokinių mokymosi motyvaciją, *pedagogų ir besimokančiųjų nuomonės nesutapo*. 56 % moksleivių atsakė, jog asmeninės savybės, 42 % - mokymo turinys, 36 % - teigiamas įvertinimas, o 64 % mokytojų teigė, kad mokymo metodai, 60 % - mokinių asmeninės savybės, 34 % - realių, gyvenimiškų problemų sprendimas (žr. 3 pav.)

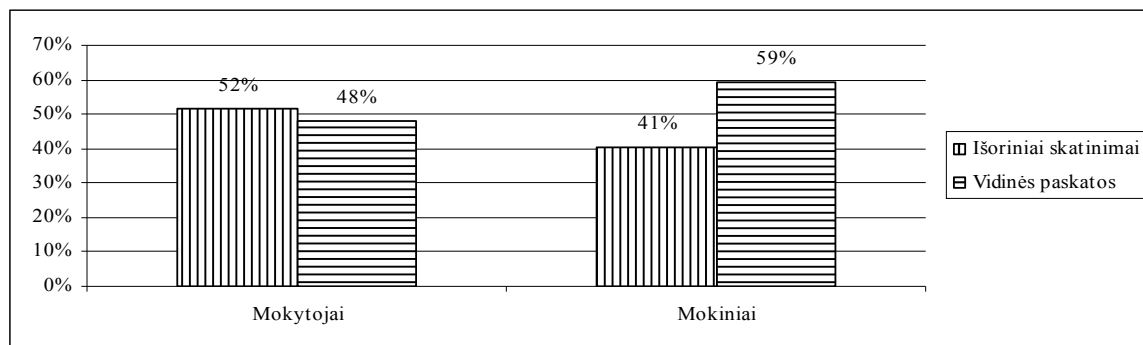

3 pav. **Mokinių poreikis mokytis (proc.)** (N = 281)

Analizuojant duomenis pastebėta, jog mokiniai pirmoje vietoje, o mokytojai antroje vietoje nurodė, kad labiausiai mokymosi motyvaciją lemia vaiko asmeninės savybės. Vadinasi, visa tai priklauso tik individualiai nuo kiekvieno mokinio, jo poreikių bei interesų, ar jis nori ir stengiasi mokytis, ar ne. Pedagogai nurodė, kad naudojami mokymo metodai visgi labiau skatina poreikį

mokytis nei asmeninės savybės. Vadinasi, šie akcentuoja, jog tai priklauso nuo pačių mokytojų ir jų metodų parinkimo pamokose.

Atsakinėjant į klausimą, kokie veiksniai labiau skatina mokinius mokytis, *mokytojų ir mokinių nuomonės nesutapo*. Net 59 % mokinių teigė, kad vidinės paskatos, o 52 % mokytojų teigė, kad išoriniai skatinimai (žr. 4 pav.).

4 pav. **Mokymosi motyvacijos skatinimas** (N = 281)

Išanalizavus duomenis, galima teigti, kad mokinius labiau skatina mokytis nuo jų pačių priklausančios vidinės paskatos. Tai gali būti savigarbos poreikis, noras augti, siekti, sužinoti ir kt. Vadinasi, mokiniai patys nori tobulėti, siekti užsibrėžtų tikslų. Mokytojai šioje situacijoje akcentuoja, kad labiau skatina išoriniai skatinimai. Tai gali būti įvairūs diplomai, apdovanojimai, pažymiai ir kt. Remiantis L. Rupšiene (2000), išoriniai mokymosi motyvai gali būti labai veiksmingi: pvz., sumaniai sugalvota skatinimų ir bausmių sistema gali paskatinti moksleivį aktyviai mokytis. Vertinant humanistiniu požiūriu, toks skatinimas yra savotiška moksleivio „dresūra“. Kita vertus, moksleivis įpranta aktyviai mokytis tik „spaudžiamas“ išorinių veiksmų ir, nustojus veikti šiems veiksniams, praranda aktyvumą. Todėl vidiniai mokymosi motyvai daug vertingesni ir jų skatinimas daug reikšmingesnis. Todėl galima teigti, jog tik nuo kiekvieno vaiko individualiai priklauso, kokie motyvai jį skatina mokytis bei tobulėti.

Anketoje mokytojų buvo prašoma įvardinti, kaip būtent jie skatina mokinių mokymosi motyvą. Išanalizavus gautus duomenis, buvo išskiriamos šios kategorijos (žr. 5 priedas): „Žodžiu“, „Pagalba mokymesi“, „Pavyzdžiais“, „Apdovanojimais“, „Veikla“, „Vertinimu“, „Emocijomis“, „Viešinimu“, „Įvairiai“. Analizuojant duomenis pastebėta, jog labiausiai akcentuojamas buvo kategorijos „Pagalba mokymesi“ turinys. Vadinasi, didžioji dalis mokytojų skatina besimokančiuosius jiems suteikdami reikiamą pagalbą, atsižvelgdami į jų gebėjimus, poreikius, interesus. Silpniausiai buvo akcentuojamas kategorijos „Viešinimu“ turinys. Tai reiškia, jog kai kurie mokytojai viešina gerai atliktus mokinių darbus, taip pat ir pačius mokinius, kurie gerai mokosi bei puikiai atlikinėja užduotis. Šiuo atveju galima tik pastebėti, jog autentiškam mokymuisi taip pat yra būdinga pademonstruoti sektinus modelius, pavyzdžius besimokantiesiems.

Mokinių taip pat buvo prašoma įvardinti, kaip mokytojai juos skatina mokytis. Išanalizavus gautus duomenis, buvo išskiriamos šios kategorijos (žr. 6 priedas): „Žodžiu“, „Pagalba mokymesi“, „Vertinimu“, „Dalyvavimu“, „Neskatina“, „Neigiamai“, „Nežino“, „Įvairiai“. Analizuojant duomenis pastebėta, jog labiausiai mokinių akcentuojamas buvo „Žodžiu“ kategorijos turinys, o tik šiek tiek mažiau „Pagalba mokymesi“ kategorijos turinys. Todėl galima teigti, jog *mokytojų ir mokinių nuomonės sutapo*. Vadinasi, dažniausiai mokiniai yra skatinami suteikiant jiems pagalbą mokymosi procese. Įdomu ir tai, jog buvo mokinių, kurie nurodė, jog pedagogai iš vis jų neskatina, o taip pat, kad skatina nepriimtinais tam būdais, kaip pavyzdžiui: daužo per galvą, rėkia, grasina, kad įrašys blogą pažymį ir pan. Vadinasi, galima teigti, jog yra pedagogų, kurie ne tik kad nesistengia motyvuoti mokinių, bet dar ir slopina šių mokymosi motyvaciją tam netinkamais būdais, galbūt taip užkirsdami kelią mokinių sėkmei.

Taip pat buvo siekiama sužinoti, kokie mokinių mokymosi motyvai dažniausiai pasireiškia pamokose. Remiantis gautais tyrimo rezultatais galima teigti, jog kalbant apie kai kuriuos motyvus *mokytojų ir mokinių nuomonės sutapo*. Motyvai, kurie **dažnai** pasireiškia pamokose, buvo išskiriami šie: *susiję su mokymosi rezultatais, susiję su mokymosi tikslais, susiję su mokymosi procesu, partnerystės, bendradarbiavimo, ateities, pažintiniai, socialiniai, sėkmės, pagyrimo/pripažinimo*.

Tačiau buvo pastebėta, jog *mokytojų ir mokinių nuomonės nesutapo*. Nustatyta, jog *savišvietos, prestižo, lyderystės, vadovavimo ir neigiami motyvai* – mokinių nuomone, pasireiškia **dažnai**, o mokytojų nuomone – tik **kartais** (žr. 14 lentelė).

14 lentelė

Mokinių mokymosi motyvai (proc.) (N = 281)

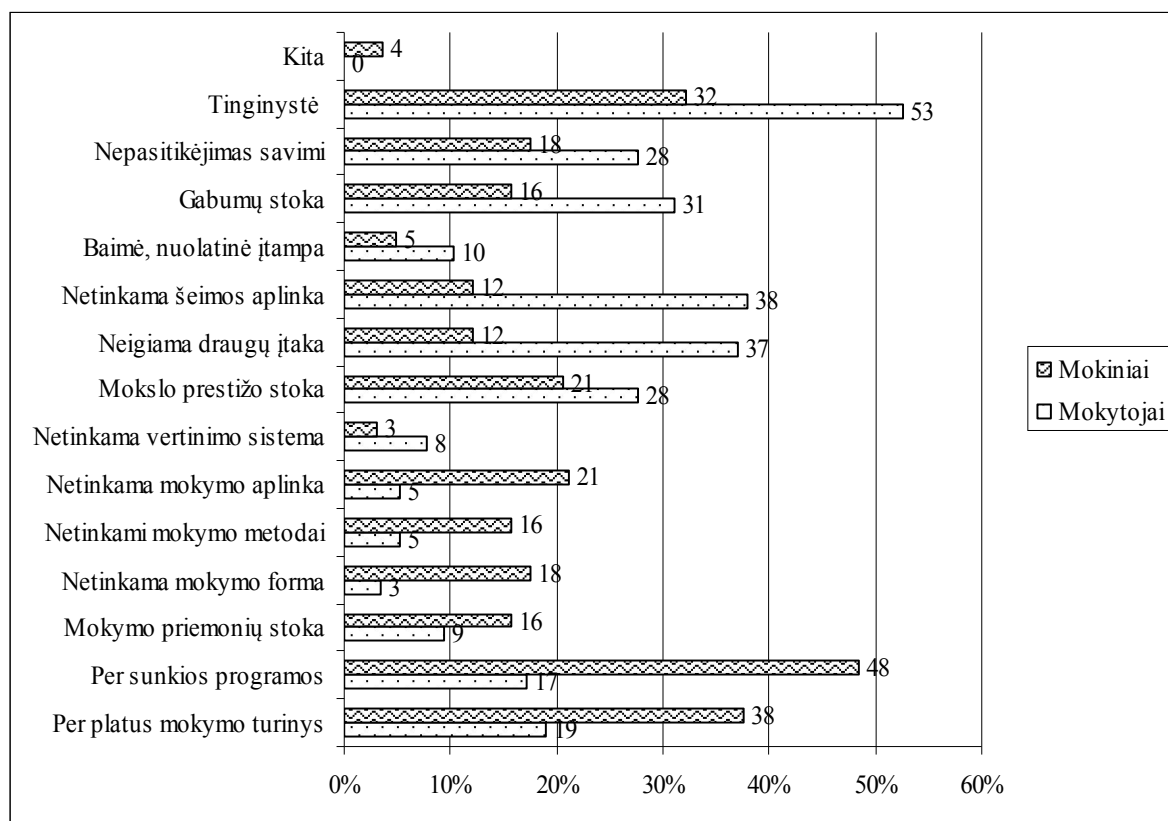
MOTYVAI	Dažnai		Kartais	
	M	m	M	m
Susiję su mokymosi rezultatais;	90	85	10	15
Susiję su mokymosi tikslais;	83	86	17	14
Susiję su mokymosi procesu;	62	76	38	24
Partnerystės;	51	67	49	33
Bendradarbiavimo;	72	71	28	28
Ateities;	75	83	25	17
Savišvietos;	44	78	56	22
Pažintiniai;	63	75	37	25
Prestižo;	50	60	50	40
Lyderystės;	45	65	55	35
Socialiniai;	72	75	28	25
Sėkmės;	86	85	14	15
Pagyrimo/pripažinimo;	88	72	12	28
Vadovavimo;	49	62	51	39
Neigiami motyvai;	24	64	76	35

M – mokytojai; m – mokiniai;

Remiantis gautais tyrimo rezultatais, galima teigti, kad moksleivių mokymąsi lemia įvairūs motyvai. Ian Reece and Stephen Walker (1997) nurodo, kad mokinių motyvacija stiprėja, jeigu

mokymasis jie patenkina savo svarbiausius poreikius – sėkmės (pvz., pasiekia užsibrėžtą tikslą), pripažinimo (pvz., draugiški santykiai su klasės draugais ir mokytoju), vadovavimo (pvz., tampa klasės lyderiu). Mokymosi kokybė ir greitis taip pat priklauso nuo to, ar mokinys domisi mokomuoju dalyku (pvz., jaučia malonumą skaičiuoti, tyrinėti, meistrauti ar skaityti). Mokymąsi lemia ir vidiniai mokinio siekiai (pvz., jis tikisi, kad biologijos mokymasis padės geriau pasirengti medicinos studijoms) ir kt. (Barkauskaitė, Motiejūnienė, 2004).

Paklausus, kokios mokiniams dažniausiai būdingos nenoro mokytis priežastys, *mokytojų ir mokinių nuomonės nesutapo*. 53 % mokytojų akcentavo, kad tinginystė, po 38 % - kad netinkama šeimos aplinka ir 37 % - kad neigiama draugų įtaka, o 48 % mokinių teigė, kad per sunkios mokymo programos, 38 % - per platus mokymo turinys ir 32 % - kad tinginystė (žr. 5 pav.).

5 pav. **Nenoro mokytis priežastys (proc.)** (N = 281)

Analizuojant duomenis pastebėta, jog mokytojai nenoro mokytis priežastis labiau sieja su paties mokinio individualiais gebėjimais, poreikiais bei juos supančia aplinka (tinginystė, šeima, draugai). Mokiniai laikosi kitos pozicijos ir visa tai labiau sieja su mokymo procesu (sunkios mokymo programos, per platus mokymo turinys). Remiantis V. Ozolaite, E. Zablockyte (2008), yra daugybė priežasčių, dėl kurių prarandamas noras mokytis. Labai svarbu jas išsiaiškinti ir padėti vaikui susigrąžinti norą mokytis. Remiantis M. Barkauskaite, E. Motiejūniene (2004), mokinio mokymosi motyvacija priklauso nuo plataus spektro veiksnių – ta ir „vidinis“ interesas,

ir baimė būti nubaustam. Yra įrodyta, kad patvariausia motyvacija yra susijusi su asmens identiteto plėtote, jo vertybių sistema, prasmingumo suvokimu.

Pasidomėjus, kas daro didžiausią įtaką mokinių mokymuisi, *mokytojų ir mokinių nuomonės sutapo*. 68 % mokytojų ir 53 % mokinių teigė, jog *šeima*. Remiantis V. Ozolaite, E. Zablockyte (2008), mokymosi motyvacijos dispozicija, mokslininkų (Rupšienė, 2000 ir kt.) teigimu, vystosi atsižvelgiant į kitas asmenybės dispozicijas, kuriose vyksta socializacija. Taigi moksleivio mokymosi motyvacijos lygmuo priklauso nuo reikšmingų jam žmonių: tėvų, draugų, mokytojų ir kitų. Jie gali padėti ne tik teigiamai mokymosi motyvacijai formuotis, bet gali ją ir slopinti.

Taip pat mokinių anketoje buvo klausama, ar jiems patinka mokytis. Išanalizavus gautus duomenis, buvo išskiriamos šios kategorijos (žr. 7 priedas): „Patinka“, „Kartais patinka“, „Kartais nepatinka“, „Nepatinka“, „Kartais patinka ir kartais nepatinka“, „Nežinau“. Labiausiai buvo akcentuojamos kategorijos „Kartais patinka mokytis“ turinys, o tik šiek tiek mažiau kategorijos „Patinka“ turinys. Silpniausiai buvo akcentuojama kategorija „Nežinau“. Vadinas, yra mokinių, kurie dar neapsisprendę - jiems patinka mokslas ar ne. Apibendrinant galima teigti, jog visgi didžiajai daliai moksleivių patinka mokytis, o tai rodo išskirti teiginiai: nes įdomu, žavi nauji dalykai, ateities perspektyvos, asmeniniai siekiai bei poreikiai. Kai kuriuos mokinius visa tai įtakoja ir mokytojo asmenybė.

Apibendrinus galima teigti, kad mokinių mokymosi motyvaciją labiausiai lemia: anot jų pačių - asmeninės savybės, pasak mokytojų – mokymo metodai. Pedagogai teigia, kad išoriniai veiksniai įtakoja poreikį mokytis, o moksleiviai – kad vidiniai. Tačiau ugdymo procese yra pasigendama savišvietos, prestižo, lyderystės, vadovavimo ir net neigiamų motyvų. Mokytojai labiausiai skatina mokytis suteikdami pagalbą, kurios reikia konkrečiam mokiniui. Daugiausiai apklaustųjų moksleivių nurodė, jog tik kartais jiems patinka mokytis, šiek tiek mažiau, kad patinka visada. Tačiau besimokantieji nenoro mokytis priežastis sieja su ugdymo procesu (per sunkios programos, per platus mokymo turinys ir kt.), o pedagogai su pačiu mokiniu ir jį supančia aplinka (tinginystė, šeima, draugai). Pastebėta, kad didžiausią įtaką mokymuisi daro šeima.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip mokiniai siekia asmeninės pažangos, kaip mokytojai įvertina daromą pažangą, kada mokiniai informuojami apie vertinimo tvarką, kokie dažniausiai naudojami vertinimo būdai, kaip dažnai yra vertinama bei pagal tam tikrus išvardintus teiginius buvo siekiama įvertinti, ar mokytojai vadovaujasi pamokose autentišku vertinimu.

PASIEKIMU VERTINIMAS

Vertinimas yra neatskiriama ugdymo proceso dalis. Jo paskirtis dvejopa: padėti mokiniui mokytis ir susumuoti pasiekimus. Tačiau didžiausią poveikį mokymuisi ir pažangai

daro vertinimas mokantis, kai mokytojas stebi mokinio darbą, klausia ir padeda mokiniui suprasti, ką šis jau išmoko ir ką dar turėtų išmokti, kai moko įsivertinti pažangą ir tuo remiantis numatyti tolesnius mokymosi žingsnius, aptaria su mokiniu kylančius sunkumus ir kaip juos pašalinti. Mokymasis ir įsivertinimas yra neatsiejami procesai, mokiniui svarbu nuolat pasitikrinti, ar teisinga linkme eina (Motiejūnienė, 2010).

Remiantis gautais tyrimo duomenimis, galima teigti, jog daugeliu atveju *mokytojų ir mokinių nuomonės sutapo*. Pastebėta, kad mokytojai **dažnai** naudoja ir autentišką, ir tradicinį vertinimą.

Taip pat nustatyta, jog *mokytojų ir mokinių nuomonės nesutapo*. Moksleiviai teigia, kad **dažnai**, o pedagogai, kad tik **kartais** – rengiamos užduotys, kuriose yra pateikiami keli pasirinkimai ir mokinio prašoma nurodyti teisingą atsakymo variantą; akcentuojamas laipsniškas pažangos vertinimas; akcentuojama, kad mokymasis turi vykti be klaidų; akcentuojama, kad pažymys visapusiškai atspindi tai, ką mokinys tikrai moka ir sugeba (žr. 15 lentelė).

15 lentelė

Autentiškas vertinimas (proc.) (N = 281)

TEIGINIAI	Dažnai		Kartais	
	M	m	M	m
Vertinama, kai mokiniai pademonstruoja supratimą atlikdami sudėtingesnes užduotis;	62	76	39	24
Leidžiama mokiniams interpretuoti faktus, mintis, pritaikyti juos ką nors kuriant ir pan.;	69	79	30	21
Pademonstruojami sektini modeliai ir gerai atliktos užduotys, testai;	75	73	26	27
Vertinamos užduotys, kuriose atsispindi realios, gyvenimiškos situacijos;	75	61	24	39
Vertinamas kritinis mąstymas, kai mokinys klausinėja, tyrinėja, analizuoja;	58	61	43	39
Suteikiama mokiniams galimybė patiems save įsivertinti;	75	69	25	31
Su mokiniu dalinamasi atsakomybe už vertinimą;	72	57	28	43
Akcentuojamas laipsniškas pažangos vertinimas;	36	73	63	27
Ugdymo procesas koreguojamas atsižvelgiant į mokinių pasiekimus;	84	59	17	41
Jei mokinys užduotį atliko prastai, suteikiama galimybė ją atlikti iš naujo, kol pasieks jo mokymosi lygiui tinkamus rezultatus;	81	66	19	34
Rengiamos užduotys, kuriose yra pateikiami keli pasirinkimai ir mokinio prašoma nurodyti teisingą atsakymo variantą;	51	56	49	44
Žinių vertinimui naudojami testai, klausimynai;	65	54	34	46
Vertinamas aiškiai apibrėžtas žinių kiekis;	59	53	41	47
Vertinama tai, ką mokinys išmoksta atmintinai, pagal parinktus klausimus;	73	60	28	40
Mokytojas kontroliuoja vertinimą;	75	58	25	42
Akcentuojama, kad mokymasis turi vykti be klaidų;	27	57	72	43
Akcentuojama, kad pažymys visapusiškai atspindi tai, ką mokinys tikrai moka ir sugeba;	23	65	77	35

M – mokytojai; m – mokiniai;

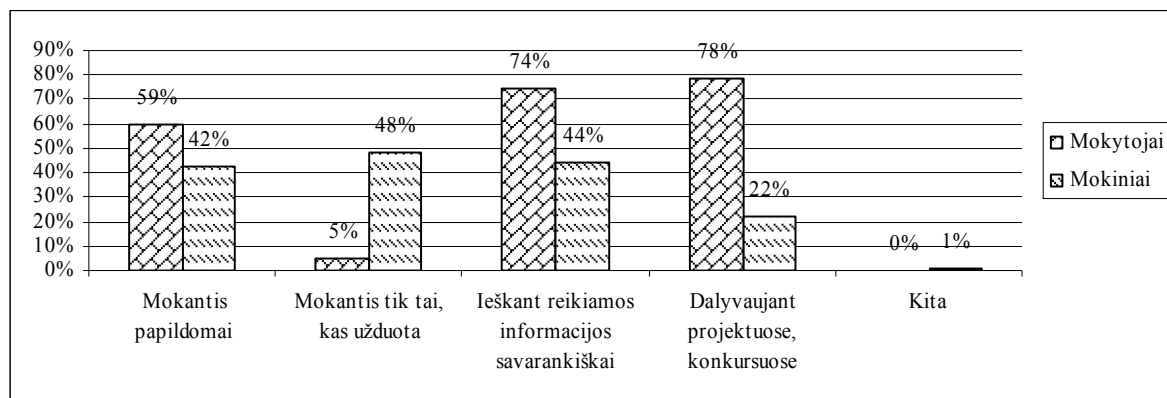
Tyrimu nustatyta, kad mokytojai dažnai vadovaujasi ir autentišku, ir tradiciniu vertinimu. Remiantis S. D. Easley (2007), mokinio pažangai matuoti nebepakanka tradicinių vertinimo procedūrų. Aplinkoje, kur siūloma daugiau autentiško mokymosi galimybių, pedagogams būtina perimti daugelį vertinimo strategijų ir būdų ir taip papildyti tradicinio testavimo metodiką. Tačiau jei taikysime vien tradicinį arba vien autentišką vertinimą, gausime tik dalinį mokinio pasiekimų vaizdą. Vertinimo programa, kur taikomas tik vienas metodas, nėra subalansuota.

Mokytojai gali taikyti labiau subalansuotą vertinimą, sujungdami įvairius galimus metodus. Jų atliekamas mokinių vertinimas bus sėkmingesnis ir tikslesnis.

Išanalizavus gautus duomenis galima teigti, jog mokytojai dažnai suteikia mokiniams galimybę patiems save įsivertinti. Remiantis W. K. Burke (1998), mokinio paties savęs vertinimas – svarbi autentiško vertinimo dalis. Jis padeda moksleiviui geriau suvokti savo pažangą ir pačiam atsakyti tiek už mokymosi procesą, tiek už jo rezultatus. Kaip teigia G. Petty (2007), savęs vertinimas yra svarbesnis nei mokytojo įvertinimas. Savęs vertinimas skatina pasitikėjimą savimi ir gebėjimą save nukreipti tinkama linkme. Jis skatina imtis atsakomybės už savo paties tobulėjimą ir veda į bet kokios srities meistriskumą. Manoma, kad įvairūs kontroliniai darbai skatina ne tikrą mokymąsi ir asmens vystymąsi, o tik „kalimą“ ir mokymąsi vien dėl pažymio. Mokytojo įvertinimai taip pat kuria sąlygas atsirasti baimei, žeminimui ir mokinio savigarbos mažėjimui. Mokiniai niekad nesijaus atsakingi už mokymąsi, jei nebus išmokyti kritiškai žvelgti į savo veiklą. Pasak R. Vasiliausko (2004), žinios įgytos pačiam vertinant ir mąstant, skatina mokinį toliau mokytis, šalina barjerus, kurie galėtų trukdyti naujai informacijai perprasti.

Atsakinėjant į klausimą, kaip mokiniai siekia asmeninės pažangos, *pedagogų ir besimokančiųjų nuomonės nesutapo*. 78 % mokytojų atsakė, jog *dalyvaujant projektuose, konkursuose*, 74 % - *ieškant reikiamos informacijos savarankiškai*, o net 48 % mokinių atsakė, kad *mokantis tik tai, kas užduota*, o 44 % - *ieškant reikiamos informacijos savarankiškai* (žr. 6 pav.).

6 pav. **Mokinių asmeninės pažangos siekimas** (N = 281)

Išanalizavus gautus duomenis, galima teigti, kad didžioji dalis mokinių savo asmeninės pažangos siekia mokantis tik tai, kas užduota. Vadinasi, moksleiviai nesiekia būti savarankiškais ir patys susirasti medžiagą naudingą jiems patiems. Jie tik ima tai, ką duoda mokytojas, patys nesistengdami to susirasti.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip mokytojai nustato ir įvertina mokinių daromą pažangą. Pastebėta, jog 60 % pedagogų pasiekimus lygina su ankstesniais, o 36 % visgi

besimokančiųjų pasiekimus lygina tarpusavyje. Vadinasi, kai kurie mokytojai vis dar akcentuoja konkurenciją tarp mokinių ir lygina mokinius vienus su kitais, nors taip neturėtų būti.

Taip pat buvo domėtasi, kada mokytojai informuoja mokinius apie savo dalyko vertinimo tvarką. Šiuo atveju *pedagogų ir mokinių nuomonės sutapo*. Didžioji dalis respondentų paminėjo, jog mokslo metų pradžioje, šiek tiek mažiau, kad akcentuojama mokslo metų eigoje. Vadinasi, mokiniai žino vertinimo tvarką, nes kaskart ji yra primenama.

Paklausus, kokius vertinimo būdus mokytojai dažniausiai naudoja pamokose, *mokytojų ir mokinių nuomonės sutapo*. 86 % mokytojų ir 82 % mokinių teigė, kad *pažymį (10 balų sistema)*. Remiantis V. Gadliauskiene, Ž. Jautakyte, I. Stakniene ir kt. (2010), pažymių rašymas yra pernelyg orientuotas į galutinius sprendimus apie mokinio žinias ir jų fiksavimą pažymiu, o ne į individualią pažangą visame ugdymo procese. Vertinimo pažymiais aukštesnėse klasėse patirtis rodo, kad pažymiai mokiniams dažnai kelia įtampą, nusivylimą ir skatina veikia konkurenciją nei individualią pažangą. Vertinimas pažymiais neskatina mokytojo kelti tarpinių mokymo ir mokymosi tikslų, fiksuoti ir analizuoti mokinių darbo ir pažangos, o mokinių – būti sąmoningais ir motyvuotais ugdymo proceso dalyviais. Pažymys tarp pedagogo ir mokinių sukuria distanciją, kuri trukdo kurti nuoširdžius bendradarbiavimo santykius. Taigi abejotina, ar vertinimas pažymiais atspindi darbo kokybę. Vertinimas turėtų būti suprantamas kaip pagalba mokiniui, ugdymo procese siekiančiam pažangos.

Mokinių buvo klausama, ar jie patenkinti savo mokymosi rezultatais. Išanalizavus gautus duomenis, buvo išskiriamos šios kategorijos: „Patenkintas“, „Kartais patenkintas“, „Nepatenkintas“ (žr. 8 priedas). Labiausiai buvo akcentuojamas kategorijos „Kartais patenkintas“ turinys, mažiausiai - „Nepatenkintas“ turinys. Vadinasi, galima teigti, jog besimokantieji tik kartais yra patenkinti savo mokymosi rezultatais. Visa tai įrodo subkategorijų - „Netenkina įvertinimas“, „Tiesiog tik kartais patinka“, „Geri pažymiai“, „Asmeninės priežastys“, „Nežinau“ ir „Nelabai“ turinys. Galima tik akcentuoti, kad labiausiai pabrėžiamas subkategorijos „Asmeninės priežastys“ turinys. Vadinasi, moksleivių mokymosi rezultatai priklauso tik nuo jų pačių.

Į klausimą, kaip dažnai mokiniai yra vertinami, *pedagogų ir besimokančiųjų nuomonės sutapo*. Didžioji dalis respondentų teigė, jog kartą per savaitę, šiek tiek mažiau mokytojų paminėjo, jog kiekvieną pamoką, o mokiniai – kad kiekvieną dieną. Vadinasi, galima teigti, jog mokiniai reguliariai vertinami kartą per savaitę, tačiau pasitaiko išimčių, kai kiekvieną dieną ar pamoką. Galima spręsti, jog tai priklauso nuo kontrolinių ir kitų atsiskaitomųjų darbų.

Apibendrinus galima teigti, kad pedagogai, vertindami mokinius, vadovaujasi ir autentišku, ir tradiciniu vertinimu. Dažnai moksleiviams yra suteikiama galimybė patiems save įsivertinti. Mokytojai nurodo, kad mokiniai dažniausiai asmeninės pažangos siekia dalyvaudami

projektuose, konkursuose, o besimokantieji akcentuoja, kad mokantis tik tai, kas užduota. Tik šiek tiek daugiau nei pusė apklaustųjų moksleivių teigė, kad pedagogai nustato ir įvertina daromą pažangą jų mokymosi pasiekimus lygindami su ankstesniais. Pamokose dažniausiai dominuojantis vertinimo būdas yra pažymys (10 balų sistema). Mokiniai informuojami apie dalyko vertinimo tvarką mokslo metų pradžioje arba primenama mokslo metų eigoje. Dažniausiai vaikai yra vertinami kartą per savaitę, kartais kiekvieną pamoką arba kiekvieną dieną.

Taip pat buvo domėtasi, ką mokiniai gali pasirinkti ugdymosi procese: užduoties atlikimo būdus, eigą, mokymosi tempą, formas, metodus, turinį, stilių, skirtingo sudėtingumo klausimus bei užduotis. Pagal visa tai galima spręsti, ar mokytojai suteikia pamokose įvairovę ir galimybę rinktis.

PASIRINKIMO GALIMYBĖS

Vaikų interesų, gebėjimų, individualaus mokymosi stiliaus bei kultūrinių nuostatų pripažinimas ir gerbimas yra svarbiausi mokymosi, orientuoto į vaiką, momentai. Lygiai taip pat svarbu mokyti vaikus, kaip mokyti (o ne ko mokyti), ir skatinti juos plėtoti savo galimybes. Pasirinkimo laisvė klasės veikloje leidžia atsižvelgti į individualius vaikų poreikius bei mokymosi stilius. Tai atspindi mokytojo siekimą ieškoti kitokių mokymosi būdų, kurie padėtų plėtoti tam tikrą įgūdį (Burke, 2001).

Remiantis gautais tyrimo duomenimis galima teigti, jog kai kurias atvejais mokytojų ir mokinių nuomonės sutapo. Didžioji dalis respondentų akcentavo, jog pamokose dažnai suteikiama galimybė pasirinkti mokymosi tempą, mokymosi formas, mokymosi metodus.

Tačiau buvo atvejų, kai mokytojų ir mokinių nuomonės nesutapo. Mokytojai teigė, jog kartais, o mokiniai, kad dažnai pamokose suteikiama galimybė pasirinkti užduoties atlikimo eigą, užduoties atlikimo eigą, pasirinkti mokymosi turinį, mokymosi stilių, skirtingo sudėtingumo klausimus bei užduotis (žr. 16 lentelė).

16 lentelė

Galimybė rinktis ugdymo procese (proc.) (N = 281)

PASIRINKIMAI	Dažnai		Kartais	
	M	m	M	m
Užduoties atlikimo būdus;	40	51	60	49
Užduoties atlikimo eigą;	41	56	59	34
Mokymosi tempą;	73	52	27	48
Mokymosi formas;	66	53	34	47
Mokymosi metodus;	60	53	40	47
Mokymosi turinį;	41	53	59	47
Mokymosi stilių;	49	53	51	47
Skirtingo sudėtingumo klausimus bei užduotis;	49	51	51	49

M – mokytojai, m – mokiniai;

Analizuojant duomenis pastebėta, kad mokiniai nurodo, jog mokytojai dažnai suteikia laisvę ir galimybę rinktis. Remiantis mokytojų duomenimis, šie labiau akcentuoja, kad tik kartais sudaro sąlygas pasirinkti. Pasak G. Petty (2007), mokiniui turi būti sudarytos galimybės užsiimti tuo, kas jam įdomiausia ir geriausiai sekasi, tik tuomet jis galės nevaržomai tobulėti savo pasirinkta kryptimi ir daug geriau išsivystys. Mokykla pirmiausia leidžia moksleiviui išbandyti pačiam save ir suvokti savo gebėjimus ir galimybes. Anot E. Kret (2001), mokiniams turi būti suteikiama teisė patiems rinktis mokymosi turinį ir mėginti įvairius darbo būdus. Tai laisva paties moksleivio pasirinkta dalykų mokymosi ir užduočių atlikimo seka žemesniosiose klasėse ir profilio bei kitų dalykų pasirinkimas aukštesniosiose. Taip ugdomas moksleivių savarankiškumas, skatinamas jų aktyvumas bei atsakomybė sau, savo ateičiai, šeimai, visuomenei. Taigi moksleivis ne tiek mokomas (ugdomas), kiek mokosi pats. D. Lukšaitė, G. M. Linkaitytė, besiremdamos M. G. Moore (1997), teigia, kad besimokančiajam turi būti suteikta galimybė pasirinkti mokymosi tikslus, uždavinius, metodus ir mokymosi būdus, spartą, eigą bei vertinimo būdus.

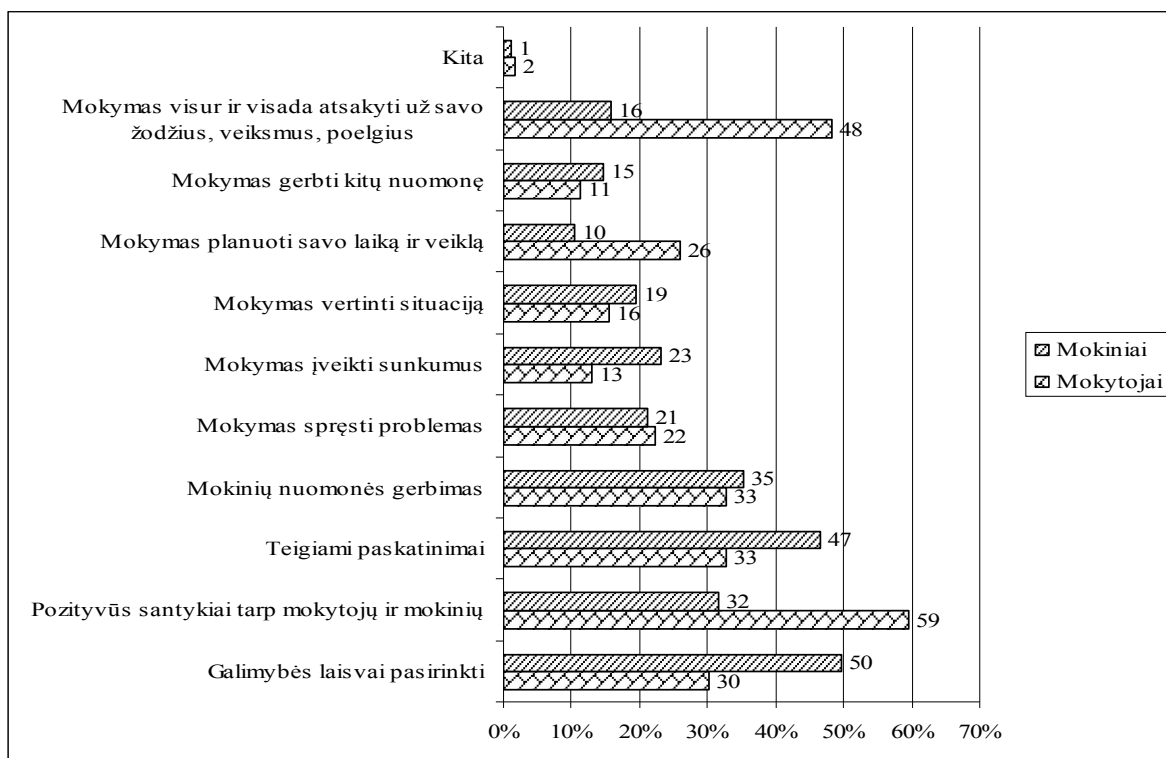
Apibendrinus galima teigti, kad pamokose mokiniai dažnai gali pasirinkti mokymosi tempą, formas, metodus. Tačiau, mokytojų nuomone, tik kartais – užduoties atlikimo būdus, eigą, mokymosi turinį, stilių bei skirtingo sudėtingumo klausimus bei užduotis. Vadinasi, besimokantiejiems yra ribota laisvė rinktis.

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, kokie veiksniai turi įtakos atsakingumo ugdymui mokykloje. Iš viso šito galima spręsti, kas kiekvienam mokiniui individualiai svarbu ugdantis atsakomybę.

ATSAKOMYBĖS PRISIĖMIMAS

Pastaruoju metu vis labiau akcentuojama atsakomybė sau, kaip iš anksto apgalvotas veikimas, kai asmuo, dar tik ieškodamas problemos sprendimo varianto, jau suvokia, jog pats ir atsakys už savo pasirinkimo ir veiklos padarinius. Toks atsakingumo išsivystymo lygis numatytas ir formuluojant Lietuvos mokyklos ugdymo tikslus (Pocevičienė, 2007).

Atsakinėjant į klausimą, kokie veiksniai turi įtakos mokinių atsakingumo ugdymui mokykloje, mokytojų ir mokinių nuomonės šiek tiek nesutapo. 59 % mokytojų atsakė, kad *pozityvūs santykiai tarp mokytojų ir mokinių*, 48 % - *mokymas visur ir visada atsakyti už savo žodžius, veiksmus, poelgius*, po 33 % - *mokinių nuomonės gerbimas ir teigiami paskatinimai*. Atsižvelgiant į mokinius, 50 % teigė, jog *galimybės laisvai pasirinkti*, 47 % - *teigiami paskatinimai* ir 35 % - *mokinių nuomonės gerbimas* (žr. 7 pav.).

7 pav. Veiksniai, turintys įtakos mokinių atsakingumo ugdymui mokykloje (proc.)

(N = 281)

Tyrimu nustatyta, jog ugdant atsakingumą mokiniams svarbiausia yra galimybės laisvai pasirinkti, o mokytojams – pozityvūs santykiai su mokiniais. Kaip teigia J. Ruškus, D. Žvirgždauskas (2010), ugdytiniai turėtų aktyviai dalyvauti priimant sprendimus, kurie lemia jų laisvus pasirinkimus, interesų kryptis, o tuo tarpu pedagogas tampa pagalbininkas, kuris vaiko akyse turi savo teises ir akademinę autonomiškumą, tačiau vaiko akyse jis nėra autoritetas. Ugdytojas suteikia vaikui laisvę veikime, padeda atsiskleisti vaiko asmenybei, jos galioms.

Apibendrinus galima teigti, jog mokiniai nurodė, kad labiausiai atsakingumą įtakojantis veiksnys yra galimybė laisvai pasirinkti. Vadinasi, moksleiviai suvokia, kad laisvė ugdo atsakomybę. Mokytojai teigė, kad dažniausiai dominuojantis veiksnys yra pozityvūs santykiai tarp mokytojų ir mokinių. Galima teigti, kad kuo labiau sutaria pedagogai ir moksleiviai, tuo labiau jaučia atsakomybę vieni prieš kitus.

Taip pat buvo domėtasi, kokios pamokos mokiniams labiausiai patinka (teorinės, praktinės, mišrios), kokios dažniausiai dominuoja bei pagal duotus teiginius buvo siekiama išsiaiškinti, ar yra sudaromos galimybės pamokose teorines žinias pritaikyti praktiškai.

TEORINIŲ ŽINIŲ TAIKYMAS PRAKTIKOJE

Paklausus, kokio pobūdžio dažniausiai būna pamokos, *mokytojų ir mokinių nuomonės sutapo*. 73 % mokytojų ir 52 % mokinių teigė, jog mišrios. Kitu klausimu vaikų buvo klausama, o kokios pamokos būtent jiems patinka. Analizuojant duomenis pastebėta, jog didžioji dalis respondentų atsakė, jog mišrios. Visa tai leidžia suprasti, jog besimokantiejiems suteikiama

galimybė gauti ir teorinių, ir praktinių žinių. Vadinasi, mokytojai atsižvelgia į mokinių poreikius ir stengiasi pritaikyti mokymąsi.

Analizuojant duomenis apie teorinių žinių pritaikymą praktikoje, pastebėta, jog daugeliu atvejų *mokytojų ir mokinių nuomonės sutapo*. Buvo nurodoma, jog **dažnai** pamokose mokiniai *analizuoja konkrečius praktinius atvejus, diskutuoja, pateikia savo pavyzdžius, atpažįsta informaciją skirtingose situacijose, bendrauja ir bendradarbiauja keičiantis nuomonėmis tarpusavyje, patys randa informaciją, naudoja informacijos šaltinius, perdirba, pritaiko, palygina, derina*. Taip pat pastebėta, jog tik **kartais** pamokose mokiniai moko vieni kitus.

Tačiau buvo atvejų, kai *mokytojų ir mokinių nuomonės nesutapo*. Mokytojai teigė, jog **kartais**, o mokiniai, kad **dažnai** pamokose *imituoja tam tikras situacijas, kuria inovatyvias žinias* (žr. 17 lentelė).

17 lentelė

Teorinių žinių taikymas praktikoje (proc.) (N = 281)

VEIKLOS	Dažnai		Kartais	
	M	m	M	m
Imituojamos tam tikros edukacinės situacijos;	37	57	63	43
Analizuojami konkretūs praktiniai atvejai;	75	64	25	36
Kuriamos inovatyvios žinios;	40	56	60	44
Diskutuojama;	69	60	31	40
Pateikiami savo pavyzdžiai;	66	51	34	49
Atpažįstama informacija skirtingose situacijose;	65	60	35	40
Mokoma vieni kitus;	49	49	51	51
Bendraujama ir bendradarbiaujama keičiantis nuomonėmis tarpusavyje;	78	60	22	40
Randama informacija, naudojami informacijos šaltiniai, perdirbama, pritaikoma, palyginama, derinama;	64	63	36	37

M – mokytojai; m – mokiniai;

Remiantis gautais tyrimo rezultatais, galima teigti, kad mokytojai dažnai pamokose suteikia mokiniams galimybę teorines žinias taikyti praktikoje. Visa tai leidžia besimokantiems tapti aktyviais mokymo(si) proceso dalyviais, kurie patys projektuoja ir plėtoja socialinę – kognityvinę patirtį nuolat evoliucionuojančio mokymosi aplinkos sąlygomis. Tai lemia nenutrūkstamus tikrovės pažinimo procesus: besimokantysis tampa ne tik ugdymo(si), bet ir socialinės tikrovės dalyviu, ugdomi ne tik pažinti, bet ir naujai konstruoti bei analizuoti (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012). Remiantis G. Petty (2007), išmoktos medžiagos atsiminimo kiekis priklauso nuo mokymo metodų, t.y. net 90 % - kai mokinys moko kitus arba tai, kas išmokta, panaudoja iš karto; 75 % - kai išbandoma praktiškai; 50 % - kai diskutuojama grupėse. Atsižvelgiant į šiuos išvardintus būdus, galima teigti, kad medžiagos įsiminimo kiekis didėja, kai mokinys viską išbando praktiškai. Toliau yra išvardijami pasyvūs būdai, t.y. 30 % - kai mokytojas parodo, 20 % - kai naudojamas audio – vizualinis būdas, 10 % - kai skaitoma, ir tik 5 % - kai klausoma.

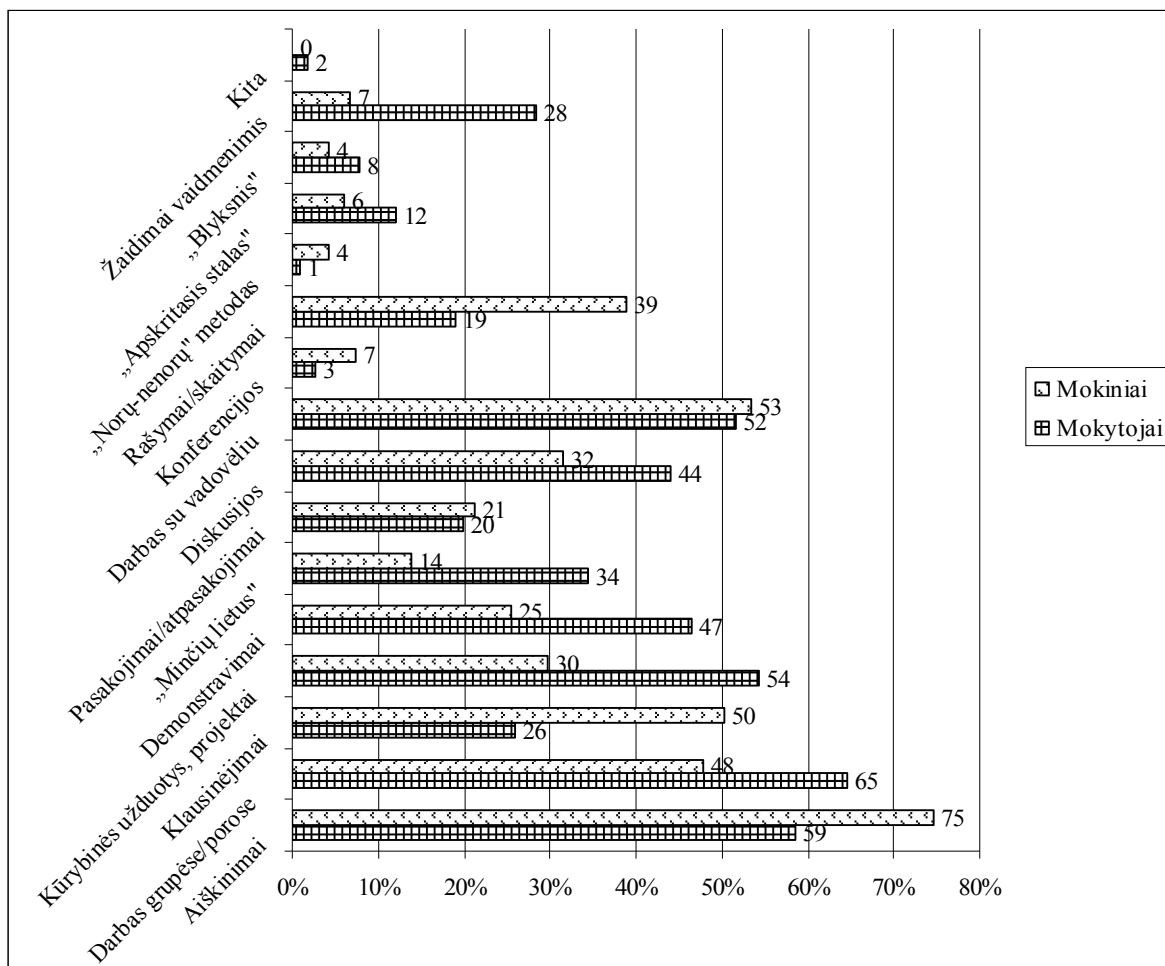
Apibendrinus galima teigti, kad mokiniams patinka mišraus pobūdžio pamokos. Išsiaiškinta, kad dažniausiai dominuojantis pamokos tipas – taip pat mišrus. Vadinasi, mokiniai turi galimybę gauti ir teorinių žinių, ir išmėginti savo jėgas jas pritaikant praktiškai. Taip pat nustatyta, kad besimokantiesiems dažnai sudaromos sąlygos veikti praktiškai, tačiau tik kartais mokiniai gali mokyti vieni kitus (o tai, kaip jau minėta, sudaro 90 % medžiagos įsiminimo kiekio). Mokytojų teigimu, tik kartais mokiniai imituoja ir tam tikras situacijas bei kuria inovatyvias žinias.

Taip pat buvo siekiama išsiaiškinti, kokie mokymo metodai dažniausiai dominuoja pamokose. Pagal tai galima spręsti, labiau naudojami pasyvūs ar aktyvūs metodai.

PERĖJIMAS NUO PASYVIŲ PRIE AKTYVIŲ MOKYMO FORMŲ

Daugelis mokytojų išmoksta vieno ar dviejų metodų ir jų laikosi. Tai klaida. Metodų įvairovė – ir augantis mokinių dėmesys bei susidomėjimas – suteikia lankstumo išspręsti daugelį didelių problemų, su kuriomis mokytojai anksčiau ar vėliau susiduria, ir prisitaikyti prie nuolat kintančio mokytojo vaidmens. Mokiniams dažniausiai patinka veiksmas: kalbėtis grupelėmis, ką nors gaminti, kurti daryti. Pasyvūs metodai sulaukia žemyn nuleistų nykščių. Paprastai kuo aktyviau mokiniai įsitraukia, tuo jiems labiau patinka (Petty, 2007).

Atsakinėjant į klausimą, kokie ugdymo metodai dažniausiai dominuoja pamokose, mokytojų ir mokinių nuomonės iš dalies sutapo. 65 % mokytojų teigė, jog darbas grupėse/porose, 59 % - aiškinimai, 54 % - kūrybinės užduotys, projektai, 52 % - darbas su vadovėliu, o 75 % mokinių atsakė, jog aiškinimai, 53 % - darbas su vadovėliu, po 50 % - klausinėjimai, 48 % - darbas grupėse/porose (žr. 8 pav.).

8 pav. Dažniausiai dominuojantys ugdymo metodai (proc.) (N = 281)

Remiantis gautais tyrimo rezultatais, galima teigti, jog mokiniai akcentuoja, kad pamokose labiau dominuoja pasyvūs mokymosi metodai, o mokytojai linkę teigti, jog labiau aktyvūs. Kaip teigia R. Girdzijauskienė, P. Gudynas, D. Jakavonytė ir kt. (2010), norinčiam dirbti inovatyviai mokytojui natūraliai kyla klausimas, ar jo taikomi metodai yra konstruktyvistiniai. Vienas svarbiausių konstruktyvistinio požiūrio į mokymąsi bruožų yra supratimas, kad be aktyvaus mokinio įsitraukimo ir aktyvaus mokytojo reflektavimo gerų mokymosi rezultatų pasiekti neįmanoma. Įvairių tyrimų rezultatai taip pat patvirtina, kad kuo aktyviau mokiniai mokosi, tuo mokymosi rezultatai būna geresni. Kai kalbama apie aktyvaus mokymo(si) metodų taikymą, dažniausiai tai ir turima omenyje.

Apibendrinus galima teigti, jog mokytojai nurodo, kad naudoja labiau aktyvius mokymo metodus (darbas grupėse/porose, kūrybinės užduotys, projektai, demonstravimai, diskusijos ir kt.). Mokiniai akcentuoja, jog labiau pasyvius (aiškinimai, darbas su vadovėliu, klausinėjimai, rašymai, skaitymai ir kt.). Tačiau yra siūloma nuo pasyvių mokymosi formų pereiti prie aktyvių, kurios palaiko besimokančiojo autentiškumą.

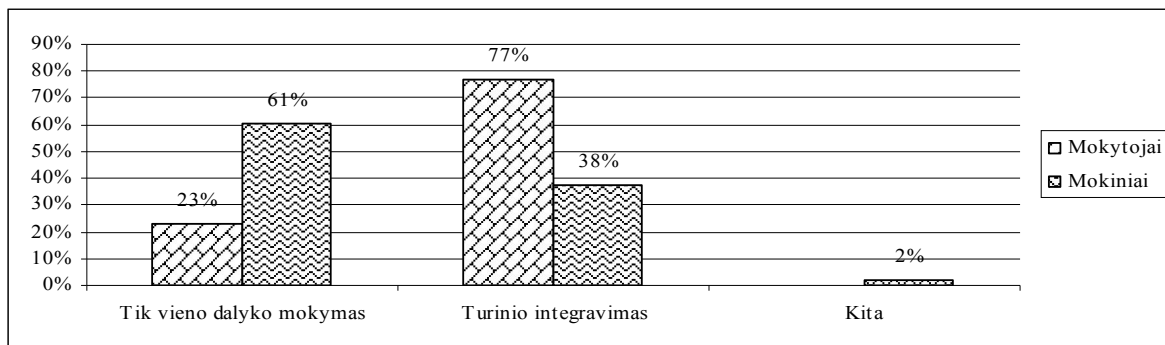
Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, į ką mokytojai labiau orientuojasi mokydami – į vieno dalyko mokymą ar į turinio integravimą. Pagal tai galima spręsti, ar pamokose yra

akcentuojamas tik informacijos gavimas, ar mokymo aplinka panaši į taikymo procesą realiame pasaulyje.

DAUGIADISCIPLINĖS MOKYMOSI APLINKOS

Paklausus, į ką mokytojai labiau orientuojasi mokydami, *pedagogų ir besimokančiųjų nuomonės nesutapo*. 61 % mokinių teigė, jog orientuojasi tik į *vieno dalyko mokymą*, o 77 % mokytojų atsakė, jog į *turinio integravimą* (žr. 9 pav.).

9 pav. **Mokymosi aplinkos** (N = 281)

Tyrimu nustatyta, jog mokiniai teigia, kad mokytojai labiau akcentuoja informacijos gavimą pamokose ir orientuojasi tik į savo dalyko mokymą (pvz., siekiant išmokyti geografijos ar istorijos). Mokytojai laikosi priešingos nuomonės ir akcentuoja turinio integravimą, kai mokymo aplinka panaši į taikymo procesą realiame pasaulyje (pvz., elektros taupymas, miesto valdymas ir kt.).

Apibendrinus galima teigti, jog moksleiviai nurodo, kad pedagogai mokydami orientuojasi tik į vieno dalyko mokymą, o patys mokytojai akcentuoja, kad į turinio integravimą. Tačiau yra siūloma orientuotis į taikymo procesą realiame pasaulyje: elektros taupymas, miesto valdymas ir kt.

Taip pat buvo domėtasi, kur dažniausiai vyksta mokymasis. Iš viso šito galima spręsti, ar organizuojama tik formalioje aplinkoje (klasėje, bibliotekoje ir kt.), ar ir už mokyklos ribų.

MOKYMASIS NE TIK MOKYKLOJE, BET IR UŽ JOS RIBU

Atsakinėjant į klausimą, kur dažniausiai vyksta mokymasis, *mokytojų ir mokinių nuomonės sutapo*. 63 % mokytojų ir 63 % mokinių atsakė, jog *klasėje*. Remiantis O. Vaščenkiene (2012), mokinių ir mokytojų ryšiai stiprėja, mokymasis tampa patrauklesnis, jei mokiniams suteikiama galimybių mokytis ne tik klasėje, bet ir kitose jiems patraukliose vietose.

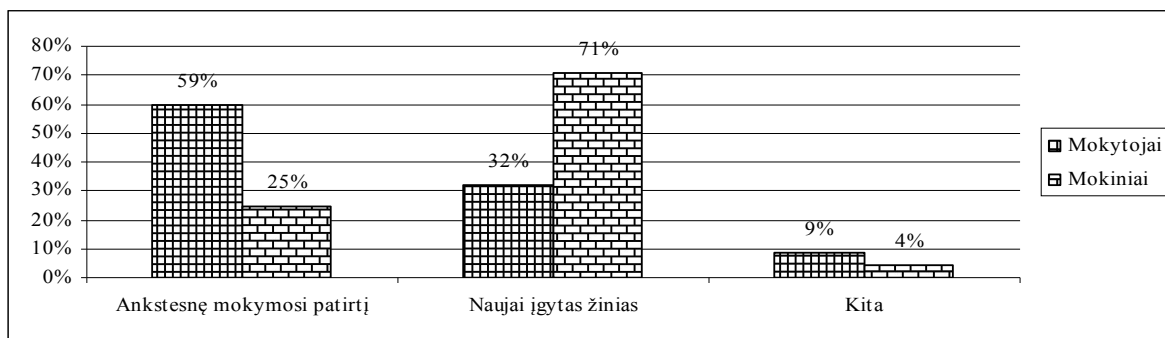
Apibendrinus galima teigti, kad mokymasis dažniausiai vyksta formalioje aplinkoje, t.y. klasėje. Remiantis autentiško mokymosi strategija, mokymas turi vykti nebūtinai mokykloje, klasėje, bet ir už jų ribų.

Tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti, mokiniai labiau remiasi ankstesne mokymosi patirtimi ar naujai įgytomis žiniomis. Taip pat domėtasi, besimokantieji pirmenybę teikia informacijos

atgaminimui, klausymui, stebėjimui ar naujų žinių kūrimui, veiksmui. Pagal tai galima spręsti, ar pamokose pakankamai dėmesio skiriama inovacijoms (tiek naujų žinių, tiek inovatyvių sprendimų ir kt.).

NAUJU ŽINIŲ KŪRIMAS IR IGIJIMAS

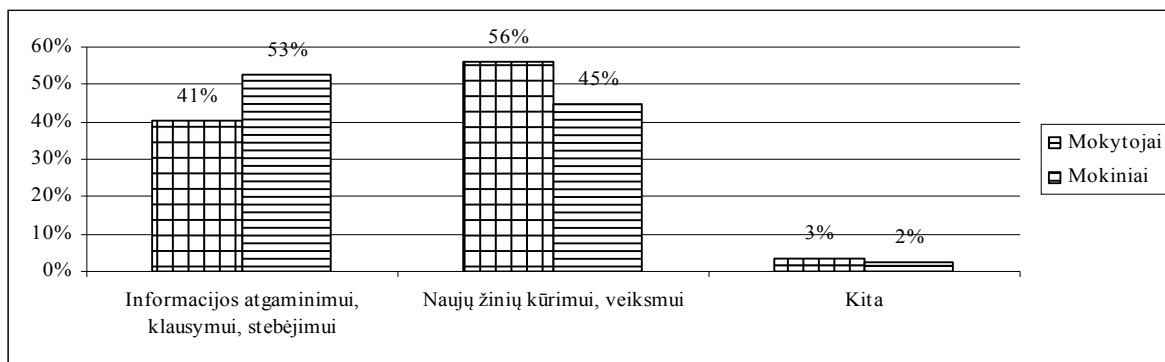
Paklausus, ką mokiniai labiau vertina mokydamiesi, *mokytojų ir mokinių nuomonės nesutapo*. 59 % mokytojų atsakė, jog *ankstesnę mokymosi patirtį*, o 71 % mokinių teigė, jog *naujai įgytas žinias* (žr. 10 pav.).

10 pav. **Mokinių labiau vertinamos žinios** (N = 281)

Remiantis G. Petty (2007), mūsų mokiniai paprastai neįsimena, ką mes jiems sakome, bet patys kuria išgirstos informacijos prasmes pagal savo ribotą patirtį. Anot R. Čiužo (2007), šiuolaikinis mokymas ir mokymasis grindžiamas konstruktyvizmo teorija, kuri remiasi prielaida, jog žmogus, sąveikaudamas su aplinka, savo ankstesnės patirties pagrindu, kuria individualų žinojimą. Šiame procese žinių kūrimas – aktyvus procesas, kurio metu besimokantysis, remdamasis anksčiau įgytomis žiniomis ir savo unikalia patirtimi, formuoja naujas sąvokas, idėjas ar prasmes. Žmogus siekia pažinimo tikslo – sisteminti savo patirtį apie pasaulį, praturtinant ją naujomis prasmėmis. Reikėtų siekti, kad naujai įgytas patyrimas sietųsi su jau turimu ir papildytų jį, kad vaiką suptų patrauklios ugdymo priemonės, funkcionalūs daiktai (Zulumskytė, 2003).

Atsakinėjant į klausimą, kam mokiniai teikia pirmenybę mokydamiesi, *pedagogų ir besimokančiųjų nuomonės taip pat nesutapo*. 56 % mokytojų teigė, jog *naujų žinių kūrimui, veiksmui*, o 53 % mokinių akcentavo, jog *informacijos atgaminimui, stebėjimui, klausymui* (žr. 11 pav.).

11 pav. **Mokinių pirmenybės teikimas mokymesi** (N = 281)

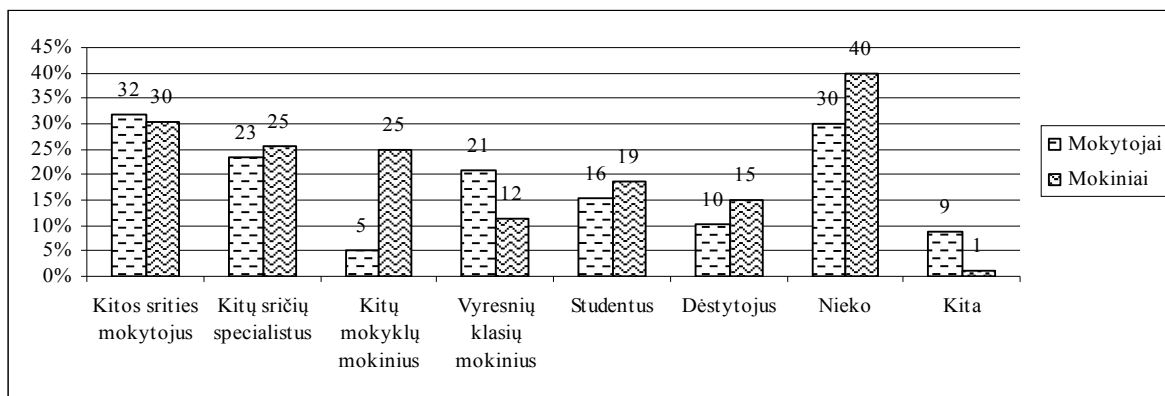
Remiantis gautais tyrimo rezultatais, galima teigti, jog mokiniai yra labiau linkę prie pasyvaus mokymosi, o mokytojai nurodo, kad prie naujų žinių kūrimo, veiksmo. Remiantis G. Petty (2007), mokiniai turi būti skatinami aktyviai, o ne pasyviai dalyvauti savo mokymesi, nes kai mokytojas padeda per daug, atsiranda tam tikras priklausomybės jausmas ir mokinys praranda motyvaciją pats ko nors imtis.

Apibendrinus galima teigti, jog mokiniai akcentuoja, kad ugdymo procese labiau remiasi naujai įgytomis žiniomis, o mokytojai nurodo, kad ankstesne mokymosi patirtimi. Taip pat moksleiviai teigia, kad pirmenybę teikia informacijos atgaminimui, klausymui, stebėjimui (labiau pasyviai mokymuisi), o pedagogai, jog naujų žinių kūrimui, veiksmui (labiau aktyviai mokymuisi). Tačiau siūloma mokymosi procese ypatingą vietą skirti inovacijoms (tiek naujų žinių, tiek inovatyvių sprendimų).

Taip pat buvo domėtasi, ar ugdymo procese yra bendradarbiaujama su įvairiomis bendruomenėmis (miesto vadovais, kitų sričių specialistais, kitų mokyklų atstovais ir pan.). Pagal tai galima spręsti, ar mokiniai turi galimybę susipažinti su nauja tema ir išgirsti jos dėstymą iš kitų specialistų.

BENDRUOMENIŲ I(S)TRAUKIMAS Į MOKYMASI

Atsakinėjant į klausimą, kokie atstovai dalyvauja pamokose, kad padėtų paaiškinti, praplėsti temą remiantis įvairiais aspektais, *mokytojų ir mokinių nuomonės beveik sutapo*. 32 % mokytojų teigė, jog *kitos srities mokytojus*, 23 % - jog *nieko*, o 40 % mokinių atsakė, kad *nieko*, 30 % - kad *kitos srities mokytojus* (žr. 12 pav.).

12 pav. Atstovai pamokose (proc.) (N = 281)

Remiantis gautais tyrimo duomenimis galima teigti, jog pamokose arba iš vis nedalyvauja jokie kviestiniai svečiai ir mokiniai pas juos nenuvyksta, arba tik kitos srities mokytojai. Remiantis autentiška mokymo(si) strategija, pastebima, kad ugdymo procese turi būti sujungtos įvairios bendruomenės (pvz., mokantis apie miesto valdymo būdus, galima į pamoką pakviesti miesto vadovus, bendruomenių seniūnus arba patiems nuvykti pas juos, o galbūt ir patys mokiniai sugalvos ten apsilankyti prieš ruošdamiesi pamokai) (Gaučaitė, Kazlauskienė, Masiliauskienė ir kt., 2012).

Apibendrinus galima teigti, jog mokiniai nurodo, kad jų pamokose iš vis nedalyvauja jokie kitų sričių atstovai, o jei dalyvauja – tai tik kitos srities mokytojai. Remiantis mokytojų požiūriu, šie akcentuoja, kad kviečiami yra kitos srities mokytojai arba iš vis niekas nedalyvauja. Tačiau yra siūloma į mokymosi procesą įtraukti įvairias bendruomenes.

IŠVADOS

Apibendrinus mokslinę literatūrą ir išanalizavus atlikto tyrimo rezultatus, galima daryti tokias išvadas:

1. Apibendrinus mokslinę literatūrą, galima teigti, kad:

- Autentiškas mokymas(is) apima ugdymosi būdus bei besimokančiojo įtraukimą į mokymąsi, turi ryšį su realiu pasauliu bei suteikia mokiniams galimybę tyrinėti/analizuoti užduotį iš skirtingų perspektyvų, naudojant įvairius išteklius, bendradarbiauti, apmąstyti. Integruota veikla skatina tarpdisciplinines perspektyvas ir sudaro sąlygas mokiniams atlikti įvairius vaidmenis taip formuojant autentišką patirtį. Visa tai sukuria nepriekaištingą rezultatą, kuris įgalina sprendimų ir rezultatų įvairovės raišką bei užtikrina vaiko teisę į kokybišką ugdymą. Puoselėjant autentiškumą yra svarbi mokinio autonomija, nes žmoguje veikia vienas iš pagrindinių psichologinių poreikių, būtent autonomiškumas, kuris yra pagrindinis veiksnys autentiškumui.

2. Išanalizavus atlikto tyrimo rezultatus, galima teigti, kad:

- Ugdymo procese pasigendama mokinių poreikio patiems sau vadovauti bei gebėjimo save motyvuoti. Taip pat trūksta gebėjimo atpažinti problemą, plataus požiūrio į ją turėjimo, ieškojimo problemos sprendimo būdų bei klaidingų nuostatų suvokimo ir gebėjimo jas pakeisti naujomis. Visa tai įrodo, kad moksleiviai dar nėra visiškai autonomiškai asmenys pamokose.

- Šiuolaikinis mokinytis yra apibūdinamas kaip vis labiau savarankiška asmenybė, o mokytojas - kaip patarėjas, pagalbininkas. Dažniausiai į mokytoją kreipiamasi žodžiu „Mokytojau“ arba „Jūs“, o į besimokančiuosius – vardu arba pavarde.

- Mokytojai akcentuoja vertybių ugdymą mokykloje, o mokiniai (2 %) nurodo, jog nėra atsižvelgiama į tai. Pedagogai ypatingą dėmesį pamokose skiria dorovinėms vertybėms, o moksleiviai išskiria pilietinių svarbą.

- Mokinių pažinimui pedagogai naudoja įvairius būdus: stebėjimą, pokalbius ir diskusijas bei užduotis ir atliktų darbų įvertinimą. Išryškėjo labiausiai dominuojanti besimokančiųjų pažinimo sritis – tai moksleivių polinkiai, gabumai ir interesai. Tačiau pasigendama, kad pamokų turinys būtų derinamas su mokiniais, kad jie turėtų galimybę mokytis to, ko nori.

- Mokinių mokymosi motyvaciją labiausiai lemia asmeninės savybės, o mokytojai nurodo – kad mokymo metodai. Moksleivių poreikį mokytis įtakoja vidiniai veiksniai, o pedagogai teigia – kad išoriniai. Mokytojai labiausiai skatina suteikdami pagalbą mokyme. Tačiau besimokantieji nenoro mokytis priežastis labiau sieja su ugdymo procesu (per sunkios programos, per platus mokymo turinys), o pedagogai su pačiu mokiniu ir jį supančia aplinka (tinginystė, šeima, draugai).

- Pedagogai, vertindami mokinius, vadovaujasi ir autentišku, ir tradiciniu vertinimu. Moksleiviai nurodo, kad dažniausiai asmeninės pažangos siekia mokantis tik tai, kas užduota, o mokytojai akcentuoja – kad dalyvaudami projektuose, konkursuose. Pamokose retai akcentuojamas laipsniškas pažangos siekimas. Dažniausias vertinimo būdas yra pažymys.

- Pamokose mokiniai retai gali pasirinkti užduoties atlikimo būdus, eigą, mokymosi turinį, stilių bei skirtingo sudėtingumo klausimus bei užduotis. Besimokantieji nurodė, kad labiausiai atsakingumą įtakojantis veiksnys yra galimybės laisvai pasirinkti, o mokytojai – kad pozityvūs santykiai tarp mokytojų ir mokinių.

- Mokiniam patinka mišraus pobūdžio pamokos, o dažniausiai dominuojantis pamokos tipas – taip pat mišrus. Moksleiviams retai sudaromos sąlygos mokytis vieniems kitus, imituoti tam tikras edukacines situacijas bei kurti inovatyvias žinias.

- Mokytojai nurodo, kad pamokose naudoja labiau aktyvius mokymo metodus (darbas grupėse/porose, kūrybinės užduotys, projektai, demonstravimai, diskusijos ir kt.). Mokiniai akcentuoja, jog labiau pasyvius (aiškinimai, darbas su vadovu, klausinėjimai, rašymai, skaitymai ir kt.). Moksleiviai nurodo, kad pedagogai mokydami orientuojasi tik į vieno dalyko mokymą, o patys mokytojai akcentuoja, kad į turinio integravimą. Mokymasis dažniausiai vyksta formalioje aplinkoje, t.y. klasėje.

- Mokiniai akcentuoja, kad ugdymo procese labiau remiasi naujai įgytomis žiniomis, bet pirmenybę teikia informacijos atgaminimui, klausymui, stebėjimui (labiau pasyviame mokymuisi). Mokytojai nurodo, kad moksleiviai labiau remiasi ankstesne mokymosi patirtimi ir pirmenybę teikia naujų žinių kūrimui, veiksmui (labiau aktyviame mokymuisi).

- Mokiniai nurodo, kad jų pamokose iš vis nedalyvauja jokie atstovai, o jei dalyvauja – tai tik kitos srities mokytojai. Mokytojai teigia, kad kviečiami yra kitos srities mokytojai arba iš vis jokie atstovai.

- Tyrimo rezultatai patvirtino darbo pradžioje iškeltą hipotezę, kad vertinant pedagogų autentiško mokymo raišką, reiškiasi aspektai, kurie riboja mokinių aktyvias mokymosi galimybes; laisvą pasirinkimą siekti mokymosi tikslų; galimybę derinti bent dalį pamokų turinio su mokytojais; poreikį patiems sau vadovauti; savimotyvaciją. Visi šie aspektai pamokose reiškiasi retai, todėl yra ribojama mokinių autentiško mokymosi raiška.

- Tyrimo rezultatai taip pat patvirtino ir kitą darbo pradžioje iškeltą hipotezę, kad vertinant mokinių autentiško mokymosi raišką, menkai reiškiasi aspektai, kurie būdingi autentiško mokymosi procesui: asmeninės pažangos siekimas; galimybės laisvai pasirinkti; autonomiškumas; gebėjimas planuoti, organizuoti ir atsakyti už savo mokymąsi. Visi šie aspektai menkai reiškiasi pamokose, nes už viską yra atsakingas mokytojas ir mokiniams nėra suteikiama galimybė daryti taip, kaip jiems yra priimtina.

REKOMENDACIJOS

Teorinė ir praktinė autentiško mokymo(si) vertinimo užtikrinant vaikų teisę į kokybišką ugdymą analizė leidžia teikti tokias rekomendacijas:

Pedagogams:

- Sudaryti sąlygas, kad pamokose besimokantieji dažniau galėtų pasirinkti užduoties atlikimo būdus, eigą, stilių bei skirtingo sudėtingumo klausimus ir užduotis (pvz., užduotį atlikti grupėje ar individualiai; knygą pristatyti raštu ar žodžiu ir pan.).
- Skirti daugiau užduočių, suteikiančių laisvės vaizduotei ir saviraiškai (pvz., kad mokiniai gebėtų atpažinti problemą, turėtų platesnį požiūrį į ją, patys ieškotų problemos sprendimo būdų bei klaidingų nuostatų suvokimo ir gebėtų jas pakeisti naujomis).
- Labiau atsižvelgti į mokinių poreikius, interesus ir derinti bent dalį pamokų turinio su jais, kad turėtų galimybę mokytis to, ko nori (pvz., mokiniams leisti patiems pasirinkti temą ir ją pristatyti klasėje).
- Kadangi mokiniai nenoro mokytis priežastis labiau sieja su pačiu ugdymo procesu (per platus mokymo turinys, per sunkios programos), tai mokytojams reikėtų stengtis labiau sudominti mokinius mokomąja medžiaga, jos pateikimu, netradicinėmis užduotimis ir kt.
- Ugdymo procese naudoti įvairesnius vertinimo būdus, ne vien pažymius, nes vertinimas pažymiais dažnai kelia įtampą, nusivylimą ir skatina konkurenciją nei individualią pažangą (pvz., komentaras žodžiu ar raštu, savęs įsivertinimas ir kt.).
- Sudaryti daugiau sąlygų, kad mokiniai galėtų mokytis vieni kitus, nes net 90 % išmoktos medžiagos moksleiviai atsimena, kai moko vieni kitus
- Pamokose labiau naudoti aktyvesnius, inovatyvesnius mokymo metodus, nes kuo aktyviau mokiniai mokosi, tuo mokymosi rezultatai būna geresni (pvz., kūrybinės užduotys, įvairių projektų rengimai, konferencijos ir kt.).
- Mokant labiau akcentuoti taikymo procesą realiame pasaulyje (pvz., pinigų skaičiavimą, namo statymą, nusižengimų sprendimą ir kt.).
- Mokymą organizuoti ne tik formalioje aplinkoje (klasėje), bet ir už jos ribų, nes mokymasis tampa įdomesnis, jei mokiniams suteikiama galimybių mokytis ir kitose jiems patraukliose vietose (lauke, kitoje klasėje, kitame pastate, kurioje nors institucijoje ir kt.).
- Į mokymo procesą įtraukti įvairių bendruomenių (vadovų, specialistų, studentų, kitų mokinių ir kt.), kad pamokose dominuotų ne vien tik mokytojas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. A guide to authentic assessments. [žiūrėta 2014 – 05 - 10]. Prieiga per internetą: <<http://www.brighthubeducation.com/student-assessment-tools/103531-types-of-authentic-assessment/>>
2. Aramavičiūtė V. (1998). *Ugdymo samprata: mokomoji priemonė*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
3. Arends R. I. (1998). *Mokomės mokyti*. Vilnius: Margi raštai.
4. Augis R. (1993). *Psichologijos žodynas*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų l – kla.
5. Authentic assessment. [žiūrėta 2014 – 03 - 18]. Prieiga per internetą: <<http://educ6040fall10.wikispaces.com/Authentic+Assessment>>
6. Authentic assessment. [žiūrėta 2014 – 02 - 25]. Prieiga per internetą: <<http://www.teachervision.fen.com/assessment/resource/5946.html>>
7. Authentic learning. [žiūrėta 2014 – 01 - 10]. Prieiga per internetą: <http://www.cec.sped.org/AM/Template.cfm?Section=Experiential_Learning&Template=/TaggedPage/TaggedPageDisplay.cfm&TPLID=24&ContentID=4697>
8. Barab S. A., Squire K. D., Dueber W. (2000). A co-evolutionary model for supporting the emergence of authenticity. *Educational Technology Research and Development*. Nr. 48 (2), p. 37 – 62.
9. Barkauskaitė M., Gaigalienė M., Indrašienė V. ir kt. (2005). Savarankiškas mokinių darbas nuolatinio mokymosi procese. *Pedagogika*. Nr. 78. [žiūrėta 2014 – 03 - 20]. Prieiga per internetą: <<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2005/78/barkauskaite%20ir%20kt.pdf>>
10. Barkauskaitė M., Mišeikytė K. (2006). Mokinių adaptacijos ypatumai kritinių ugdymo(si) etapų metu. *Pedagogika*. Nr. 16, p. 127 – 134.
11. Barkauskaitė M., Motiejūnienė E. (2004). Mokymosi motyvacijos problema ir jos sprendimo galimybės. *Pedagogika*. Nr. 70, p. 38 – 44.
12. *Bendrieji Europos kalbų metmenys* (2008). [žiūrėta 2014-05-21]. Prieiga per internetą: <<http://www.lsk.flf.vu.lt/file/BEKM.pdf>>
13. *Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai* (2003). Vilnius.
14. Bernotas V. (2002). Diferencijuoto mokymo idėja reformuojamoje mokykloje. *Acta pedagogica vlnensia*. Nr. 9, p. 271 – 275.
15. Berns R. M. (2009). *Vaiko socializacija: šeima, mokykla, visuomenė*. Vilnius: Poligrafija ir informatika.
16. Bitinas B. (2000). *Ugdymo filosofija: vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams*. Vilnius: Enciklopedija.

17. Bobrova L., Kazlauskienė A., Lukavičienė V. ir kt. (2008). *Kursinių ir baigiamųjų (bakalauro, magistro, specialiųjų prosenių studijų) darbų rengimo ir gynimo metodinės rekomendacijos*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
18. Bubelienė D., Sakalauskaitė T. (2007). Pedagogų požiūris į vaiko teises mokykloje. *Socialinis ugdymas: vaiko ir šeimos teisių apsauga IV. Respublikinės mokslinės – praktinės konferencijos straipsnių rinkinys*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
19. Bulajeva T. (2002). Šiuolaikinio ugdymo ir saviugdos autonomijos problema. *Acta pedagogica vilnensia*. Nr. 9, p. 265 – 270.
20. Burke W. K. (1998). *Į vaiką orientuotų klasių kūrimas: knyga ugdytojams*. Vilnius: Lietus.
21. Burke W. K. (2001). *Į vaiką orientuotų klasių kūrimas: 8 – 10 m.: knyga ugdytojams*. Vilnius: Lietus.
22. Butkienė O. G., Kepalaitė A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas: pedagoginės psichologijos įvadas studentams, mokytojams, tėvams*. Vilnius: Margi raštai.
23. Černius V. J. (2006). *Žmogaus vystymosi kelias: nuo vaikystės iki brandos*. Kaunas: Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras.
24. Čiužas R. (2007). Mokytojo ir mokinio vaidmenų kaita edukacinės paradigmos virsmo sąlygomis. *Pedagogika*. Nr. 87, p. 64 – 71.
25. Easley S. D., Mitchell K. (2007). *Vertinimo aplankas*. Vilnius: Tyto alba.
26. *ETK rekomendacija dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų* (2006). [žiūrėta 2014-05-20]. Prieiga per internetą:
<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A6-2006-0262&format=XML&language=LT>>
27. Gadliauskienė V., Jautakytė Ž., Staknienė I. (2010). Vertinimo tobulinimo kryptys dorinio, meninio ir kūno kultūros ugdymo procese. *Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tobulinimo dorinio, meninio ir kūno kultūros ugdymo procese rekomendacijos*. [žiūrėta 2014-05-15]. Prieiga per internetą:
<<http://www.upc.smm.lt/ekspertavimas/biblioteka/failai/VertinimoTobulinimoRekomendacijos.pdf>>
28. Gage N. L., Berliner D. C. (1994). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius: Alma litera.
29. Gailienė I., Galinienė L. (2004). Autonomijos ir mokymosi stilių sąsajos aukštesniųjų klasių mokinių mokymosi veikloje. *Ugdymo psichologija*. Nr. 11 – 12, p. 140 – 147.
30. Gaučaitė R., Kazlauskienė A., Masiliauskienė E. ir kt. (2012). *Besimokančio asmens pažinimas*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.

31. Gaučaitė R., Kazlauskienė A., Masiliauskienė E. ir kt. (2012). *Mokinių mokymosi veiklos stebėseną ir pažangos į(si)vertinimas*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
32. Gaučaitė R., Kazlauskienė A., Masiliauskienė E. ir kt. (2013). „Mokymosi gyvenimui“ sistema: KITAIP organizuojamas KITOKS mokymasis. *Žvirblių takas. Specialus periodinis leidinys, skirtas ikimokykliniam, priešmokykliniam ir pradiniam ugdymui*. Nr. 5, p. 41 – 50.
33. Gaučaitė R., Kazlauskienė A., Masiliauskienė E. ir kt. (2012). *Mokymosi mokytis strategijos. Autentiškas mokymasis: būdai, aplinkos, šaltiniai, metodai*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
34. Gaučaitė R., Kazlauskienė A., Masiliauskienė E. ir kt. (2012). *Motyvacijas ir galimybių suteikimas mokymuisi*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
35. Gaučaitė R., Kazlauskienė A., Masiliauskienė E., Pocevičienė R., Kudriavcevaitė L. (2012). Autentiškas mokymas/is užtikrinant vaikų teisę į kokybišką ugdymą. *Mokytojų rengimas XXI amžiuje: pokyčiai ir perspektyvos. X tarptautinės mokslinės konferencijos, skirtos Edukologijos katedros 50 - mečiui paminėti, medžiaga*.
36. Girdzijauskienė R., Gudynas P., Jakavonytė D. ir kt. (2010). Inovatyvių mokymo(si) metodų ir IKT taikymas. *Metodinė priemonė pradinį klasių mokytojams ir specialiesiems pedagogams*. [žiūrėta 2014-05-15]. Prieiga per internetą:
<http://www.inovacijos_upc.smm.lt/uploads/2%20knyga.pdf>
37. Herrington J., Oliver R., Rieves T. C. (2003). Patterns of engagement in authentic online learning environments. *Australian journal of educational technology*. Number 19 (1), p. 59 – 71.
38. Incorporating authentic assessment. [žiūrėta 2014 – 03 - 13]. Prieiga per internetą:
<<http://www.park.edu/cetl/quicktips/authassess.html>>
39. Indrašienė V. (2004). *Socialinio ugdymo technologijos: mokomoji knyga*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
40. Jarvis P. (2001). *Mokymosi paradoksai*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo studijų centras.
41. Jensen E. (1999). *Tobulas mokymas: daugiau kaip 1000 praktinių patarimų vaikų ir suaugusiųjų mokytojams*. Vilnius: OVO.
42. Jonynienė Ž., Teresevičienė M. (2003). Lietuvos ir Švedijos mokinių požiūris į vaiko teises mokymosi procese. *Acta pedagogica vilnensia*. Nr. 11, p. 63 – 69.
43. Jovaiša L. (1993). *Edukologijos įvadas*. Kaunas: Technologija.
44. Juodaitytė A. (2002). *Socializacija ir ugdymas vaikystėje: vadovėlis pedagogikos specialybių studentams*. Vilnius: Petro ofsetas.

45. Kaluinaitė K. (2002). Diferencijuoto dailės mokymo 5 – 6 klasėse kriterijai. *Tiltai*. Nr. 3, p. 115 – 120.
46. Klasės situacijos įvertinimas. Mokinių pažinimas. [žiūrėta 2014 – 02 - 01]. Prieiga per internetą: <<http://www.upc.smm.lt/ugdymas/pradinis/vertinimas/failai/Situacijos%20%C4%AFvertinimas.pdf>>
47. Knoblock N. A. (2003). Is experiential learning authentic? *Journal of agricultural education*. Number 4, p. 22 – 34.
48. Kret E. (2001). *Mokykimės kitaip: atviro mokymosi idėjos: patarimai mokiniams, tėvams ir mokytojams*. Kaunas: Šviesa.
49. Lamanauskas V. (1999). Didaktinio diferencijavimo mokymo procese teoriniai aspektai. *Pedagogika*. Nr. 39, p. 3 – 14. Vilnius: VPU leidykla.
50. Lengvinas D. (2007). Vaiko teisių apsauga Lietuvoje ir Vokietijoje. *Socialinis ugdymas: vaiko ir šeimos teisių apsauga IV. Respublikinės mokslinės praktinės konferencijos straipsnių rinkinys*.
51. Lepeškienė V., Butkienė O. G., Stevens L. M. ir kt. (2001). *Mokykla ant žmogiškumo pamatų*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
52. Lombardi M. M. (2007). *Authentic Learning for the 21st century: An Overview*. [žiūrėta 2014-02-20]. Prieiga per internetą: <<https://net.educause.edu/ir/library/pdf/ELI3009.pdf>>
53. *LR Konstitucija* (1992). Vilnius.
54. *LR Švietimo įstatymas* (2011). Vilnius.
55. *LR Vaiko teisių deklaracija* (1959). Vilnius.
56. *LR Vaiko teisių konvencija* (1989). Vilnius.
57. *LR Vaiko teisių pagrindų įstatymas* (1996). Vilnius.
58. Lukavičienė V., Šilėnienė B. (2005). Mokymosi stiliaus reikšmingumas remiantis į vaiką orientuoto ugdymo samprata. *Mokytojų ugdymas*. Nr. 5, p. 96 – 101.
59. Lukšaitė D., Linkaitytė G. M. (2007). Atvirojo mokymosi proceso modeliavimas: dimensijos ir tyrimo kriterijai. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*. Nr. 13, p. 126 – 141.
60. Maina F. W. (2004). Authentic Learning: Perspectives from contemporary educators. *Journal of authentic learning*. Nr. 1 (1), p. 1 – 8. [žiūrėta 2014-01-12]. Prieiga per internetą: <<https://dspace.sunyconnect.suny.edu/bitstream/handle/1951/389/maina.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>
61. Martišauskienė E. (2006). Šiuolaikinių paauglių autentiškumo edukologinės problemos moralinio reliatyvizmo fone. *Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimo darbai*. T. 20, p. 257 – 271. Vilnius.

62. Mims C. (2003). Authentic learning: a practical introduction & guide for implementation. *Meridian: a middle school computer technologies journal a service of NC state university*, Raleigh.

63. Motiejūnienė E. (2010). Kaip vertinimu gerinti mokymosi rezultatus? *Mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo tobulinimo dorinio, meninio ir kūno kultūros ugdymo procese rekomendacijos*. Prieiga per internetą:

<<http://www.upc.smm.lt/ekspertavimas/biblioteka/failai/VertinimoTobulinimoRekomendacijos.pdf>>

64. Ozolaitė V., Zablockytė E. (2008). Nenoro mokytis priežastys: ugdytojų ir ugdytinių požiūris. *Jaunųjų mokslininkų darbai*. Nr. 2 (18), p. 176 – 179.

65. Petrulytė A. (2008). *Suaugusiųjų mokymas ir konsultavimas: mentoriaus rengimo vadovėlis: dėstytojo knyga*. Kaunas: Technologija.

66. Petty G. (2006). *Šiuolaikinis mokymas: praktinis vadovas*. Vilnius: Tyto alba.

67. Pocevičienė R. (2007). Vaikų ankstyvosios atsakomybės kaip teisės į laisvą apsisprendimą raiška. *Socialinis ugdymas: vaiko ir šeimos teisių apsauga IV*. Šiauliai: Šiaulių universiteto biblioteka.

68. *Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosios programos* (2008).

69. Pukevičiūtė V. J. (2010). Mokinių ir studentų mokymosi mokytis paralelės. *Acta paedagogica vilnensia*. Nr. 24, p. 89 – 100.

70. Pukevičiūtė V. J. (2008). Studentų užsienio kalbos mokymosi motyvacija. *Acta paedagogica vilnensia*. Nr. 20, p. 66 – 77.

71. Rajeckas V. (1999). *Pedagogika – ugdymo mokslas ir menas*. Vilnius: VPU I – kla.

72. Rajeckas V. (2004). *Pedagogikos pagrindai: studijų knyga*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.

73. Reeves T. C., Herrington J., Oliver R. (2002). Authentic activities and online learning in Quality Conversations, Proceedings of the 25th HERDSA Annual Conference, Perth, Western Australia, p. 562 – 567. [žiūrėta 2014-02-16]. Prieiga per internetą:

<<http://www.herdsa.org.au/wp-content/uploads/conference/2002/papers/Reeves.pdf>>

74. Renzulli J. S., Gentry M., Reis S. M. (2004). A time and a place for authentic learning. *Educational leadership*. Nr. 62 (1), p. 73 – 77. [žiūrėta 2014-03-19]. Prieiga per internetą:

<http://www.gifted.uconn.edu/sem/pdf/Enrichment_Clusters_News.pdf>

75. Revington S. (2001). Authentic learning. [žiūrėta 2014-05-20]. Prieiga per internetą:

<<http://authenticlearning.weebly.com/>>

76. Rule A. C. (2006). Editorial: The components of authentic learning. *Journal of authentic learning*. Nr 1, p. 1 – 10.

77. Rupšienė L. (2000). *Nenoras mokytis – socialinis pedagoginis reiškinys: monografija*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
78. Ruškus J., Žvirdauskas D. (2010). Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paskirčių hierarchija Lietuvoje. *Acta pedagogica vilnensia*. [žiūrėta 2014 – 03 - 13]. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/24/54-68.pdf>
79. Saylik A. (2011). Trečios klasės mokinių kūrybinio rašymo gebėjimai ir jų priklausomybė nuo mokinių mokymosi motyvacijos. *Jaunųjų mokslininkų darbai*. Nr. 4 (33), p. 65 – 71.
80. Sakalauskas G. (2000). *Vaiko teisių apsauga Lietuvoje*. Vilnius: Vaiko teisių informacijos centras.
81. Starkey H. (1996). *Švietimo apie žmogaus teises uždaviniai*. Vilnius: Europos Tarybos informacijos ir dokumentacijos centras.
82. Šalkauskis S. (1992). *Pedagoginiai raštai*. Kaunas: Šviesa.
83. Šiaučiukėnienė L. (1997). *Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas: monografija*. Kaunas: Technologija.
84. Šiaučiukėnienė L., Visockienė O., Talijūnienė P. (2006). *Šiuolaikinės didaktikos pagrindai: vadovėlis*. Kaunas: Technologija.
85. Šliogerienė J. (2008). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų poreikius lemiantys veiksniai. *Santalka*. Filologija. Edukologija. T. 16. Nr. 2, p. 80 – 85.
86. Šliogerienė J. (2007). Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimo ir pripažinimo poreikiai Lietuvos universitetuose. *Santalka*. Edukologija. T. 15. Nr. 2, p. 43 – 52.
87. Šliumpienė G. (2013). Savarankiškas mokymas(is) – stereotipų griūtis mokykloje. *Žvirblių takas. Specialus periodinis leidinys, skirtas ikimokykliniam, priešmokykliniam ir pradiniam ugdymui*. Nr. 2, p. 19 – 24.
88. Šventickas A. (2002). Mokinių mokymosi rezultatų vertinimo psichopedagoginiai pamatai. *Acta paedagogica vilnensia*. Nr. 9, p. 276 – 290.
89. Taylor Ch. (1996). *Autentiškumo etika*. Vilnius: Aidai.
90. Targamadžė V. (2010). Ugdymo ir ugdymosi paradigma bendrojo lavinimo mokyklose: realija ar vizija? *Acta paedagogica vilnensia*. Nr. 24, p. 69 – 77.
91. Vasiliauskas R. (2011). Mokymasis – vertybių ugdymo veiksnys: aksiologinės prasmės įžvalgos. *Acta paedagogica vilnensia*. Nr. 27, p. 79 – 90.
92. Vasiliauskas R. (2005). Mokymo turinio įtaka kuriant mokinio vertybių sistemą. *Pedagogika*. Nr. 77, p. 20 – 25.
93. Vasiliauskas R. (2004). Vertybių integravimas į ugdymo procesą mokykloje. *Pedagogika*. Nr. 74, p. 69 – 73.

94. Vaščenkienė O. (2012). Šiuolaikinio mokymosi apibrėžimas. *Kompetencijų ugdymas: metodinė knyga mokytojiui*. Vilnius. [žiūrėta 2014-01-30]. Prieiga per internetą: <<http://www.ugdome.lt/kompetencijos5-8/wp-content/uploads/2012/03/Finalinis-leidinio-variantas.pdf>>
95. *Vidurinio ugdymo bendrosios programos* (2011). Vilnius.
96. What is authentic teaching? [žiūrėta 2014 – 03 - 01]. Prieiga per internetą: <<http://k20center.ou.edu/authentic>>
97. Zulumskytė A. (2003). Mokyklinės aplinkos samprata ir raiškos aspektai. *Tiltai: Priedas*. Mokslo darbas 18. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
98. Želvys R. (2001). *Švietimo vadybos pagrindai: mokomoji priemonė*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
99. Žukauskienė R. (2007). *Raidos psichologija*. Vilnius: Margi raštai.

PRIEDAI

ANKETA PEDAGOGAMS

Gerbiama(s) pedagoge,

Esu Šiaulių universiteto Edukologijos (specializacija - Vaiko teisių apsaugos vadyba) studijų programos II kurso magistrantė. Rašau baigiamąjį magistro darbą tema „Autentiško mokymo(si) modelis užtikrinat vaikų teisę į kokybišką ugdymą“, todėl atlieku tyrimą, kurio tikslas – išsiaiškinti, ar pedagogai suteikia galimybę mokiniams mokytis autentiškai. Gauti duomenys bus apibendrinti ir panaudoti tik moksliniais tikslais.

Kviečiu Jus užpildyti anketą, kuri yra **anoniminė**, todėl nerašykite nei vardo, nei pavardės. Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo variantą pažymėkite **X** ženklu arba įrašykite savo variantą.

Dėkoju už supratingumą ir bendradarbiavimą!

Jūsų lytis:	Jūsų amžius:	Jūsų darbo stažas:	Jūsų kvalifikacinė kategorija:	Jūs dirbate:		
☐ Moteris;	☐ Iki 25 metų;	☐ Iki 5 metų;	☐ Mokytojas;	☐ Gimnazijoje;		
☐ Vyras;	☐ 26-35 metai;	☐ 6-10 metų;	☐ Vyresnysis mokytojas;	☐ Vidurinėje mokykloje;		
Jūsų pamokose:	☐ 36-45 metai;	☐ 11-15 metų;	☐ Mokytojas metodininkas;	☐ Pagrindinėje mokykloje;		
☐ Savarankiškumas;	☐ 46-55 metai;	☐ 16-20 metų;	☐ Mokytojas ekspertas;			
☐ Atsakomybė;	☐ 56-65 metai;	☐ 21-25 metų;				
☐ Aktyvumas;	☐ 66 ir daugiau.	☐ 26-30 metų;				
☐ Refleksija;		☐ 31-35 metų;				
☐ Poreikis sau pačiam vadovauti;		☐ 36-40 metų;				
☐ Sprendimų priėmimas;		☐ 41 ir daugiau.				
☐ Nepriklausomybė;						
☐ Nebijojimas klausti, rizikuoti, kurti, analizuoti, vertinti, tyrinėti;						
☐ Pasitikėjimas savimi;						
☐ Gebėjimas save motyvuoti;						
☐ Teisė pačiam apsispręsti;						
☐ Mokymosi tikslų ir uždavinių numatymas;						
☐ Mokymosi turinio ir norimo progreso numatymas;						
☐ Mokymosi metodų ir technikų pasirinkimas;						
☐ Mokymosi procedūros (tempo, vietos, laiko) kontroliavimas;						
☐ Savo išmokimo, pasiekimų įvertinimas;						
☐ Savo požiūrio išreiškimas;						
☐ Tarpusavio pagalba mokantis, bendradarbiavimas;						
☐ Abipusė pagarba;						
☐ Individualus kūrybingumas;						
☐ Laisvas, racionalus, kritinis mąstymas;						
☐ Gebėjimas atrinkti ir naudoti tinkamą informaciją;						
☐ Gebėjimas analizuoti ir vertinti informaciją;						
☐ Gebėjimas identifikuoti problemą;						
☐ Plataus požiūrio į problemą turėjimas;						
☐ Ieškojimas problemos sprendimo būdų, remiantis įvairiais šaltiniais;						

Klaidingų nuostatų suvokimas ir gebėjimas jas pakeisti naujomis;	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐

2. Jums mokinys yra (pažymėkite Jums tinkamą teiginį):

- Priklausoma asmenybė ir tik mokytojas atsakingas už tai, ko ir kaip jis bus mokomas;
- Vis labiau savarankiškas organizmas, turintis prigimtinį poreikį ir gebėjimą tobulėti;
- Kita (įrašykite) .....

3. Kokių vertybių ugdymui skiriate didžiausią dėmesį savo darbe su mokiniais (pažymėkite 3 svarbiausias):

- Dorovinių;
- Dvasinių;
- Pilietinių;
- Estetinių;
- Humanistinių;
- Racionalinių;
- Kita (įrašykite) .....

4. Kokius Jūs dažniausiai taikote mokinių pažinimo metodus (įvertinkite kiekvieną teiginį):

	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
Stebėjimas;	☐	☐	☐	☐
Pokalbis, diskusija;	☐	☐	☐	☐
Užduotys ir atliktų darbų įvertinimas (analizės, namų darbai ir kt.);	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐

5. Išranguokite mokinių pažinimo sritis, kurios labiausiai dominuoja Jūsų darbe (nuo 1 iki 5, kai 1 – labai svarbu, 5 – mažiau svarbu; skaičius įrašykite □ šių ženklų vietose):

CHARAKTERIO YPATUMAI (geranoriškumas, palankumas kitiems, empatija, atkaklumas, valia);	☐
POLINKIAI, GABUMAI IR INTERESAI (ką mėgsta, kuo domisi, kokių turi gabumų);	☐
APLINKA (sociokultūrinė, pedagoginė namų aplinka ir kt.);	☐
SOCIALUMAS (draugiškumas, mokėjimas bendrauti ir bendradarbiauti, dalyvavimas bendroje veikloje, atsakomybės jausmas);	☐
MOKYMOSI YPATUMAI (požiūris į mokymąsi, motyvacija, pažintiniai gabumai).	☐

6. Pagal kiekvieną pateiktą teiginį įvertinkite, kaip išvardintos veiklos reiškiasi Jūsų darbe:

	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
Suteikiate mokiniams įvairovę ir galimybę rinktis;	☐	☐	☐	☐
Išsiaiškinate mokymosi būdus, kuriais mokiniai geriausiai mokosi ir labiausiai mėgsta;	☐	☐	☐	☐
Skatinate pačius mokinius labiau pažinti save kaip besimokančiuosius ir suvokti savo vaidmenį mokymosi procese;	☐	☐	☐	☐
Supažindinate mokinius su mokymosi stilių ir jiems palankių mokymosi strategijų įvairove;	☐	☐	☐	☐
Mokote mokinius nusistatyti savo mokymosi būdą, pasirinkti jį atitinkančias strategijas;	☐	☐	☐	☐
Sudarote sąlygas mokiniams daugiau dirbti pagal jų mokymosi stilių atitinkančias strategijas;	☐	☐	☐	☐
Išsiaiškinate, ar darbas, kurį skiriate atlikti klasėje, yra tinkamas pagal sudėtingumą ir tempą kiekvienam mokiniui;	☐	☐	☐	☐
Skiriate užduotis, kurios yra įvairios pagal sudėtingumą, kad sunkiau besimokantieji galėtų pasidžiaugti savo sėkme, o gerai besimokantieji turėtų dingsčių rungtyniauti;	☐	☐	☐	☐
Derinate bent dalį savo pamokų turinio su mokiniais, kad jie turėtų galimybę mokytis to, ko jie nori;	☐	☐	☐	☐

Skatinate ugdytis pagarbą, toleranciją kitų (kitokių) mokinių atžvilgiu;	☐	☐	☐	☐
Skatinate bendradarbiavimu paremtą mokymąsi;	☐	☐	☐	☐
Skatinate individualų mokymąsi ir konkurenciją tarp mokinių;	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)	☐	☐	☐	☐

7. Kas labiausiai lemia mokinių mokymosi motyvaciją Jūsų pamokose (pažymėkite 3 svarbiausius teiginius):

☐ Vaiko asmeninės savybės;	☐ Mokymo/si stilius;
☐ Mokymo turinys;	☐ Teigiamas įvertinimas;
☐ Mokymo metodai;	☐ Realų, gyvenimiškų problemų sprendimas;
☐ Mokymo šaltiniai;	☐ Mokytojo asmenybė;
☐ Mokymo priemonės;	☐ Kita (<i>įrašykite</i>) .....
☐ Mokymo aplinka;	

8. Kokie veiksniai labiau skatina mokinių mokymosi motyvaciją Jūsų pamokose (pažymėkite Jums tinkamą teiginį):

- Išoriniai skatinimai (diplomai, apdovanojimai, pažymiai ir kt.);
- Vidinės paskatos (savigarbos poreikis, noras augti, siekti, sužinoti ir kt.).

9. Įvardinkite bent 2 būdus, kaip Jūs skatinate mokinių mokymosi motyvaciją:

1. ....
2. ....

10. Kokie mokinių mokymosi motyvai labiausiai reiškiasi Jūsų pamokose (įvertinkite kiekvieną teiginį):

	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
SUSIJĘ SU MOKYMO SI REZULTATAIS (pvz., palengvėjimo arba džiaugsmo būsena ką nors išmokus, pagyrimas ir kt.);	☐	☐	☐	☐
SUSIJĘ SU MOKYMO SI TIKSLAIS (pvz., siekimas įgyti žinių ir įgūdžių, išmokti naujų dalykų ir kt.);	☐	☐	☐	☐
SUSIJĘ SU MOKYMO SI PROCESU (pvz., kliūčių nugalėjimas, proto jėgų panaudojimas savo gebėjimams išreikšti ir kt.);	☐	☐	☐	☐
PARTNERYSTĖS (noras palaikyti glaudžius ryšius su kitais);	☐	☐	☐	☐
BENDRADARBIAVIMO (savo vaidmens bei pozicijos grupėje įtvirtinimas, orientacija į bendradarbiavimo su aplinkiniais būdus);	☐	☐	☐	☐
ATEITIES (įgytų žinių svarba ateityje);	☐	☐	☐	☐
SAVIŠVIETOS (orientacija į papildomą žinių įgijimą);	☐	☐	☐	☐
PAŽINTINIAI (pasitenkinimas mokymosi veikla, orientacija į žinių įgijimo būdus);	☐	☐	☐	☐
PRESTIŽO (būti geriausiu mokiniu klasėje ar mokykloje);	☐	☐	☐	☐
LYDERYSTĖS (tikslas dominuoti, pasiekti, garbės, autoriteto sureikšminimas);	☐	☐	☐	☐
SOCIALINIAI (pareiga, atsakomybė, siekis būti pripažintam, gauti atitinkamą atlygį);	☐	☐	☐	☐
SĖKMĖS (kai gauna gerą įvertinimą, pasiekia savo užsibrėžtą tikslą);	☐	☐	☐	☐
PAGYRIMO/ PRIPAŽINIMO (kai mokinys jaučiasi pripažintas mokytojų, turi daug draugų klasėje);	☐	☐	☐	☐
VADOVAVIMO (kai mokinys klasėje tampa formaliu/ neformaliu lyderiu, juo pasitiki bendraklasiai, leidžia jam vadovauti);	☐	☐	☐	☐

NEIGIAMI MOTYVAI (išvengti nemalonumų iš mokytojo, tėvų ar bendraklasių, kurie kils, jeigu blogai mokysis);	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)	☐	☐	☐	☐

11. Kokios mokinių nenoro mokytis priežastys labiausiai pasireiškia Jūsų darbe (pažymėkite 3 svarbiausius teiginius):

- Per platus mokymo turinys;
- Per sunkios programos;
- Mokymo priemonių stoka;
- Netinkama mokymo forma;
- Netinkami mokymo metodai;
- Netinkama mokymo aplinka;
- Netinkama vertinimo sistema;
- Mokslo prestižo stoka;
- Neigiama draugų įtaka;
- Netinkama šeimos aplinka;
- Baimė, nuolatinė įtampa;
- Gabumų stoka;
- Nepasitikėjimas savimi;
- Tinginystė;
- Kita (*įrašykite*) .....

12. Kas, Jūsų manymu, turi didžiausią įtaką mokinių mokymosi motyvacijai (galimas tik vienas atsakymų variantas):

- Šeima;
- Pedagogai;
- Draugai;
- Kita (*įrašykite*) .....

13. Pagal kiekvieną pateiktą teiginį įvertinkite, kaip išvardintos veiklos reiškiasi Jūsų darbe:

	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
Rengiate užduotis, kuriose yra pateikiami keli pasirinkimai ir mokinio prašoma nurodyti teisingą atsakymo variantą;	☐	☐	☐	☐
Žinių vertinimui naudojate testus, klausimynus;	☐	☐	☐	☐
Vertinate mokinius, kai jie pademonstruoja supratimą atlikdami sudėtingesnes užduotis;	☐	☐	☐	☐
Leidžiate mokiniams interpretuoti faktus, mintis, pritaikyti juos ką nors kuriant ir pan.;	☐	☐	☐	☐
Pademonstruojate sektinus modelius ar gerai atliktas užduotis, testus;	☐	☐	☐	☐
Vertinate aiškiai apibrėžtą žinių kiekį;	☐	☐	☐	☐
Vertinate užduotis, kuriose atsispindi realios, gyvenimiškos situacijos;	☐	☐	☐	☐
Vertinate tai, ką mokinys išmoksta atmintinai, pagal parinktus klausimus;	☐	☐	☐	☐
Vertinate kritinį, vertinamąjį mąstymą, kai mokinys klausinėja, tyrinėja, analizuoja;	☐	☐	☐	☐
Jūs kontroliuojate vertinimą;	☐	☐	☐	☐
Suteikiate galimybę mokiniams patiems save įsivertinti;	☐	☐	☐	☐
Su mokiniu dalinatės atsakomybe už vertinimą;	☐	☐	☐	☐
Akcentuojate laipsnišką pažangos vertinimą;	☐	☐	☐	☐
Ugdymo procesą koreguojate atsižvelgdama(s) į mokinių pasiekimus;	☐	☐	☐	☐
Jei mokinys užduotį atliko prastai, suteikiate galimybę ją atlikti iš naujo, kol pasieks jo mokymosi lygiui tinkamus rezultatus;	☐	☐	☐	☐
Akcentuojate, kad mokymasis turi vykti be klaidų;	☐	☐	☐	☐
Akcentuojate, kad pažymys visapusiškai atspindi tai, ką mokinys tikrai moka ir sugeba;	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)	☐	☐	☐	☐

14. Kaip mokinius skatinate siekti asmeninės pažangos (pažymėkite Jums tinkamus teiginius):

- Mokantis papildomai;
- Mokantis tik tai, kas užduota;
- Ieškant reikiamos informacijos
- Dalyvaujant projektuose, konkursuose;
- Kita (*įrašykite*) .....

savarankiškai;

15. Mokinius apie savo dalyko vertinimo tvarką informuojate (galimi keli atsakymų variantai):

- Mokslo metų pradžioje;
- Vaikai nežino vertinimo tvarkos;
- Primenama kiekvieną pamoką;
- Kita (*įrašykite*) .....
- Akcentuojama mokslo metų eigoje;
- Vaikai patys dalyvauja kuriant vertinimo

tvarką;

16. Kokius vertinimo būdus Jūs naudojate pamokose (galimi keli atsakymų variantai):

- Pažymys (10 balų sistema);
- Komentarai raštu;
- Kaupiamasis balas;
- Įskaita;
- Komentarai žodžiu;
- Kita (*įrašykite*) .....

17. Kaip dažnai Jūs vertinate kiekvieną mokinį (pažymėkite Jums tinkamą teiginį):

- Kiekvieną pamoką;
- Kartą per mėnesį;
- Kiekvieną dieną;
- Kartą per pusmetį;
- Kartą per savaitę;
- Kita (*įrašykite*) .....

18. Ką mokiniai gali pasirinkti Jūsų pamokose (įvertinkite kiekvieną teiginį):

	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
Užduoties atlikimo būdus (pvz., raštu ar žodžiu);	○	○	○	○
Užduoties atlikimo eigą (pvz., užduotį atlikti kitu būdu nei tai siūlo mokytojas);	○	○	○	○
Mokymosi tempą (pvz., pagal individualius gebėjimus nustatoma mokymosi medžiagos apimtis ir skirtas laikas užduočiai atlikti);	○	○	○	○
Mokymosi formas (pvz., individualiai ar bendradarbiaujant);	○	○	○	○
Mokymosi metodus (pvz., pasakojimas, demonstravimas ir kt.);	○	○	○	○
Mokymosi turinį (pvz., tai, ko bus mokoma pamokoje);	○	○	○	○
Mokymosi stilių (pvz., mokytiis priimtinu būdu);	○	○	○	○
Skirtingo sudėtingumo klausimus bei užduotis;	○	○	○	○
Kita (<i>įrašykite</i>)	○	○	○	○

19. Kokie veiksniai, Jūsų manymu, turi įtakos mokinių atsakingumo ugdymui mokykloje (pažymėkite

3 svarbiausius teiginius):

- Galimybės laisvai pasirinkti;
- Mokymas planuoti savo laiką ir veiklą;
- Pozityvūs santykiai tarp mokytojų ir mokinių;
- Mokymas gerbti kitų nuomonę;
- Teigiami paskatinimai;
- Mokymas visur ir visada atsakyti už savo žodžius, veiksmus, poelgius;
- Mokinių nuomonės gerbimas;
- Kita (*įrašykite*) .....
- Mokymas spręsti problemas;
- Mokymas įveikti sunkumus;
- Mokymas vertinti situaciją;

20. Mokiniai į Jus kreipiasi:

21. Jūs į mokinius kreipiatės:

○ Žodžiu „Mokytojau“;	○ Vardu;
-----------------------	----------

☐ Vardu;	☐ Pavarde;
☐ Pavarde;	☐ Pravarde;
☐ Pravarde;	☐ Tiesiog žodžiu „Tu“;
☐ Žodžiu „Tu“;	☐ Kita (<i>įrašykite</i>) .....
☐ Žodžiu „Jūs“;	
☐ Kita (<i>įrašykite</i>)	

22. Pagal kiekvieną pateiktą teiginį įvertinkite, kaip išvardintos mokinių veiklos, reiškiasi Jūsų darbe:

	Visada	Dažnai	Retai	Niekada
Imituoja tam tikras edukacines situacijas;	☐	☐	☐	☐
Analizuoja konkrečius praktinius atvejus;	☐	☐	☐	☐
Kuria inovatyvius žinias;	☐	☐	☐	☐
Diskutuoja;	☐	☐	☐	☐
Pateikia savo pavyzdžius;	☐	☐	☐	☐
Atpažįsta informaciją skirtingose situacijose;	☐	☐	☐	☐
Mokiniai moko vieni kitus;	☐	☐	☐	☐
Bendrauja ir bendradarbiauja keičiantis nuomonėmis tarpusavyje;	☐	☐	☐	☐
Patys randa informaciją, naudoja informacijos šaltinius, perdirba, pritaiko, palygina, derina;	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)	☐	☐	☐	☐

23. Kokio pobūdžio dažniausiai būna Jūsų pamokos (pažymėkite tinkamą teiginį):

☐ Teorinio pobūdžio;	☐ Mišraus;
☐ Praktinio pobūdžio;	☐ Kita (<i>įrašykite</i>) .....

24. Kokie ugdymo metodai labiausiai dominuoja Jūsų pamokose (galimi keli atsakymų variantai):

☐ Aiškinimai;	☐ Darbas su vadovėliu;
☐ Darbas grupėse/ porose;	☐ Konferencijos;
☐ Klausinėjimai;	☐ Rašymai/ skaitymai;
☐ Kūrybinės užduotys, projektai;	☐ „Norų – nenorų“ metodas;
☐ Demonstravimai;	☐ „Apskritasis stalas“;
☐ „Minčių lietus“;	☐ „Blyksnis“;
☐ Pasakojimai/ atpasakojimai;	☐ Žaidimai vaidmenimis;
☐ Diskusijos;	☐ Kita (<i>įrašykite</i>) .....

25. Dažniausiai dominuojantis Jūsų vaidmuo pamokose yra (pažymėkite tik vieną atsakymų variantą):

- Klasės viršininkas, žinių dalintojas;
- Mokinio pagalbininkas, patarėjas, konsultantas;
- Kita (*įrašykite*) .....

26. Mokydama(s) orientuojatės į (galimas tik vienas atsakymų variantas):

- Tik vieno dalyko mokymą (pvz., siekiant išmokyti matematikos ar filosofijos), akcentuojant informacijos gavimą;

○ Turinio integravimą, kai mokymo aplinka panaši į taikymo procesą realiame pasaulyje (pvz. elektros taupymas, miesto valdymas);

○ Kita (*įrašykite*) .....

27. Mokymas dažniausiai organizuojate (galimas tik vienas atsakymų variantas):

○ Klasėje, bibliotekoje ar laboratorijoje;

○ Įvairiose vietose (nebūtinai klasėje, gali net ir už mokyklos ribų);

○ Kita (*įrašykite*) .....

28. Jūsų pamokose mokiniai labiau remiasi (pažymėkite Jums tinkamą teiginį):

○ Ankstesne mokymosi patirtimi;

○ Naujai įgytomis žiniomis;

○ Kita (*įrašykite*) .....

29. Jūsų pamokose mokiniai pirmenybę teikia (pažymėkite Jums tinkamą teiginį):

○ Informacijos atgaminimui, klausymui, stebėjimui;

○ Naujų žinių kūrimui, veiksmui;

○ Kita (*įrašykite*) .....

30. Kokius atstovus pakviečiate į savo pamokas temai paaiškinti ar ją papildyti (pažymėkite Jums tinkamus teiginius):

○ Kitos srities mokytojus;

○ Studentus;

○ Kitų sričių specialistus;

○ Dėstytojus;

○ Kitų mokyklų mokinius;

○ Nieko nepakviečiate;

○ Vyresnių klasių mokinius;

○ Kita (*įrašykite*) .....

AČIŪ UŽ ATSAKYMUS!!!

ANKETA MOKSLEIVIAMS

Miela(s) moksleivi,

Esu Šiaulių universiteto Edukologijos (specializacija - Vaiko teisių apsaugos vadyba) studijų programos II kurso magistrantė. Rašau baigiamąjį magistro darbą tema „Autentiško mokymo(si) modelis užtikrinat vaikų teisę į kokybišką ugdymą“, todėl atlieku tyrimą, kurio tikslas – išsiaiškinti, ar pedagogai suteikia mokiniams galimybę mokytis autentiškai.

Kviečiu Tave užpildyti šią anketą, kuri yra **anoniminė**, todėl nerašyk nei vardo, nei pavardės. Tavo nuomonę atitinkanti atsakymo...

Tavo lytis:

- Moteris;
 Vyras;

Tavo amžius:

(rašyk)

.....

Klasė, kurioje mokaisi:

- 8 klasė;
 9 klasė;
 10 klasė;

Mokykla, kurioje mokaisi:

- Gimnazija;
 Vidurinė mokykla;
 Pagrindinė mokykla;

Atsakomybė;	☐	☐	☐	☐
Aktyvumas;	☐	☐	☐	☐
Refleksija (apmąstymai);	☐	☐	☐	☐
Poreikis sau pačiam vadovauti;	☐	☐	☐	☐
Sprendimų priėmimas;	☐	☐	☐	☐
Nepriklausomybė (laisvė);	☐	☐	☐	☐
Nebijojimas klausti, rizikuoti, kurti, analizuoti, vertinti, tyrinėti;	☐	☐	☐	☐
Pasitikėjimas savimi;	☐	☐	☐	☐
Gebėjimas save motyvuoti (skatinti);	☐	☐	☐	☐
Teisė pačiam apsispręsti;	☐	☐	☐	☐
Mokymosi tikslų ir uždavinių numatymas;	☐	☐	☐	☐
Mokymosi turinio (ko bus mokomasi) numatymas;	☐	☐	☐	☐
Mokymosi metodų (būdų) pasirinkimas;	☐	☐	☐	☐
Mokymosi tempo, vietos, laiko kontroliavimas;	☐	☐	☐	☐
Savo išmokimo, pasiekimų įvertinimas;	☐	☐	☐	☐
Savo požiūrio išreiškimas;	☐	☐	☐	☐
Tarpusavio pagalba mokantis, bendradarbiavimas;	☐	☐	☐	☐
Abipusė pagarba;	☐	☐	☐	☐
Kūrybingumas;	☐	☐	☐	☐
Laisvas, racionalus, kritinis mąstymas;	☐	☐	☐	☐
Gebėjimas atrinkti ir naudoti tinkamą informaciją;	☐	☐	☐	☐
Gebėjimas analizuoti ir vertinti informaciją;	☐	☐	☐	☐
Gebėjimas atpažinti problemą;	☐	☐	☐	☐
Plataus požiūrio į problemą turėjimas;	☐	☐	☐	☐
Ieškojimas problemos sprendimo būdų, remiantis įvairiais šaltiniais;	☐	☐	☐	☐
Klaidingų nuostatų suvokimas ir gebėjimas jas pakeisti naujomis;	☐	☐	☐	☐
Kita (rašykite)	☐	☐	☐	☐

2. Šiuo metu save apibūdinti galėtum kaip (pažymėk Tau tinkamą variantą):

- Priklausomą asmenybę, nes tik mokytojas atsakingas už tai, ko ir kaip bus mokoma(s);

- Vis labiau savarankišką asmenybę, turinčią prigimtinį poreikį ir gebėjimą tobulėti;
- Kita (*įrašyk*) .....

3. Kokių vertybių ugdymui Tavo mokytojai skiria didžiausią dėmesį (pažymėk 3 svarbiausias):

- Dorovinių (apimančių visą žmogų, jo santykį su kitu žmogumi, rūpinimąsi savo ir kitų gerove);
- Dvasinių (sąžiningumą, jautrumą, tikėjimą);
- Pilietinių (toleranciją, savarankiškumą, iniciatyvumą, pasitikėjimą);
- Estetinių (grožį, jausmus);
- Humanistinių (gerovę, lygybę, teisingumą, žmogiškumą);
- Racionalinių (protą, mąstymą, sugebėjimus);

4. Pagal kiekvieną pateiktą teiginį įvertink, kokios veiklos dažniausiai būdingos Tavo mokytojams:

	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
Suteikia Tau įvairovę ir galimybę rinktis;	○	○	○	○
Išsiaiškina mokymosi būdus, kuriais Tu geriausiai mokaisi ir labiausiai mėgsti;	○	○	○	○
Skatina Tave labiau pažinti save kaip besimokantįjį;	○	○	○	○
Supažindina Tave su mokymosi stilių (būdų) įvairove;	○	○	○	○
Moko Tave nusistatyti savo mokymosi būdą;	○	○	○	○
Sudaro sąlygas Tau daugiau dirbti pagal savo mokymosi stilių;	○	○	○	○
Išsiaiškina, ar darbas, kurį skiria atlikti klasėje, yra Tau tinkamas pagal sudėtingumą ir tempą;	○	○	○	○
Skiria užduotis, kurios yra įvairios pagal sudėtingumą, kad sunkiau besimokantieji galėtų pasidžiaugti savo sėkme, o gerai besimokantieji turėtų dingsčių rungtyniauti;	○	○	○	○
Derina bent dalį savo pamokų turinio su Tavimi, kad turėtum galimybę mokytis to, ko nori;	○	○	○	○
Skatina Tave ugdytis pagarbą, toleranciją kitų (kitokių) mokinių atžvilgiu;	○	○	○	○
Skatina bendradarbiavimu paremtą mokymąsi;	○	○	○	○
Skatina individualų mokymąsi ir konkurenciją tarp mokinių;	○	○	○	○

5. Kokio pobūdžio pamokos Tau labiausiai patinka (pažymėk Tau tinkamą teiginį):

- Teorinio;
- Praktinio;
- Mišraus (ir teorinio, ir praktinio);
- Kita (*įrašyk*) .....

6. Tau mokytis (pasirink vieną atsakymų variantą ir jį pagrįsk):

- Patinka, nes .....
- Kartais patinka, kartais nepatinka, nes .....
- Nepatinka, nes .....

7. Kas labiausiai lemia Tavo poreikį mokytis (pažymėk 3 svarbiausius teiginius):

- Asmeninės savybės;
- Mokymo turinys (tai, ko yra mokomasi);
- Mokymo metodai (būdai);
- Mokymo šaltiniai;
- Mokymo priemonės;
- Mokymo aplinka;
- Mokymo/si stilius;
- Teigiamas įvertinimas;
- Realų, gyvenimiškų problemų sprendimas;
- Mokytojo asmenybė;
- Kita (*įrašyk*) .....

8. Kokie veiksniai labiau skatina Tave mokytis (pažymėk Tau tinkamą teiginį):

- Išoriniai skatinimai (diplomai, apdovanojimai, pažymiai ir kt.);
- Vidinės paskatos (savigarbos poreikis, noras augti, siekti, sužinoti ir kt.).

9. Įvardink bent 2 būdus, kaip mokytojai skatina Tave mokytis:

1. ....
2. ....

21. Kokie mokymosi motyvai Tau dažniausiai būdingi (įvertink kiekvieną teiginį):

	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
Palengvėjimo arba džiaugsmo būseną ką nors išmokus, pagyrimas;	☐	☐	☐	☐
Siekimas įgyti žinių ir įgūdžių, išmokyti naujų dalykų;	☐	☐	☐	☐
Kliūčių nugalėjimas;	☐	☐	☐	☐
Noras palaikyti glaudžius ryšius su kitais;	☐	☐	☐	☐
Savo vaidmens bei pozicijos grupėje įtvirtinimas;	☐	☐	☐	☐
Įgytų žinių svarba ateityje;	☐	☐	☐	☐
Orientacija į papildomą žinių įgijimą;	☐	☐	☐	☐
Pasitenkinimas mokymosi veikla;	☐	☐	☐	☐
Noras būti geriausiu mokiniu klasėje ar mokykloje;	☐	☐	☐	☐
Tikslas dominuoti;	☐	☐	☐	☐
Pareiga, atsakomybė, siekis būti pripažintam;	☐	☐	☐	☐
Siekimas gauti gerą įvertinimą, pasiekti savo užsibrėžtą tikslą;	☐	☐	☐	☐
Pripažinimo jausmas iš mokytojų pusės, turėjimas daug draugų klasėje;	☐	☐	☐	☐
Noras tapti klasėje formaliu/ neformaliu lyderiu, kai labiau pasitiki bendraklasiais, leidžia vadovauti;	☐	☐	☐	☐
Siekimas išvengti nemalonumų iš mokytojo, tėvų ar bendraklasių, kurie kils, jeigu blogai mokysis;	☐	☐	☐	☐
Kita (įrašykite)	☐	☐	☐	☐

22. Kokios Tau būdingos nenoro mokytis priežastys (pažymėk 3 svarbiausias):

- Per platus mokymo turinys (tai, ko yra mokoma);
- Per sunkios mokymo programos;
- Mokymo priemonių stoka;
- Netinkama mokymo forma (individuali ar grupinė);
- Netinkami mokymo metodai (būdai);
- Netinkama mokymo aplinka;
- Netinkama vertinimo sistema;
- Mokslo prestižo stoka;
- Neigiama draugų įtaka;
- Netinkama šeimos aplinka;
- Baimė, nuolatinė įtampa;
- Gabumų stoka;
- Nepasitikėjimas savimi;
- Tinginystė;
- Kita (įrašyk) .....

23. Kas daro didžiausią įtaką Tavo mokymuisi (galimas tik vienas atsakymų variantas):

- Šeima;
- Pedagogai;
- Draugai;
- Kita (įrašyk) .....

24. Pagal kiekvieną pateiktą teiginį įvertink, kokios veiklos dažniausiai būdingos Tavo mokytojams:

	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
Rengia užduotis, kuriose yra pateikiami keli pasirinkimai ir Tavęs prašoma nurodyti teisingą atsakymo variantą;	☐	☐	☐	☐

Tavo žinių vertinimui naudoja testus, klausimynus;	☐	☐	☐	☐
Vertina Tave, kai atlieki sudėtingesnes užduotis;	☐	☐	☐	☐
Leidžia Tau interpretuoti faktus, mintis, pritaikyti juos ką nors kuriant;	☐	☐	☐	☐
Pademonstruoja gerai atliktas užduotis, testus;	☐	☐	☐	☐
Vertina aiškiai apibrėžtą žinių kiekį;	☐	☐	☐	☐
Vertina užduotis, kuriose atsispindi realios, gyvenimiškos situacijos;	☐	☐	☐	☐
Vertina tai, ką Tu išmoksti atmintinai, pagal parinktus klausimus;	☐	☐	☐	☐
Vertina kai Tu klausinėji, tyrinėji, analizuoji;	☐	☐	☐	☐
Kontroliuoja vertinimą;	☐	☐	☐	☐
Suteikia galimybę Tau pačiai/ pačiam save įsivertinti;	☐	☐	☐	☐
Su Tavimi dalinasi atsakomybe už vertinimą;	☐	☐	☐	☐
Akcentuoja laipsnišką pažangos vertinimą;	☐	☐	☐	☐
Ugdymo procesą koreguoja atsižvelgdama(s) į Tavo pasiekimus;	☐	☐	☐	☐
Jei Tu užduotį atlikai prastai, suteikia galimybę ją atlikti iš naujo, kol pasieksi savo mokymosi lygiui tinkamus rezultatus;	☐	☐	☐	☐
Akcentuoja, kad Tavo mokymasis turi vykti be klaidų;	☐	☐	☐	☐
Akcentuoja, kad pažymys visapusiškai atspindi tai, ką Tu tikrai moki ir sugebi;	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)	☐	☐	☐	☐

25. Esu patenkinta(s) savo mokymosi rezultatais (pasirink vieną atsakymų variantą ir jį pagrįsk):

- Taip, nes .....
- Kartais patenkintas, kartais nepatenkintas, nes .....
- Ne, nes .....

26. Kaip Tu sieki asmeninės pažangos (pažymėk Tau tinkamus teiginius):

- Mokantis papildomai;
- Mokantis tik tai, kas užduota;
- Ieškant reikiamos informacijos
- Dalyvaujant projektuose, konkursuose;
- Kita (*įrašyk*) .....

savarankiškai;

27. Kaip mokytojai nustato ir įvertina Tavo daromą pažangą (pažymėk Tau tinkamą teiginį):

- Tavo mokymosi pasiekimus lygina su ankstesniais Tavo pasiekimais;
- Tavo ir kitų vaikų pasiekimus lygina tarpusavyje;
- Kita (*įrašyk*) .....

28. Kada mokytojai Tave informuoja apie savo dalyko vertinimo tvarką (galimi keli atsakymų variantai):

- Mokslo metų pradžioje;
- Primena kiekvieną pamoką;
- Akcentuoja mokslo metų eigoje;
- Tu pati(s) dalyvauji kuriant vertinimo
- Tu nežinai vertinimo tvarkos;
- Kita (*įrašyk*) .....

tvarką;

29. Kokius vertinimo būdus Tavo mokytojai naudoja pamokose (galimi keli atsakymų variantai):

- Pažymys (10 balų sistema);
- Kaupiamasis balas;
- Komentaras žodžiu;
- Komentaras raštu;

- Įskaita;
- Kita (*įrašyk*) .....

30. Kaip dažnai mokytojai Tave vertina (pažymėk Tau tinkamą teiginį):

- Kiekvieną pamoką;
- Kartą per mėnesį;
- Kiekvieną dieną;
- Kartą per pusmetį;
- Kartą per savaitę;
- Kita (*įrašyk*) .....

31. Ką Tu gali pasirinkti pamokose (įvertink kiekvieną teiginį):

	Visada	Dažnai	Kartais	Niekada
Užduoties atlikimo būdus (pvz., raštu ar žodžiu);	☐	☐	☐	☐
Užduoties atlikimo eigą (pvz., užduotį atlikti kitu būdu nei tai siūlo mokytojas);	☐	☐	☐	☐
Mokymosi tempą (pvz., pagal individualius gebėjimus nustatoma mokymosi medžiagos apimtis ir skirtas laikas užduočiai atlikti);	☐	☐	☐	☐
Mokymosi formas (pvz., individualiai ar bendradarbiaujant);	☐	☐	☐	☐
Mokymosi metodus (pvz., pasakojimas, demonstravimas ir kt.);	☐	☐	☐	☐
Mokymosi turinį (pvz., tai, ko bus mokoma pamokoje);	☐	☐	☐	☐
Mokymosi stilių (pvz., mokytiis priimtinu būdu);	☐	☐	☐	☐
Skirtingo sudėtingumo klausimus bei užduotis;	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašyk</i>)	☐	☐	☐	☐

32. Kokie veiksniai Tau turi įtakos atsakingumo ugdymui mokykloje (pažymėk 3 svarbiausius):

- Galimybės laisvai pasirinkti;
- Mokymas planuoti savo laiką ir veiklą;
- Pozityvūs santykiai tarp Tavęs ir mokytojų;
- Mokymas gerbti kitų nuomonę;
- Teigiami paskatinimai;
- Mokymas visur ir visada atsakyti už savo žodžius, veiksmus, poelgius;
- Tavo nuomonės gerbimas;
- Kita (*įrašykite*) .....
- Mokymas spręsti problemas;
- Mokymas įveikti sunkumus;
- Mokymas vertinti situaciją;

33. Į mokytojus Tu kreipiesi:

23. Mokytojai į Tave kreipiasi:

○ Žodžiu „Mokytojau“;	○ Vardu;
○ Vardu;	○ Pavarde;
○ Pavarde;	○ Pravarde;
○ Pravarde;	○ Tiesiog žodžiu „Tu“;
○ Žodžiu „Tu“;	○ Kita (<i>įrašykite</i>) .....
○ Žodžiu „Jūs“;	
○ Kita (<i>įrašykite</i>)	

24. Pagal kiekvieną pateiktą teiginį įvertink, kokia veikla dažniausiai užsiimi pamokose:

	Visada	Dažnai	Retai	Niekada
Imituoji (atlikinėji) tam tikras situacijas;	☐	☐	☐	☐
Analizuoji konkrečius praktinius atvejus;	☐	☐	☐	☐
Kuri inovatyvias (naujas) žinias;	☐	☐	☐	☐

Diskutuoji;	☐	☐	☐	☐
Pateiki savo pavyzdžius;	☐	☐	☐	☐
Atpažįsti informaciją skirtingose situacijose;	☐	☐	☐	☐
Mokiniai moko vieni kitus;	☐	☐	☐	☐
Bendrauji ir bendradarbiauji keičiantis nuomonėmis tarpusavyje;	☐	☐	☐	☐
Pati(s) randi informaciją, naudoji informacijos šaltinius, perdirbi, pritaikai, palygini, derini;	☐	☐	☐	☐
Kita (<i>įrašykite</i>)	☐	☐	☐	☐

25. Kokio pobūdžio dažniausiai būna Tavo pamokos (pažymėk tinkamą teiginį):

- Teorinio;
- Praktinio;
- Mišraus (ir teorinio, ir praktinio);
- Kita (*įrašyk*) .....

26. Kokie ugdymo metodai daugiausiai naudojami Tavo pamokose (galimi keli atsakymų variantai):

- Aiškinimai;
- Darbas grupėse/ porose;
- Klausinėjimai;
- Kūrybinės užduotys, projektai;
- Demonstravimai;
- „Minčių lietus“ (pagal temą mokytojas ragina pareikšti kuo daugiau minčių);
- Pasakojimai/ atpasakojimai;
- Diskusijos;
- Darbas su vadovėliu;
- Konferencijos;
- Rašymai/ skaitymai;
- „Norų – nenorų“ metodas (mokinio nuomonės išklausymas);
- „Apskritasis stalas“ (mokiniai paeiliui apibendrina tai, kas buvo nagrinėta pamokoje);
- „Blyksnis“ (kiekvienas mokinys pasako savo nuomonę nagrinėjamu klausimu, tačiau jam leidžiama kalbėti ne ilgiau nei pusę minutės);
- Žaidimai vaidmenimis;
- Kita (*įrašyk*) .....

27. Tau mokytojas yra (pažymėk tik vieną atsakymų variantą):

- Klasės viršininkas, žinių dalintojas;
- Pagalbininkas, patarėjas, konsultantas;
- Kita (*įrašyk*) .....

28. Dažniausiai Tu mokaisi (galimas tik vienas atsakymų variantas):

- Gaunant informaciją;
- Pritaikant informaciją;
- Kita (*įrašyk*) .....

29. Dažniausiai Tavo mokymasis vyksta (galimas tik vienas atsakymų variantas):

- Klasėje, bibliotekoje ar laboratorijoje;

- Nebūtinai klasėje, gali net ir už mokyklos ribų (pvz., kitoje institucijoje);
- Kita (*įrašyk*) .....

30. Mokantis Tu labiau vertini (pažymėk Tau tinkamą teiginį):

- Ankstesnę mokymosi patirtį;
- Naujai įgytas žinias;
- Kita (*įrašyk*) .....

31. Mokantis Tu pirmenybę teiki (pažymėk Tau tinkamą teiginį):

- Informacijos atgaminimui, klausymui, stebėjimui;
- Naujų žinių kūrimui, veiksmui;
- Kita (*įrašyk*) .....

32. Kokius atstovus Tavo mokytojai pakviečia į pamokas temai paaiškinti ar ją papildyti (pažymėk Tau tinkamus teiginius):

○ Kitos srities mokytojus;	○ Studentus;
○ Kitų sričių specialistus;	○ Dėstytojus;
○ Kitų mokyklų mokinius;	○ Nieko nepakviečia;
○ Vyresnių klasių mokinius;	○ Kita (<i>įrašyk</i>) .....

AČIŪ UŽ ATSAKYMUS!!!

Miela(s) moksleivi,

Esu Lina Kudriavcevaitė, Šiaulių universiteto Edukologijos (specializacija - vaiko teisių apsaugos vadyba) studijų programos II kurso magistrantė. Atlieku tyrimą, kurio tikslas – išsiaiškinti, ar pedagogai suteikia mokiniams galimybę mokytis autentiškai. Todėl kviečiu Tave užpildyti anketą, kuri yra *anoniminė*, ir išreikšti savo nuomonę. *Tai nėra žinių patikrinimas, tiesiog gauti duomenys bus apibendrinti ir panaudoti tik moksliniais tikslais.*

Dėkoju už supratingumą ir bendradarbiavimą!

ANKETĄ RASITE KOMPIUTERYJE SUVEDEŽ ŠĮ INTERNETINĮ ADRESĄ:

www.manoapklausa.lt/apklausa/561521516

Gerbiama(s) pedagoge,

Esu Lina Kudriavcevaitė, Šiaulių universiteto Edukologijos (specializacija - vaiko teisių apsaugos vadyba) studijų programos II kurso magistrantė. Rašau baigiamąjį magistro darbą tema „Autentiško mokymo(si) vertinimas užtikrinat vaikų teisę į kokybišką ugdymą (Radviliškio rajono atvejis)“, todėl atlieku tyrimą, kurio tikslas – išsiaiškinti, ar pedagogai suteikia mokiniams galimybę mokytis autentiškai. Todėl kviečiu Jus užpildyti anketą, kuri yra **anoniminė**. Gauti duomenys bus apibendrinti ir panaudoti tik moksliniais tikslais.

Dėkoju už supratingumą ir bendradarbiavimą!

ANKETĄ RASITE KOMPIUTERYJE SUVEDE ŠĮ INTERNETINĮ ADRESĄ:

www.manoapklausa.lt/apklausa/563891954

Mokinių mokymosi motyvacijos skatinimas: mokytojų nuomonė (N=116)

Kategorijos	Subkategorijos	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Žodžiu	Tiesiog žodžiu	4	„Paskatinu žodžiu“. „Žodinis teigiamas įvertinimas“. „Mokinių žodinis paskatinimas (pagyrimas, atsakingos veiklos skyrimas)“.
	Patarimais	3	„Patariu“. „Patariu tada, kai mokinys sustoja, nebežino ką ir kaip daryti (užvedu „ant kelio“)“. „Tai, ką sužino, išmoksta, reikalinga ir dėl bendro išprusimo“.
	Pagiriamasis žodis	22	„Pagiriamasis žodis“. „Gražiais žodžiais“. „Pagyrimai“. „Pagyrimas visų akivaizdoje“.
	Pokalbiai	3	„Pokalbiu apie ateities perspektyvas“. „Pokalbiai su mokiniu apie jų ateities planus“. „Bendravimas, jaunimui aktualiomis temomis, sujungiant juos į mokymosi turinį“.
	Išaiškinimas	3	„Naudos ir reikalingumo išaiškinimas“. „Reikalingumo išaiškinimas“. „Stengiuosi paaiškinti, kad tai naudinga jam bus ir ateityje“.
Pagalba mokymesi	Tiesiog pagalba	6	„Pagalba“. „Padedu“. „Pagalba silpniesiems“. „Pagalba mokantis“. „Papildomu mokymu“.
	Mokymo formos	3	„Mokymo formų įvairovė“. „Mokymasis žaidimo forma“. „Mokymo formomis“.
	Mokymo metodai	9	„Mokymo metodų įvairovė“. „Aktyvūs mokymo(si) metodai“. „Naudoju įvairius mokymo(si) metodus“. „Mokymo metodai“. „Naudoju įvairius mokymo(si) metodus (IT, projektinė, kūrybinė veiklos)“. „Nuolat atnaujinu mokymo(si) metodus“.
	Mokymosi stilius	5	„Parenku jiems priimtina mokymosi stilių“. „Priimtinas stilius“. „Nuolat atnaujinu mokymo (si) būdus“. „Naudoju įvairius mokymo(si) stilius“. „Mokymo/si stilius“.
	Mokymo priemonės	2	„Naudoju įvairias mokymo(si) priemones“. „Mokymo priemonės“.
	Užduočių parinkimas	13	„Konkrečių užduočių formulavimas“. „Užduočių parinkimas“. „Aiškinu, kaip teorines žinias pritaikyti kasdieniniame gyvenime“. „Aiškinu, kaip teorines žinias pritaikyti“. „Suteikiu daugiau užduočių“. „Kūrybinėmis užduotimis“. „Įdomesne veikla ar užduotimis“. „Individualios užduotys“. „Atlikti užduotis pagal savo gebėjimus“. „Užduočių diferencijavimas“. „Užduočių pasirinkimas“.
	Mokymo turinys	2	„Keičiu mokymo turinį“. „Mokymo turinys“.
	Mokymo šaltiniai	1	„Mokymo šaltiniai“.
	Mokymo aplinka	5	„Mokymo aplinka“. „Kuriu saugią ir draugišką aplinką kiekvienam mokiniui“. „Liberalus požiūris klaseje ir mokyme“. „Teigiamu požiūriu į mokinio pastangas“. „Sėkmės pajautimas“.
	Sudominimu	6	„Įvairovės suteikimas pamokose“. „Kūrybinėmis pamokomis“. „Įdomios pamokos“. „Sudominimu mokomąja medžiaga“. „Sudominimu“.
	Po pamokų	2	„Pagalba besimokant po pamokų“. „Pagalba pertraukų metu“.
	Bendradarbiavimu	7	„Skatinu bendradarbiauti tarpusavyje“. „Grupinis darbas“. „Bendradarbiauti“.
	Atsižvelgimas į mokinio poreikius	6	„Atsižvelgiu į kiekvieno mokinio poreikius ir individualius gebėjimus“. „Mokinių nuomonės ir poreikių iš klausymas“. „Skatinu savo mokymosi tikslų suvokimą“. „Vaiko asmeninės savybės“. „Mokinių poreikiai“. „Pastebiu kiekvieno mokinio daromą pažangą“.

Pavyzdžiais	Gyvenimiški pavyzdžiai	5	„Gyvenimiškais pavyzdžiais“. „Realių, gyvenimiškų problemų sprendimas“. „Dėstomo dalyko ryšys su realybe“. „Įdomi, aktuali ir praktiška informacija, glaudžiai susijusi su gyvenimiška patirtimi“.
	Teigiamais pavyzdžiais	1	„Teigiamų pavyzdžių principu“.
	Tiesiog pavyzdžiais	2	„Pavyzdžių parodymas“. „Pavyzdžiais“.
Apdovanojimai	Tiesiog apdovanojimais	6	„Apdovanojimai“.
	Diplomai	4	„Diplomai“. „Taikau padėkos būdus: pažymėjimai, diplomai ir kt.“. „Padėka diplomu“.
	Lipdukai	11	„Už atliktus darbus atitinkamas lipdukas“.
	Atlygiu	11	„Atlygiu“.
	Kortelės	1	„Pagiriamoji kortelė“.
	Nominacijos	1	„Nominacijos“.
	Saldainiai	1	„Saldainiai“.
	Padėkos raštai	1	„Padėkos raštai“.
Veikla	Dalyvavimas renginiuose	5	„Mokinių skatinimas dalyvauti įvairiuose konkursuose“. „Galimybė dalyvauti įvairiuose renginiuose: konferencijose, ekskursijose ir pan.“. „Galimybė dalyvauti renginiuose“. „Karjeros perspektyva“. „Žaidimais“.
	Išvykomis	5	„Popiete“. „Išvyka“ „Gerai besimokantiems - gale mokslo metų – ekskursija“.
Vertinimu	Savęs įsivertinimu	1	„Savęs įsivertinimo įvairūs būdai“.
	Tiesiog vertinimu	14	„Vertinimu“. „Įvertinimu“. „Visada įvertinu jų pastangas“. „Konkrečiu vertinimu“. „Teigiamu vertinimu“. „Mokinių vertinimas už pastangas“. „Visada įvertinu jų pastangas“.
	Neformaliu vertinimu	2	„Neformalus pažangos vertinimas“. „Neformalus vertinimas“.
	Pažymiais	9	„Pažymiais“. „Teigiamu pažymiu“. „Pažymius rašau dažniau“. „Galimybė išsitaityti blogą pažymį“. „Aukštesniu balu jo darbo įvertinimas, nors kartais nėra vertas“. „Mokymąsi atitinkantys įvertinimai“. „Silpnesniam mokiniui už pažangą pakeliu įvertinimą“. „Kaupiamuoju pažymiu“.
	Papildomais balais	5	„Papildomais balais“. „Papildomais taškais už kūrybinius darbus, kultūrinį tobulėjimą“. „Kaupiamasis balas“.
Emocijomis	Teigiamomis emocijomis	8	„Teigiamomis emocijomis“. „Didinu pasitikėjimą savimi“. „Žmogiškumu“. „Išklausymu“. „Šypsena“. „Padrąsinu“.
Viešinimas		4	„Gerai atlikti darbai viešai publikuojami ir matomi visiems virtualioje erdvėje“. „Gerai besimokančių mokinių nuotraukų iškabinimu“. „Rezultatų paviešinimu“. „Garbės lenta“.
Įvairiai		8	„Įvairus skatinimas“. „Labai įvairus skatinimas“.

Mokinių mokymosi motyvacijos skatinimas: mokinių nuomonė (N=165)

Kategorijos	Subkategorijos	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Žodžiu	Pasakymu	47	Mokytojai sako: „Mokykis arba gausi dvejetą“. „Mokykis arba parašysiu 1“. „Niekada nenuleisk rankų ir eik į priekį“. „Kad įvertins neigiamai“. „Stenkis niekada nepasiduoti“. „Gerai padarei darbą, gerai dirbi pamokoje“. „Esi gabi ir gali geriau mokytis“. „Neišlaikysi egzamino“. „Kad rašys pažymį“. „Stenkis kaip moki“. „Tu gali mokytis gerai, jei netingi“. „Stenkis mokytis gerai“. „Tu gali gerai mokytis“. „Mokais dėl savęs - ne dėl kitų“. „Kad aš galiu, sugebėsiu, išmoksiu daugiau“. „Reikia mokytis, tobulėti“. „Be mokslo nieko nebus“. „Tu pasimokyk - tikrai išmoksi“. „Tu gali išmokti, tik tau reikės pasistengti“. „Nenuleisk ranku, nepasiduok“. „Mokykis“. „Paskambinsiu tėvams pasakyti, kad tu nesimokai“. „Jei gerai mokysimės, gausime stipendijas“. „Kad nuo to priklausu mano ateitis“. „Kalba apie ateitį ir žinių vertę“. „Kad reiks ateityje mokslo“. „Pasakoja apie ateitį ir jei nesimokysiu, jos nebus. Daug kalba apie mokslus“. „Pasakodami, ko gali toliau pasiekti“. „Pagalvok apie ateitį“.
	Asmeniniu pokalbiu	2	„Pasišnekėdami asmeniškai“.
	Tiesiog žodžiu	14	„Žodžiu“. „Gerai žodžiais“. „Paskatinimo žodžiais“. „Pasako gerų žodžių“. „Pataria“. „Pasikalba“. „Dažniausiai skatina žodžiais“. „Pataria, kaip ir ką padaryti“. „Papasakoja kas būna tiems, kurie nesimoko“. „Atkreipia dėmesį į tai, ką tu sugebi ir kalbasi apie pamokos tema po pamokos“. „Primindami, kad greitai reiks laikyti egzaminus“. „Padrąsina“.
	Pagyrimu	15	„Pagiria prieš klasę“. „Pagiria už gerai atlikta darbą“. „Pagirdami, kad darbas atliktas puikiai“. „Pagiria, paploja man“. „Duoda įvairius pagyrimus“.
Pagalba mokymesi	Tiesiog skatina mokytis	12	„Motyvuoja“. „Skatina“.
	Po pamokų	2	„Sako ateiti po pamokų padirbėti papildomai“. „Palieka po pamokų“.
	Paaškinimu	9	„Paaškina, ką reikia atlikti smulkiau ir duoda užuominas, jei nesuprantu“. „Jei mato, kad neaišku, tada prieina ir paaškina“. „Išaiškina gerai“. „Jei kas nors nesupranta, gali paaškinti dar kartą“. „Priedami, paaškindami, skirdami dėmesį, jei nemoki“. „Jie kantriai laukia, kol aš suprasiu, to ko nesuprantu“. „Aiškindami mokymosi naudą“. „Išaiškinimu“. „Aiškina“.
	Namų darbų skyrimu	8	„Duoda daugiau namų darbų“. „Užduoda namuose papildomai pasimokyti“. „Daryti namu darbus“.
	Užduočių skyrimu	12	„Duoda papildomu užduočių“. „Duoda sunkesnių uždavinių, negu kitiems“. „Skatina atlikti kuo daugiau užduočių“. „Duoda atitinkamą užduočių kiekį, kurį reikia padaryti per pamokas“. „Užduoda ir skatina daryti tai, kas man patinka“. „Jei mato, kad yra sunkiau mokytis, duoda lengvesnių pratimų, arba kai ilgai nebūnu mokykloje, man pasako, kuriame puslapyje yra informacija“. „Duoda užduočių, su kuriomis būtų lengviau dirbti ateityje“. „Kartais padeda su užduotimis, kiek reikia“. „Dirbti kuo daugiau“. „Daug darbo klasėje“. „Duoda man patinkančias užduotis“.
	Darbų pasitaisymu	3	„Duoda pasitaisyti darbus“. „Teikia galimybes gavus blogą pažymį geriau pasimokius jį išsitaisyti“. „Leidžia pasitaisyti pažymį“.
	Tiesiog pagalba	10	„Padėdami suprasti“. „Skatina padėdami“. „Padeda ir stengias“. „Padeda“. „Pagalba“.
	Mokymosi būdais	6	„Grupėse“. „Poromis“. „Dirbant grupėse“. „Mokytis individualiai“. „Pasirinkti mokymosi būdus“. „Skaitant“. „Rašant“.

	Įdomesniu mokymu	9	„Įdomiai pasakoja“. „Apibūdina vaizdingiau“. „Vykdoma skaidrių peržiūra“. „Randa įdomių dalykų, kuo mokinius galėtų sudominti“. „Padaro įdomesnes pamokas“. „Daro įvairesnes pamokas“. „Aiškina įdomias temas“. „Įdomiu darbu“. „Žiūrint filmus susijusia tema“.
	Mokymosi dėl savęs akcentavimas	4	„Mokomės dėl savęs, ne dėl pažymio“. „Mokausi sau, o ne kitam“. „Ragina stengtis dėl savęs“. „Kad patys dėl savęs“.
Vertinimu	Papildomais balais	5	„Papildomais balais“. „Papildomi balai prie pažymio“. „Rašydami +“. „Rašydami taškus už dalyvavimą renginiuose ar konferencijose“. „Duoda plusus“.
	Pažymiais	30	„Kartais skatina įrašydami gerą pažymį“. „Rašo gerus pažymius“. „Pakelia pažymį“. „Rašo gerus įvertinimus už darbą“. „Pažymiais“.
Dalyvavimu	Renginiai/išvykos	4	„Per projektus, konkursus“. „Dalyvavimas olimpiadose“. „Siūlo dalyvauti įvairiuose konkursuose“. „Dalyvavimas ekskursijose, olimpiadose, įvairūs laimėjimai“.
Neskatina		18	„Beveik neskatina“. „Neskatina“. „Mokytojai mūsų neskatina mokytis“. „Mūsų mokyklos mokytojai neskatina mūsų, jiems svarbu išdėstyti temą, (bent jau taip atrodo). Jiems nesvarbi mūsų ateitis, jie tiesiog sako, kad tavo pasirinkimas ir tiek“. „Nieko nemokų, ir nei kiek man nepadedą“.
Neigiamai	Mušimu	3	„Daužo per galvą“. „Rankas nukanda“. „Duoda per galvą“.
	Žodžiu	8	„Rėkia“. „Gąsdina“. „Rėk“. „Verčia“. „Sako, jei nepatinka, eik iš klasės“. „Liepia klausyti, ką jie sako“. „Liepia“. „Smarkiai rėkia“.
	Pažymiu	5	„Pagrasina įrašyti 2“. „Rašydami blogus pažymius“. „Įrašydami blogą įvertinimą“. „Pastabomis“. „Griežtesniu mokymu“.
Nežino		7	„Nežinau“. „Net nežinau“.
Įvairiai		2	„Visaip“. „Įvairus“.

Mokinių nuomonė apie mokymąsi (N=165)

Kategorijos	Subkategorijos	Teiginių skaičius	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
Patinka mokyti	Tiesiog patinka	12	„Patinka.“
	Įdomu	7	„<...> nes sužinau daug įdomių dalykų.“ „<...> nes sužinau tikrai daug naujų dalykų.“ „<...> nes įdomu ir to prireiks.“ „<...> nes sužinau tai kas yra įdomu.“ „<...> nes įdomu.“ „<...> nes pamokos tikrai būna įdomios, įskaitant kelias.“ „<...> kai pamokos būna įdomios.“
	Nauji dalykai	4	„<...> vis ką nors naujo sužinai.“ „<...> nes tada sužinai vis ką nors naujo.“ „<...> nes sužinau daug naujų dalykų, kurie man pravers gyvenime.“ „<...> nes išmokstu kažką naujo ir t.t.“
	Ateities perspektyvos	6	„<...> nes aš žiūriu į ateitį, o be mokslo nieko nepasieksi.“ „<...> nes to reikės ateityje.“ „<...> galvoju apie ateitį.“ „<...> nes viską, ką išmokstu galėsiu taikyti ateityje.“ „<...> nes prireiks gyvenime.“ „<...> todėl kad kai aš užaugsiu man reikės užsidirbti pinigų pragyvenimui, o be mokslo negausiu darbo.“
	Asmeniniai siekiai	15	„<...> nes noriu kažko pasiekti ir tobulėti, o ne leistis į bedugnę, kurioje yra daugelis paauglių.“ „<...> nes daug ko išmoksti ir tai tau tik į nauda.“ „<...> nes aš mėgstu mokyti.“ „<...> nes daug ko išmokstu.“ „<...> nes galima sužinoti labai daug.“ „<...> nes besimokydamas daugiau sužinai.“ „<...> nes sužinau įvairių dalykų ir galiu tobulėti.“ „<...> nes praleidžiu turiningai laiką.“ „<...> nes galiu jaustis geresnė už kitus, galiu sužinoti daug praktikoje naudojamų dalykų, kai kurie mokinamieji dalykai yra vos ne mano hobis.“ „<...> nes siekiu savo tikslų.“ „<...> nes mokslas suteikia galimybę tobulėti žmogui kaip individui.“ „<...> tik man patinkančius dalykus, nes kas manęs nedomina ir ko nesieju su gyvenimu man tai yra neaktualu.“ „<...> nes mokytiis reikia.“ „<...> tik kai kuriu dalyku, nes ne visi jie man prieš širdies, bet tai kas įdomu, tas savaime ir patinka.“ „<...> bet ne visados, nes būna ir neįdomių pamokų.“
	Mokytojo asmenybė	3	„<...> nes šaunūs mokytojai.“ „<...> nes yra geros mokytojos, gerai išmoko.“ „<...> kai mokytojas yra pasiruošęs pamokai neįprastai. Tarkim grupėse darbai ar kažkokie pristatymai, kurios mes turime pristatyti. Mano galva, kuo mokytojas padarys pamoką neįprastinę, tuo mokiniams bus ir domiau, ir greičiau įsisavinti teoriją.“
	Kai nesunku	3	„<...> kai nesunku.“ „<...> bet tai yra sunku ir reikalauja laiko, kurio ne visada yra.“ „<...> kai lengva.“
Kartais patinka mokyti	Tiesiog kartais patinka	22	„Kartais patinka.“
	Įdomu	20	„<...> kai būna įdomu.“ „<...> nes ne visada būna taip jau ir įdomu.“ „<...> nes būna įdomu.“ „<...> nes kai kada būna įdomu.“ „<...> kai būna įdomios temos.“ „<...> nes būna įdomios pamokos.“ „<...> nes įdomu ir naudinga.“ „<...> jei būna įdomios pamokos ir tokios kurias galiu pakankamai suprasti.“ „<...> nes būna įdomių temų.“ „<...> nes įdomu būti su bendraklasiais.“ „<...> nes mokausi dažniausiai tas temas, kurios man yra labai įdomios.“ „<...> yra įdomesnės veiklos.“ „<...> jeigu pateikta įdomiai.“
	Praktinė veikla	3	„<...> nes būna daug praktinių užduočių.“ „<...> nes mokytojai parodo teoriją praktikoje.“ „<...> nes nevisi mokytojai yra inovatoriški, atviri naujovėms, todėl daugelis pamokų yra tiesiog sausa teorija - nuobodžios.“
	Nesunku	4	„<...> kai lengva būna.“ „<...> kai nebūna vienu momentu užduota labai daug darbų ar nebūna sunku.“ „<...> nes būna lengvų pamokų.“ „<...> nes kartais būna sunku ir nieko visiškai nesuprantu.“

	Asmeniniai poreikiai	6	„<...> nes priklauso nuo nuotaikos.“ „<...> nes ne visada būnu nusiteikęs.“ „<...> dažnai tingiu.“ „<...> nes noriu daugiau sužinoti, pakeisti mąstymą.“ „<...> kai atsibosta namie sėdėti.“ „<...> nes žinau, kad tai man pravers gyvenime, kad ir kaip tai dabar absurdiškai atrodo.“
	Nesuprantu	6	„<...> nes kartais mokytojas neišaiškina gerai temos ir aš nesuprantu kai kurių dalykų.“ „<...> nes kartais suprantu, o kartais ne.“ „<...> nes kai nesuprantu ir mokytis nesinori.“ „<...> nes kai kurių pamokų visiškai nesuprantu ir nesugebu iki galo išsiaiškinti.“ „<...> nes kartais nesuprantu uždavinių ar pamokos temos.“ „<...> nes mokytis yra labai sudėtinga, bet viską po truputį išmoksti.“
	Priklauso nuo dalyko	3	„<...> priklauso nuo pamokos ir jos turinio.“ „<...> priklausomai nuo dalyko, kurio mokomės ir kaip mokytojas dėsto pamoką.“ „<...> priklauso nuo to, ką veiki per pamokas.“
Kartais nepatinka mokytis	Tiesiog kartais nepatinka	2	„Kartais nepatinka.“
	Asmeniniai poreikiai	4	„<...> nes ne visada klausausi kaip reikia.“ „<...> ne visada man išeina gerai mokytis.“ „<...> nes nemoku kai kurių temų.“ „<...> nes atsibosta kartoti tas pačias užduotis.“
	Mokytojo asmenybė	5	„<...> nes mokytojai priplaukę.“ „<...> nes mokytojai sukasi šarabanai.“ „<...> nes mokytojai nesupranta, kad mes turime ir kitų dalykų namų darbų.“ „<...> kai kurie mokytojai neišaiškina pamokos.“ „<...> ne visada sąžiningai mokytojai įvertina mus pagal gebėjimus.“
	Per didelis krūvis	5	„<...> nes būna per didelis krūvis, tiek fiziškai, tiek psichologiškai.“ „<...> nes jei užduoda daug namų darbų sunku viską išmokti ir įsidėmėti.“ „<...> nes yra pateikiama per daug teorijos.“ „<...> nes reikia daug rašyti.“ „<...> per daug namų darbų užduoda, ir taip sunku būna daryti.“
Nepatinka mokytis	Tiesiog nepatinka	9	„Nepatinka.“
	Nuobodu	3	„<...> nes nuobodu.“
	Nesuprantu	2	„<...> kartais nesuprantu nieko.“ „<...> kartais sunkios pamokos yra ir sunku mokytis.“
	Mokytojo asmenybė	3	„<...> kai kurie mokytojai priplaukę.“ „<...> nes mokytojai elgiasi blogai.“ „<...> nes mokytojai neatsižvelgia individualiai į kiekvieną mokinį ir jo poreikius, mėgstamą veiklą ir pan.“
	Asmeninės priežastys	6	„<...> nuovargis.“ „<...> tingiu.“ „<...> nes kartais darbai būna grupėse geriau dirbti yra savarankiškai.“ „<...> nes nesiseka.“ „<...> nes būna neįdomių temų.“
Kartais patinka, kartais nepatinka mokytis	Tiesiog kartais patinka, kartais nepatinka	2	„Kartais patinka, o kartais nepatinka.“
	Mokytojo asmenybė	2	„Vienose pamokose man mokytis patinka, nes mokytojai malonūs ir supratingi, o kitose nepatinka, vien dėl mokytojų.“ „Dažniausiai labai patinka mokytis. Nepatinka mokytis tik tada kai būna sunku ar būna nemėgstamos pamokos su nemėgstamais mokytojais.“
	Asmeninės priežastys	4	„Nepatinka dėl to kad aš per anksti atvažiuoju į mokyklą ir būnu be nuotaikos, net nesinori nei mokytis, o patinka mokytis, nes daugiau sužinai įvairių dalykų, draugai.“ „<...> nes būna, kad nėra noro dirbti, o kartais būna begalinis noras dirbti.“ „Patinka tik jei tai man yra įdomu, nes jei mokausi man nuobodu dalyką, tai mokymasis man nepatinka.“ „Kartais patinka, nes įdomu mokytis, išmokti naujų dalykų, bet kai daug užduoda darbu tai tada nelabai patinka.“
Nežinau		4	„Nežinau.“

8 PRIEDAS

Mokinių nuomonė apie mokymosi rezultatus (N = 165)

Kategorijos	Subkategorijos	Teiginių	Prasminių kontekstų – teiginių pavyzdžiai
-------------	----------------	----------	---

		skaičius	
Patenkinta(s)	Gerai pažymiai	16	„<...> nes geri pažymiai.“ „<...> nes jie gan geri.“ „<...> nes tikrai stengiuosi mokytis ir siekiu geresnių pažymių.“ „<...> nes jie yra teisingi.“ „<...> nes gaunu gerus pažymius.“ „<...> nors aš nesimokau labai daug, o įvertinimai yra pakankamai geri.“ „<...> nes mano mokymosi rezultatai geri.“ „<...> kaip gaunu gera pažymį.“ „<...> nes rezultatai gana geri.“ „<...> nes pasiekiu vis geresnių rezultatų.“ „<...> nes gaunu pakankamai gerus pažymius už savo žinias.“ „<...> nes jie yra puikūs.“ „<...> jie yra pakankamai geri.“
	Pastangos	1	„<...> nes gana daug laiko praleidžiu prie namų darbų darymo.“
	Asmeniniai siekiai	18	„<...> nes išpildau savo siekius.“ „<...> nes mokausi dėl savęs, ne dėl kitų ir galvoju tik apie save, ko aš noriu, ir ko noriu pasiekti ateityje, tai man suteikia pasitikėjimo savimi bei savo veiksmais, ir nuo to priklauso mano mokymasis.“ „<...> nes mokausi gerai ir esu patenkintas tuo.“ „<...> kad ir mokyčiaus blogais pažymiais, tai man įtakos nedarytų. Juk mokausi dėl savęs.“ „<...> nors ir kartais pritingiu.“ „<...> nes sugebu padaryti tai, ką moku.“ „<...> nes vis daugiau gebu.“ „<...> nes man sekasi gerai.“ „<...> nes mokausi labai gerai ir neturiu sau jokių priekaištų.“ „<...> gerai mokaus.“ „<...> nes mano mokymosi rezultatai leis man siekti norimos profesijos.“ „<...> nes įdedu pastangų.“ „<...> nes pasiekiu norimą rezultatą.“ „<...> mokausi kiek galiu.“ „<...> nes mokausi gana neblogai, bet manau, jog galėčiau geriau (labiau pasistengti).“ „<...> nes aš geriausias.“ „<...> nes mokausi gan gerai, tik labai save nuvertinu, kai gaunu blogą pažymį.“ „<...> bet dar trūksta.“
	Tiesiog patenkinta(s)	15	„Taip.“ „Esu patenkintas.“
Kartais patenkinta(s)	Netenkina įvertinimas	16	„<...> nes būna taip kad mokymuisi skiriu daug laiko, o gaunu manęs netenkinantį įvertinimą.“ „<...> visada pasitaiko visokių pažymių.“ „<...> nes kartais gaunu mažiau nei tikiuosi gauti arba nepasimokau namuose.“ „<...> nes kartais pasiseka geriau, kartais blogiau.“ „<...> nes ne visada gaunu gerus pažymius.“ „<...> nes kartais esu patenkinta savo rezultatais, kartais ne.“ „<...> nes jie blogi.“ „<...> nes jie per blogi.“ „<...> nes ne visą laiką gaunu gerus pažymius.“ „<...> nes jie būna prasti ir manęs netenkina, o gaunu gerą įvertinimą ir mane labai džiugina.“ „<...> kartais nusiviliu gautais pažymiais.“ „<...> nes kai kurios temos man būna neaiškios ir gaunu negerą pažymį.“
	Tiesiog tik kartais patenkinta(s)	19	„Kartais.“
	Gerai pažymiai	11	„<...> nes gaunu gerą pažymį.“ „<...> nes pasistengdama gaunu gerą pažymį.“ „<...> nes gaunu geresni pažymį.“ „<...> kaip pasistengiu ir gaunu gerą įvertinimą esu laiminga.“ „<...> kai gaunu gerus pažymius.“ „<...> nes jei pasimokau, tai ir gaunu gerus pažymius.“ „<...> kai gaunu geresnį pažymį.“ „<...> nes norisi gauti dar geresnį pažymį.“ „<...> kai gaunu gerus pažymius, kai gerai atlieku užduotis, tada esu patenkintas, o kai įvertina blogai, tada manęs pažymys netenkina.“ „<...> kol pažymiai yra aukšti.“
	Nežinau	2	„<...> nežinau, kodėl.“ „<...> sunku paaiškinti.“
			„<...> nes galėčiau žymiai geriau, bet būna didelis triukšmas arba per mažai perskaitau.“ „<...> nes mokausi nelabai gerai, kaip reikėtų.“ „<...> nes pritrūksta motyvacijos.“ „<...> nes ne visus dalykus, aš mokaus.“ „<...> nes ne visada man pasiseka.“ „<...> nes aš mokausi

	Asmeninės priešastys	23	nelabai gerai.“ „<...> nes nesu tobulyste ir padarau klaidų.“ „<...> tiesiog kiti mokytojai nemoką išaiškinti.“ „<...> nes ne visose pamokose išeina norimas rezultatas.“ „<...> nes kartais nepasimokau.“ „<...> nes būna ir pakilimų, ir nuosmukių.“ „<...> nes galiu geriau.“ „<...> nes žinau kad galėtų būti jie geresni.“ „<...> kaip pasistengiu mokytis.“ „<...> nes ne visada pavyksta pasiekti to, ko norėjau.“ „<...> nes kartais nepavyksta gauti norimų rezultatų.“ „<...> nes noriu būti pati geriausia ir stengiuosi nuolat tobulėti, bandau siekti aukščiausio pažymio – 10.“ „<...> nes ne visada padarau, ką galėčiau.“ „<...> nes ne visada būnu patenkinta savo pažymiais.“ „<...> vieni dalykai ne taip gerai sekasi, nei norėtūsi.“ „<...> nes žinau, kad galiu geriau, bet nesistengiu.“ „<...> nes kartais galbūt pritrūksta noro labiau pasistengti, kad gaučiau geresnį pažymį.“
	Nelabai	4	„Nelabai.“ „<...> nes nesiseka.“ „<...> norėčiau dar geriau mokytis.“ „<...> galėčiau mokytis ir geriau.“
Nepatenkinta(s)	Tiesiog nepatenkinta(s)	10	„Ne.“
	Asmeninės priešastys	16	„<...> norėčiau ir galėčiau geriau.“ „<...> nes nebesuprantu fizikos lygčių.“ „<...> nes galėjau geriau pasimokyti.“ „<...> nes nesiseka.“ „<...> nes norėčiau aukštesnių įvertinimų.“ „<...> žinau, kad galiu geriau.“ „<...> nes trūksta žinių ir daug darbo namuose.“ „<...> nes daug laiko praleidžiu lauke su draugais ir prie kompiuterio.“ „<...> nes tingiu mokytis ir tai man yra nuobodu.“ „<...> nes mažai laiko skiriu tam.“ „<...> nes ne viska sugebu.“ „<...> nes jie neatspindi to, kiek turiu gebėjimų.“
	Blogi įvertinimai	9	„<...> nes vis tiek 2 gauni.“ „<...> nes galėtų būti geresni.“ „<...> nes nelabai geri.“ „<...> nes blogi.“ „<...> nes pažymiai ėmė kristi.“
Nenurodė		5	